

Засновники: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна юридична бібліотека.
Заснований у 2011 році. Виходить раз на два тижні.
Головний редактор В. Горювий. *Редакційна колегія:* Н. Іванова (відповідальна за випуск), Ю. Половинчак,
Т. Дубас
Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна

Громадська думка про правотворення

Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів/

№ 15-16 (72-73)
(серпень 2014 р.)

ЗМІСТ

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС.....	3
<i>Виборчий кодекс України як шлях до уніфікації виборчого законодавства.....</i>	<i>3</i>
<i>Концепція реформування податкової системи України: думки експертів.....</i>	<i>8</i>
<i>Волонтерський рух в Україні: становлення і регуляція.....</i>	<i>22</i>
<i>Вимушені переселенці зі Сходу України: проблеми і шляхи їх вирішення.....</i>	<i>25</i>
У ЦЕНТРИ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ.....	37
<i>Правові аспекти нормалізації життя на територіях, звільнених у ході АТО.....</i>	<i>37</i>
<i>Правові колізії, викликані окупацією Криму.....</i>	<i>42</i>
ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА.....	46
<i>Судовий розгляд цивільної справи.....</i>	<i>46</i>
<i>Коментар до Листа МВС Департаменту ДАІ.....</i>	<i>49</i>
ЕКОНОМІЧНИЙ БЛОК.....	51
<i>Економічні прогнози та ризики.....</i>	<i>51</i>
<i>Обзор валютного рынка.....</i>	<i>53</i>
<i>Моніторинг економічного законодавства.....</i>	<i>62</i>
ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *.....	85

КИЇВ 2014

Шановні співвітчизники!

Щиро вітаємо Вас

із Днем незалежності України!

**Бажаємо всім нам миру, злагоди, поступу,
гідно пройти через всі випробування та жити в єдиній
демократичній країні,
якою кожен з нас пишатиметься!**

Колектив НЮБ НБУВ

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Бусол, старш. наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. юрид. наук, старш. наук. співроб.

Виборчий кодекс України як шлях до уніфікації виборчого законодавства

Достроковими виборами Президента України розпочався процес оновлення влади. Наступним кроком, в очікуваннях суспільства, мають стати дострокові парламентські вибори за відкритими виборчими списками. Україна має отримати новий парламент, здатний ухвалити необхідні для країни реформи, тоді як присутність у нинішньому складі парламенту політиків, які несуть відповідальність за ухвалення «законів 16 січня», а, відтак – ескалацію конфлікту в країні на початку 2014 р., гальмування ухвалення необхідних країні законів, розглядається значною частиною громадськості як загроза реваншу антиукраїнських сил.

Як висновки експертної спільноти, так і досвід проведення виборчих кампаній у нашій державі засвідчують, що чинне виборче законодавство України багато в чому не відповідає загальноприйнятим міжнародним стандартам, не забезпечує потреб суб'єктів виборчого процесу.

На удосконалений Виборчий кодекс Україна очікує протягом багатьох років, про нього повсякчас говорять і політики, і фахівці з виборчого права. Питання реформування виборчого законодавства, забезпечення ефективності виборчої системи та демократичності процесу підготовки й проведення президентських і парламентських виборів відповідно до міжнародних стандартів демократичних виборів, рекомендацій ОБСЄ та Бюро демократичних інститутів з прав людини є однією з ключових умов підписання Угоди про асоціацію та Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС (УПА). Протягом останніх 15 років чимало політичних сил, що представлені в парламенті, висловлювали свою прихильність та готовність до сприяння у розробці, підтримки в стінах Верховної Ради України ухвалення Виборчого кодексу.

З метою приведення законодавства про вибори у відповідність із міжнародними стандартами та прискорення його кодифікації, у листопаді 2010 р. було створено Робочу групу з питань удосконалення законодавства про вибори. Проте за результатами її діяльності жодних пропозицій до законів про президентські та місцеві вибори напрацьовано не було. Обговорення реформи виборчого законодавства в контексті підготовки України до підписання Угоди про асоціацію з ЄС також зводилося лише до дискусії щодо змін до Закону України «Про вибори народних депутатів України», у той час як інші виборчі закони залишились поза увагою. У 2010 р. було здійснено спробу ухвалити один з

варіантів Виборчого кодексу, який отримав позитивну оцінку Венеціанської комісії. Проте прийнятий він так і не був. Влітку 2013 р. єврокомісар з розширення Євросоюзу і європейської політики сусідства Ш. Фюле заявив, що Україні необхідно приділити особливу увагу розробці Виборчого кодексу.

Ухвалення Виборчого кодексу дало б змогу уніфікувати регулювання всіх виборчих процедур, забезпечити повноту і юридичну визначеність, зручність у практичному користуванні виборчим законодавством (у тому числі виборчими комісіями, судами тощо), усунути дублювання норм, уніфікацію правил проведення виборів та зосередження всіх регламентацій в одному законі, забезпечити механізми для практичної реалізації принципу обов'язковості і періодичності виборів.

«Україні конче потрібен сталий Виборчий кодекс, – заявляє юрист обласного осередку Комітету виборців України П. Левків. – Це неприпустимо, коли щоразу при виборчій кампанії з'являється новий закон про вибори у новій редакції, який кардинально відрізняється від попереднього виборчого закону». Юрист переконаний – проблеми виникатимуть постійно, допоки у нас не буде створений єдиний Виборчий кодекс із чіткими правилами голосування для кожних виборів, незважаючи на їх статус.

«Комітет виборців України впродовж багатьох років наполягав на прийнятті єдиного Виборчого кодексу, однак питання і донині не вирішено. Відтак дуже часто різні політичні сили підлаштовують виборче законодавство “під себе”, – каже П. Левків. – Цю ганебну практику потрібно припинити. І єдиний вихід – уніфіковане законодавство без прийняття поправок перед виборами. Переконаний, що у державі є свідомі та досвідчені юристи та фахівці, які б змогли це зробити. А громадські організації готові надати свою допомогу у розробці такого документа».

Слід сказати, що чимало представників різних політичних сил підтримують таку пропозицію. Деякі з депутатів пропонують врахувати в законодавстві навіть такі моменти, як технічні кандидати, унеможливлення присутності в бюлетенях невідомих кандидатів чи партій з майже ідентичними прізвищами знаних політиків та назвами політичних сил тощо.

Згодні з ідеєю скорішого прийняття Виборчого кодексу України і депутати обласних рад. Так, депутат Днепропетровської обласної ради Г. Пригунов вважає, що в Україні повинен бути прийнятий Виборчий кодекс України. «Ми розуміємо, що для одночасних виборів у парламент і місцеві ради треба поміняти виборчу систему, систему державного управління, внести зміни в велику кількість законів, кодексів. Виборча система повинна відображати як пропорційну складову, так і бути прив'язаною до безпосередніх територій», – пояснює Г. Пригунов.

Який же сьогодні стан справ з розробкою та подальшим рухом майбутнього довгоочікуваного Виборчого кодексу України?

Фракція «Свобода», яка виступає за дострокові парламентські вибори, зареєструвала проект нового Виборчого кодексу України від 04.06.2014 р. №

4010а (ініціатори законопроекту – І. Мірошніченко, О. Мирний). Станом на 12.08.2014 р. законопроект не внесений до порядку денного на розгляд Верховної Ради України.

Законопроектом пропонується:

- закріпити основоположні принципи та засади народовладдя в Україні;
- визначити права громадян на виборах до органів державної влади та місцевого самоврядування всіх рівнів;
- встановити єдині підходи до процедури організації та проведення виборів всіх рівнів та видів, зокрема процедури формування виборчих комісій всіх рівнів, висування кандидатів та їх реєстрації, процесу голосування та встановлення його результатів.

Також законопроектом запроваджується ряд положень, на яких систематично наполягає Венеціанська комісія (Європейська комісія за демократію через право), як на умові інтеграційних процесів. Зокрема, пропонується проводити вибори народних депутатів за пропорційною системою за відкритими списками та знизити прохідний бар'єр (право політичних партій на розподіл мандатів в парламенті) з 5 до 3 %.

Тобто виборець голосує за партію, усі регіони поділено за принципом адміністративно-територіальних одиниць плюс Київ та Севастополь. У кожній адміністративно-територіальній одиниці буде свій виборчий список від партій. Після встановлення результатів виборів за партійними списками і отримання кожною партією відповідної кількості місць у парламенті, формується список депутатів, які потраплять до парламенту. Перша п'ятірка виборчого списку – це буде прерогатива партії, перша п'ятірка проходить до парламенту безумовно. А далі список формуватиметься згідно з індивідуальним рейтингом кожного депутата, отриманого в округах. У результаті чого, громадяни зможуть обирати політичну силу та вирішувати, кого з кандидатів у народні депутати включати до виборчого списку партій.

Для реалізації вказаних положень запроваджуються відповідні регіональні округи, за якими на підставі регіональних списків будуть закріплені кандидати в народні депутати, що включені до загального списку політичних партій. При цьому вибори депутатів місцевих рад проводяться за змішаною системою.

Пропонується також відновити принцип рівності в системі формування виборчих комісій, а саме надати однакові можливості всім політичним партіям, а не лише тим, які представлені в парламенті, брати участь у формуванні окружних, територіальних та дільничних виборчих комісій.

Також пропонується виконати рекомендації Венеціанської комісії щодо забезпечення гендерної рівності у виборчому процесі, а саме законодавчо закріпити норму про те, що жінки в загальнодержавному виборчому списку повинні бути представлені не менш як 20 %.

Законопроектом, з метою недопущення фальсифікації волевиявлення громадян, також пропонується вдосконалити процедури голосування, підрахунку

голосів та встановлення результатів виборів. Зокрема, пропонується фіксувати використання виборцем права голосу шляхом проставлення відповідного штампа в паспорті чи іншому документі передбаченому законом.

На сьогодні існує ще один варіант Проекту виборчого кодексу України щодо виборів народних депутатів України № 4010а-1 від 16.06.2014 р. (ініціатори – В. Литвин, І. Єремєєв). Станом на 12.08.2014 р. цей альтернативний попередньому законопроект також не внесений до порядку денного на розгляд Верховної Ради України.

Проект Закону України «Про вибори народних депутатів України» побудований на засадах мажоритарної виборчої системи відносної більшості і передбачає можливість для виборця проголосувати персонально за кандидата, висунутого у одномандатному виборчому окрузі і, відповідно, має своїм основним завданням встановлення безпосереднього зв'язку між виборцем та обраним ним кандидатом.

Основними характеристиками виборчої системи, яка пропонується в законопроекті, є:

- вибори депутатів здійснюються за мажоритарною системою відносної більшості в 450 одномандатних виборчих округах, з яких 449 одномандатних виборчих округів утворюються на території України Центральною виборчою комісією та існують на постійній основі, а одномандатний закордонний виборчий округ включає в себе всі закордонні виборчі дільниці;

- право висування кандидатів у депутати належить громадянам України, які мають право голосу і реалізується ними через партії, які висувають кандидатів у одномандатних виборчих округах;

- обраним у одномандатному виборчому окрузі є кандидат, який набрав більшість голосів порівняно з іншими кандидатами, які балотувались у виборчому окрузі.

«Питання Виборчого кодексу стоїть актуальним на порядку денному й у напрямку того, щоб його прийняли, потрібно продовжувати роботу. Я думаю, що скоріше за все, це з новим складом парламенту, – висловився керівник Харківського регіонального відділення Комітету виборців України М. Камчатний.

– До парламентських виборів ми вже не встигнемо прийняти Кодекс. Я так розумію, зараз там питання стоїть, щоб до кінця сесії внести зміни до Закону про парламентські вибори». Водночас, він нагадує, що проект Виборчого кодексу існує, в його розробці брали участь депутати від різних політичних сил, а також експерти Комітету виборців України.

Очевидно, що Україна потребує якісно нового, стабільного, прогностичного виборчого законодавства. Безперервна змінюваність виборчих законів може нести в собі загрозу правовій безпеці, конституційній традиції правонаступності правових норм, реалізації волевиявлення виборців.

Конституційний Суд України також висловив свою думку щодо неприпустимості внесення змін до виборчого законодавства під час виборчого

процесу, оскільки це матиме непередбачувані наслідки. Дійсно, світова практика не знає випадків, коли кожна виборча кампанія здійснюється «за новими правилами». Тим більше, коли виборчий закон змінюється за місяць, а то й за тиждень до дня голосування.

Отже, в Україні повинне з'явитися стабільне виборче законодавство, тому необхідно розпочати процес його кодифікації. І такий досвід у зарубіжних країнах існує. Наприклад, виборчі кодекси існують у Франції, Бельгії, Єгипті, Алжирі, Філіппінах, Мадагаскарі, Сенегалі, Коста-Риці, Камеруні, а також у Польщі, Молдові, Албанії, Армянській Республіці, Республіці Киргизстан.

Слід визнати, що саме кодифікація – шлях до сталого, досконалого та ефективного виборчого законодавства, адже в процесі кодифікації відбувається змістовне вдосконалювання законодавства, скасування застарілих і неефективних, вироблення нових норм, заповнення прогалин, усунення дублювання, розбіжностей і протиріч. Саме в процесі кодифікації можливе усунення дублювання і суперечностей між нормативно-правовими актами, зокрема між профільними законами про вибори. Таких суперечностей чимало.

Не менш вагомим аргументом на користь кодифікації є «уніфікація» більшості виборчих дій і процедур. Так, наприклад, незалежно від виду виборів практично однаковими є правила формування виборчих комісій, складання списків виборців, порядок голосування і підрахунку голосів тощо.

Первинне значення для кодифікації виборчого права України має принцип конституційності і законності. Це означає, що всі дії уповноважених органів з підготовки і прийняття кодексу, а також сам Виборчий кодекс повинні базуватися на Конституції України і відповідати їй.

Безперечно, що прийняття Виборчого кодексу дало б можливість уніфікувати регулювання всіх виборчих процедур, забезпечити повноту і юридичну визначеність, зручність у практичному користуванні виборчим законодавством (у тому числі виборчими комісіями, судами тощо). Не уніфіковане виборче законодавство щодо виборів до різних гілок влади, як мінімум, заплутує самого виборця та зовсім не сприяє фаховому рівню членів виборчих комісій.

Сьогодні з високим рівнем імовірності можна стверджувати, що Виборчий кодекс прийматиме вже новий склад Верховної Ради України. Між тим, робота над Виборчим кодексом має бути поновлена державними структурами. Необхідно провести широке обговорення проекту за участі громадських організацій, експертів, політичних сил. Разом з тим до питання кодифікації слід підходити виважено, адже, як зазначають німецькі вчені, «вибори – у загальнонаціональному масштабі – це найбільш масовий процес, який знає право» (*Матеріал підготовлено за інформацією таких джерел: <http://www.pravo.org.ua/politicreformandconstitutionslaw/167-ruleoflaw/1497-zaiava-hromadskykh-orhanizatsii-shchodo-neobkhdnosti-kodyfikatsii-vyborchoho-zakonodavstva.html>; <http://gazeta-misto.te.ua/society/>; <http://eu.prostir.ua/library/259638.html>;*

<http://electioninfo.org.ua/nodes/nodes/view/type:news/slug:svoboda-proponu-provesti-vibori-do-verhovno-radi-za-vdkritimi-regonalnimi-spiskami>);
<http://www.socportal.info/news/programa-maksimum-dlya-ukrayini-noviy-viborchiy-kodeks-ekspert>; <http://most-dnepr.info/news/society/106076.htm>;
<http://www.pravo.org.ua/politicreformandconstitutionslaw/167-ruleoflaw/1497-zaiava-hromadskykh-orhanizatsii-shchodo-neobkhidnosti-kodyfikatsii-vyborchoho-zakonodavstva.html>; <http://www.svoboda.org.ua/diyalnist/komentari/051144/+>;
http://www.dialog.ua/news/5090_1401960380;
http://www.radako.com.ua/news/view/zakonoproekti_16-1806;
<http://www.unian.ua/politics/932820-viborchiy-kodeks-priymatime-vje-noviy-sklad-parlamentu-komitet-vibortsiv-ukrajini.html>;
http://dspace.nulau.edu.ua:8088/bitstream/123456789/3173/1/Steshenko_33.pdf).

І. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Концепція реформування податкової системи України: думки експертів

Податки є складною фінансовою категорією та надзвичайно важливим чинником впливову на всі економічні явища й процеси. З одного боку, податки це фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту громадян. З іншого боку, податки – це знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі. Їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп.

Держава шляхом встановлення ставок податків та їх видів стимулює чи обмежує розвиток окремих галузей або сфер економіки, впливає на ефективність і стабільність економічного розвитку, забезпечує надходження до бюджету коштів, достатніх для задоволення державних потреб.

Сьогодні в Україні діє податкова система, яка за своїм складом та структурою подібна до податкових систем розвинутих європейських країн. Українські закони з питань оподаткування розроблено з урахуванням норм європейського податкового законодавства, а також аспектів податкової політики ГАТТ/СОТ та інших міжнародних економічних організацій.

Проте на відміну від країн Європейського Співтовариства податкова система України не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, не сприяє зростанню економічної активності суб'єктів господарювання. Існуюча система формування державних доходів відображає недосконалість перехідної економіки та має переважно фіскальний характер. Ринкове реформування

економіки супроводжувалося неодноразовими спробами вдосконалити податкову систему шляхом прийняття чи зміни окремих законодавчих актів, що були недостатньо адекватними стану економіки, водночас для чинного податкового законодавства залишаються актуальними проблеми неузгодженості окремих норм, наявність значних обсягів тіншових оборотів. Серед недоліків податкової системи слід також відзначити існування великої кількості малоефективних податків; складність податкового обліку та адміністрування податків; превалювання форми над змістом; відсутність реальної відповідальності представників податкових та митних органів за неправомірні дії, держави – за завдані збитки; надмірне оподаткування ринку праці; нерівні умови оподаткування (надання пільг та звільнень, невідшкодування ПДВ одним платникам та відшкодування іншим); непрозоре витрачання коштів державного бюджету, що стимулює до несплати податків.

Тому податкова система в Україні визначається експертами як одна з найбільш громіздких і найменш ефективних у світі: на адміністрування податків бізнес щороку витрачає мільярди гривень, у світовому рейтингу щодо простоти їх сплати Україна посідає одне з останніх місць. Гірше, ніж у нас, ідуть справи лише у Венесуелі та Білорусі.

Українська система оподаткування має гіпертрофовану фіскально-карну функцію і недостатньо виконує стимулюючу, розподільну та соціальну функції. Вона не стимулює підприємницьку діяльність і вільну конкуренцію, не сприяє розвитку економіки на інноваційно-інвестиційній основі, не забезпечує зростання добробуту та зниження рівня соціального розшарування населення, залишається ускладненою, заплутаною й суперечливою.

Найбільша проблема в податково-бюджетній сфері нашої країни – гіперцентралізація. На сьогодні 80 % усіх бюджетних ресурсів надходить до центрального державного бюджету і тільки 20 % залишається в місцевих бюджетах.

Розглянувши сучасну податкову систему України, можна стверджувати, що вона має досить низький рівень ефективності. Лише коли платники податків мають якісь стимули до сумлінної та своєчасної сплати податків можна говорити, що податкова система є ефективною.

Незважаючи на підвищення позиції України в рейтингу Світового банку Doing Business на 28 пунктів (112 місце серед 189 країн), позиція за показником «Оподаткування» залишається низькою: 2012 р. – 183 місце, 2013 р. – 168 місце, 2014 р. – 164 місце. При цьому загальний час, який платники податків витрачають на складання податкової звітності та сплату податків, становить 390 годин на рік, або понад 40 робочих днів. Це свідчить про наявність проблем, подолання яких можливе за умови проведення якісних реформ у сфері оподаткування.

Про необхідність реформування податкової системи говорять як чиновники, так і зовнішні експерти, представники ділових кіл.

Для виправлення існуючої ситуації Кабінетом Міністрів України було

розроблено пакет економічних реформ, однією зі складових якого є Концепція реформування податкової системи України. Її метою є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективної податкової системи. Ця Концепція повинна забезпечити створення сприятливих умов для зростання економічної активності суб'єктів господарювання та економіки в цілому, у тому числі за рахунок її детінізації; запровадження принципів транспарентності суб'єктів податкових правовідносин; відновлення довіри між платниками податків та державою; зменшення часу та матеріальних затрат на підготовку та подачу звітності і сплату податків; достатній рівень доходної частини державного бюджету, для виконання державою своїх функцій; відмову від «планів» по донарахуванням податків та штрафів; податкову децентралізацію.

Концепція реформування податкової системи України – другий важливий крок після податкового компромісу на шляху до побудови нової системи взаємовідносин між платниками податків та державою.

Комплексний план змін у податковій системі був презентований Прем'єр-міністром України А. Яценюком на засіданні Кабінету Міністрів 6 серпня 2014 р.

Розроблену Концепцію реформування податкової системи винесено на обговорення громадськості та бізнесу, яке триватиме місяць. «Ми беремо місяць на обговорення нашої податкової реформи з бізнесом, підприємцями, з усією країною. У перший пленарний тиждень після обговорення проект буде внесений до парламенту. Ми готові до сприйняття будь-якої критики, але тільки з пропозиціями, як краще. Ми вивчили весь досвід, який є у світі, ми вважаємо, що знайшли оптимальну економічну і податкову модель», – підкреслив Прем'єр.

Відповідно до запропонованої податкової реформи, в Україні буде скорочено кількість податків з 22 до 9 – сьогодні у провідних країнах кількість податків, як правило, не перевищує 10: Німеччина, Нідерланди (9 податків), Іспанія, Португалія (8 податків), Китай, Франція (7 податків), Норвегія, Швеція (4 податки). За словами заступника міністра фінансів України Д. Фудашкіна, скорочення відбуватиметься двома шляхами: частина податків скорочується, частина уніфікується. Це необхідно, оскільки деякі податки, займаючи самостійне місце в податковій системі, на сьогодні по своїй суті збігаються з іншими податками.

Зокрема, скасовуються збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності; рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктоводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір та збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства.

Також Концепція передбачає введення диференційованої ставки ПДВ у розмірі 7 % між платниками цього податку та 17 % при реалізації неплатникам. Очікується, що це дасть можливість залучити 70 млрд грн за рахунок ліквідації

тіньових схем і збільшить обсяг оборотних коштів підприємств-виробників.

Одночасно з цим уряд пропонує зміни до системи адміністрування податків, зокрема, скасувати податковий облік, а податок на прибуток обчислювати та сплачувати за даними бухгалтерського обліку (із 49 податкових різниць залишиться всього 3).

В аграрному секторі розробники Концепції пропонують перевести на загальну систему оподаткування підприємства, у яких більше 3 тис. га землі та обсяг виручки перевищує 20 млн грн. Інші підприємства залишаються на діючій пільговій системі оподаткування. За підрахунками уряду, на загальну систему оподаткування буде переведено 10 % суб'єктів підприємницької діяльності, які працюють в аграрному секторі.

З метою зниження навантаження на фонд оплати праці в Концепції представлено кілька моделей реформування податку на доходи фізичних осіб та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Єдиний соцвнесок має бути знижений із середньої позначки 36,77 до 18 %. Усі фонди соцстраху – з тимчасової втрати працездатності, на випадок безробіття, від нещасних випадків на виробництві, інвалідів – планують злити в єдиний фонд.

Реформування зарплатних податків, за словами голови Державної фіскальної служби І. Білоуса, має сприяти детінізації цього сектору. «Якщо ми хочемо платити менше податків, податки мають платити всі. Я думаю, що за нормального рівня податків, за умови спрощеної системи це буде досить легко робити, але за цими правилами повинні жити всі», – додав І. Білоус.

За інформацією різних джерел, нині «в тіні» працює до 50 % бізнесу. Саме тому, впевнений очільник ДФС, реформування єдиного соціального внеску, оподаткування заробітної плати та податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) – це нагальна необхідність, а не просто бажання щось змінити.

Також пропонується створення Служби фінансових розслідувань, яка об'єднає всі компетентні органи протидії економічним злочинам в одне потужне відомство. Мета створення СФР – запровадження європейської моделі фінансового контролю внутрішнього аудиту розпорядників бюджетних коштів після відкриття кримінального провадження.

Відповідно до концепції, місцевим радам віддадуть право формувати бюджети та два системоутворюючих податки. Також передбачається передати регіонам права на бюджетну автономію, яка містить у собі сільськогосподарський податок і податок на нерухомість, а також право самостійно залучати кредити і самостійно, без участі казначейства, мати рахунок в банку. «По-перше, місцеві ради будуть приймати свої бюджети, не чекаючи рішення центрального уряду. По-друге, в парламенті є закон про об'єднання територіальних громад. Якщо ви об'єдналися і стали сильнішими, то у вас більше грошей, більше ресурсу, сильніше економіка. Ми економічно зацікавили регіони і території до об'єднання. Частина податків залишатиметься у місцевих бюджетах», – пояснив А. Яценюк.

«Податки не є самоціллю держави. В першу чергу вони є тим засобом, яким

забезпечується виконання зобов'язань, що взяла на себе держава перед громадянами», – зазначив заступник міністра фінансів України Д. Фудашкін під час круглого столу «Податкова реформа: які переваги для бізнесу?» за участі профільних експертів. Як він пояснив, зміни, які пропонує уряд в податковій сфері, є поступовими. «Ми не можемо одночасно піти на зменшення усіх податків та не вирішити питання, яким чином будуть фінансуватися видатки по зобов'язанням держави перед суспільством. Тому урядом пропонувались послідовні зміни», – пояснив заступник міністра.

Усі запропоновані реформи в податковій системі будуть обговорюватися з бізнесом. «Підприємницьке середовище – це гарантія стабільності й зростання економіки держави, і тільки завдяки спільним діям нам вдасться подолати ті кризові процеси, які ми спостерігаємо», – наголосив голова ДФС І. Білоус. За його словами, розробники Концепції відкриті до конструктивного діалогу, законодавчих та системних ініціатив, які сприятимуть як розвитку підприємництва в країні, так і наповненню державного бюджету, чекають коментарів, пропозицій та альтернатив для доопрацювання запропонованої Концепції.

Ділова спільнота України переконана, що економічні реформи в державі назріли давно, і вслід за пакетом фіскальних антикризових заходів, прийнятих урядом ще навесні, треба було приймати закони, які стимулюють стале економічне зростання, розвиток вітчизняного виробництва, малого та середнього бізнесу. Саме тому дуже нагальним є перший презентований урядом пакет реформ – податкової системи та єдиного соціального внеску. Таку думку висловив співголова парламентського об'єднання «Економічний розвиток», президент УСПП А Кінах. «Безумовно, ділова громада негайно включається в обговорення та внесення пропозицій до запропонованих урядом змін. Не можна не підтримати зменшення кількості обов'язкових платежів, спрощення адміністрування податків. Ми також давно наполягаємо на необхідності уніфікації бухгалтерського податкового обліку», – наголосив А. Кінах.

Водночас деякі експерти взагалі вважають, що Україні сьогодні не потрібні ніякі реформи. На думку О. Макєвої, керуючого партнера Аудиторської фірми «Аксьонова та партнери» Geneva Group International, все, що зараз потрібно – це прозоре адміністрування податків, рівність усіх перед законом, єдине трактування норм Податкового кодексу, законні податкові перевірки і бажання побороти корупцію. «Орієнтуватися треба на європейське законодавство, яке часто набагато жорсткіше українського. Є міжнародний досвід, який треба брати і імплементувати, а не придумувати свій «велосипед», – наголосила вона.

Загалом, аналізуючи Концепцію в цілому та окремі її складові, експерти, фахівці з питань оподаткування, підприємці вважають, що в проекті є як плюси, так і мінуси.

Неоднозначно ставляться експерти до ідеї скорочення кількості податків. Так, на думку аналітика агентства MPP Consulting П. Мельника, зниження кількості

податків та їхніх ставок дозволить залучити іноземні інвестиції в країну, оскільки подібна система оподаткування схожа на європейську та допоможе бізнесу вивільнені гроші направити на модернізацію підприємств. «Зростання інвестицій відіб'ється на нарощуванні товарообігу і збільшенні податкових відрахувань до держскарбниці. Адже бізнесу стане не вигідно вести сірі бухгалтерські схеми і виводити гроші в офшори, набагато дешевше буде платити зарплату і податки офіційно», – говорить П. Мельник. Водночас, за переконанням провідного спеціаліста Baker Tilly Ukraine у сфері оподаткування та податкового консультування словами Р. Жарко, зменшення кількості податків буде швидше номінальним, ніж реальним. Перш за все тому, що воно відбудеться за рахунок скасування низки зборів, які сплачує незначну кількість платників податків, а подруге, скорочення в основному відбудеться за рахунок укрупнення податків. Таким чином, скорочення числа податків не призведе до зменшення податкового навантаження. «Скоріше це може привести до плутанини на первинних етапах реалізації реформи, і збільшення адміністративних витрат платників податків», – вважає Р. Жарко.

Авторитетний фінансовий аналітик Г. Волобуєва вважає, що, хоч зменшення кількості податків та зниження навантаження на підприємства – це правильне рішення, однак, ці кроки не будуть достатньо дієвими без проведення комплексних реформ в економіці. «Скорочення кількості податків з 22 до 9 є позитивним сигналом для фінансово-економічного сектору держави. Однак, без комплексного реформування всієї податкової системи це навряд чи принесе користь простим українцям», – заявила Г. Волобуєва.

Ідея переглянути ставки ПДВ викликає сумніви з точки зору відповідності міжнародним зобов'язанням України щодо угоди про асоціацію з ЄС. Зокрема, запропонований механізм може суперечити положенням Директиви 2006/112 ЄС щодо мінімального розміру стандартної ставки ПДВ, а також порядку застосування зниженої ставки податку. Враховуючи, що Україна зобов'язалася гармонізувати законодавство з ПДВ з положеннями Директиви протягом п'ятирічного терміну, запропонований у Концепції механізм має шанс лише як тимчасовий захід. Водночас і переваги від впровадження диференціальної ставки ПДВ не очевидні, вважають деякі експерти. На думку партнера PwC Україна В. Власова, подібні зміни впроваджувати не варто. «Диференціація ставок ПДВ не відповідає європейській директиві. Більш того, в ній говориться, що базова ставка ПДВ повинна бути не менше 15 %», – зазначає експерт. Якщо ця пропозиція буде прийнята, прогнозує він, то через 3–5 років нам знову доведеться міняти податкове законодавство, але вже відповідно до євростандартів.

Плани ДФС провести податкову реформу на практиці ризикують обернутися зовсім не тим, що заявлено. Бізнес про це обережно, але говорить. «Ми вважаємо, що в цілому позиція правильна. Зниження ЄСВ дозволить вивести частину зарплат з тіні. А система додаткового контролю за поверненням ПДВ шляхом її електронного адміністрування може усунути деякі незаконні схеми з податком.

Однак ми поки з обережністю ставимося до озвучених урядом планам», – коментує податкові ініціативи заступник голови Федерації роботодавців України Д. Олійник. За словами керівника ФРУ, досі всі позитивні починання в податковій сфері закінчувалися міркуваннями над тим, як наповнити державний бюджет. Тому існує ризик, що потреби бюджету будуть превалювати над бажанням спростити податкову систему і в цей раз.

Успіх реформи, особливо в частині зниження ставок ЄСВ, може впертися у відсутність компенсаторів очікуваних збитків, що, у свою чергу, ще більше розбалансиє бюджет.

Додаткові надходження від введення диференціальних ставок ПДФО навіть на половину не покривають втрати скарбниці в разі реалізації будь-яких із запропонованих сценаріїв реформи ЄСВ.

Реальною перешкодою на шляху реалізації реформи може стати Міжнародний валютний фонд (МВФ), який традиційно виставляє жорсткі вимоги до дефіциту держбюджету і дефіциту Пенсійного фонду. За відсутності чітких компенсаторів він може виступити проти, зокрема проти зниження ЄСВ.

І звичайно ж, податківці роблять ставку на детінізацію. Про неї, за словами І. Білоуса, можна буде говорити через три місяці після прийняття необхідних законів. Однак експерти мають іншу думку з цього приводу. «У випадку з ЄСВ та податком на прибуток, у вигравші опиняться ті платники, особливо великі, які зараз офіційно виплачують заробітну плату. Для них це однозначний плюс, тому що вони зможуть знизити свої витрати», – зазначає керівник комісії УСПП з питань економічної політики Ю. Дроговоз. А для бізнесу, який платить невеликі зарплати, наприклад в тих же регіонах з нижчим рівнем життя, 37 % або тим більше 41 % ЄСВ – це, навпаки, збільшення навантаження. Платники, які працюють в «тіні», за її словами, там же й залишаться.

У разі введення кримінальної відповідальності за виплату зарплат у конвертах, що планується в рамках реформи, малому бізнесу буде дешевше «домовитися» з ревізорами про уникнення відповідальності, ніж платити 37 % або 41 % податку. Таким чином, очікуваної детінізації може і не статися.

На думку А. Кінаха, самого лише зниження ЄСВ зараз замало для «відбілення» ринку. «Проблема пустила глибокі корені. Потрібен комплексний підхід. Зокрема, паралельно варто було б вирішувати найболючіше для бізнесу питання – доступ до дешевих кредитних ресурсів. Кредитувати реальний сектор економіки. Адже за нинішніх реалій, коли кредити надаються під 20 % і вище, в Україні заробляють тільки банки. Бізнес повинен мати можливість платити принаймні 10–12 % річних. Адже у розвиненому світі аналогічний показник – 3–5 %, а то і менше. І ця цифра впливає на конкурентність бізнесу», – зазначив президент УСПП.

Такої ж думки і заступник голови парламентського Комітету з питань соціалістики і праці, народний депутат від УДАРУ П. Розенко. Він вважає, що перегляду ставок зарплатних податків недостатньо для того, щоб вивести зарплати

з тіні, хоча, безумовно, зниження єдиного соцвнеску – це один із факторів такого підходу. «Детінізація – це не лише зменшення єдиного соціального внеску. Це – комплексні реформи всієї економіки України. В першу чергу це зниження тиску на бізнес і чесна судова система. Але за тими пропозиціями, які оприлюднили в уряді, суттєвого зниження ставки єдиного соціального внеску не буде», – каже П. Розенко.

Крім того, на думку П. Розенка, заходи з детінізації зарплат мали б торкнутися і Фонду соціального страхування. За словами парламентаря, нинішній підхід цього органу до роботи є одним із чинників, які спонукають роботодавців до «тіньової» зарплатні.

«Зниження податкового тягара призводить до позитивних змін в економіці, залучаючи до неї додаткові кошти і покращуючи ситуацію на ринку праці, що зараз особливо важливо, – розповів директор Фонду Блейзера О. Устенко. – Крім того, після проведення податкової реформи, Україна підніметься у всіляких світових рейтингах, що призведе до припливу в країну інвестицій. Так що плюсів у податкової реформи в довгостроковій та середньостроковій перспективах багато. Крім того, це призведе до зниження корупційної складової. Адже, чим менше податків, тим менше чиновників. Але, за його словами, потрібно бути готовим і до ризиків. Основний полягає в тому, що бюджет може недорахуватися коштів. Це особливо небезпечно зараз, коли економіка знаходиться в хиткому стані. Затримка між введенням нових податків і виходом бізнесу із тіні може зайняти від 3 до 12 місяців. Дуже складно точно спрогнозувати – скільки точно часу знадобиться».

Тому на його думку, щоб проводити подібну реформу, державі потрібно або підвищувати дохідну частину бюджету або знижувати його видаткову частину, значна частина якої – соціально захищені статті. «Вводити режим жорсткої економії буде складно. Плюс цю програму доведеться узгоджувати з МВФ, який виступає за скорочення дефіциту нашого бюджету. Адже всі непопулярні заходи щодо підвищення тарифів були спрямовані на його зниження», – наголосив експерт.

Крім того, український бізнес з деяким побоюванням і навіть недовірою ставиться до практичного втілення нових податкових ініціатив, зокрема на місцях. До того ж, розглянувши кожен із запропонованих урядом А. Яценюка новацій, бізнес-спільнота зробила висновок, що всі вони потребують доопрацювання.

На думку експертів, усі концепції реформування звучать дуже правильно і прогресивно, проте досвід показує, що проблеми з їх застосуванням виникають саме в практичній площині, на етапі їх адаптації в режимі реального часу. Звідси і корупційні схеми, і зловживання повноваженнями на місцях, і брак часу на «обкатку» нових норм, і брак розуміння у самих податківців. Останнє наочно видно на прикладі так званого «військового податку» в розмірі 1,5 % від заробітної плати – бухгалтери не отримали жодних роз'яснень щодо процедури та правил його нарахування. Тому винятково важливо, щоб при впровадженні податкових та законодавчих нововведень всі сторони – і податкові інспектори, і

платники податків – мали сильну консультаційну підтримку, час і дуже чітко розуміння того, як нові норми будуть працювати на практиці. Про це говорить виконавчий директор Європейської бізнес асоціації А. Дерев'янка: «Озвучу спільну думку бізнесу – компаній-членів Європейської бізнес асоціації. Багато ініціатив, які пролунали з вуст прем'єра, можуть бути, скоріше, позитивно сприйняті інвесторами та підприємцями, якщо будуть правильно реалізовані».

«Потрібно дати час на адаптацію, провести консультаційну та роз'яснювальну роботу на місцях, щоб практична імплементація нових норм була коректною і не гальмувалася. Інспектор повинен чітко розуміти, за якими критеріями і як саме працюватиме той чи інший процес», – упевнена А. Дерев'янка. При цьому вона додала, що бізнес підтримає податкові нововведення, якщо вони будуть працювати на оптимізацію оподаткування та спрощення податкового адміністрування, тобто, скоротять трудові і часові ресурси платників податків.

Не зовсім зрозумілими для аграріїв є принципи переходу частини господарств з пільгового режиму на загальний. Експерт аграрних ринків «Українського клубу аграрного бізнесу» І. Остапчук вважає, що переведення агропідприємств, річний обіг яких перевищує 20 млн грн, а земельний банк – понад 3 тис. га, на загальну систему оподаткування ставить під загрозу розвиток аграрного виробництва в Україні. Він зазначає, що зараз високі урожаї у світі й Україні формують низькі ціни на вироблену продукцію, що не дозволяє отримувати очікувані прибутки. «У цих умовах не можна робити кроки, які можуть погіршити ситуацію, оскільки це може призвести до скорочення національного виробництва, звільнення значної кількості людей, падіння ВВП, втрати місць на світовій арені, які завойовувалися роками», – наголошує експерт.

На відміну від нього президент Асоціації фермерів і приватних землевласників України М. Міркевич підтримує ініціативу уряду. «Холдинги мають платити гроші до бюджету, а фіксований сільгосподаток має перераховуватися до місцевого бюджету», – сказав він.

Якщо говорити про створення єдиної Служби фінансових розслідувань, то бізнес в цілому позитивно оцінює її створення (такі СФР успішно функціонують у США, Австрії, Нідерландах, Грузії). Дійсно, простіше і зрозуміліше мати справу з одним, а не з п'ятьма або шістьма перевіряючими органами. Але потрібно дуже ретельно підійти до питання компетенцій і наділення нового органу повноваженнями, з тим, щоб старі, відпрацьовані і всім добре знайомі методи тиску на бізнес не «прижилися» вже у новій структурі. Експерти вважають, що ні в якому разі не можна створити нового державного монстра. Навпаки, потрібно довести бізнесу, що така служба функціонуватиме виключно на благо економіки та країни, і сумлінні платники податків не будуть боятися зустрічей з її представниками. Потрібно критично підбирати адміністративний склад такої служби для уникнення помилок минулого, а також провести спеціальні курси та тренінги для майбутнього персоналу, щоб «виховати» якісно новий тип

державного чиновника.

Але частина підприємців висловлює побоювання з приводу створення такого органу. Їх думку висловив голова Регіональної ради підприємців Тернопільської області при обласній адміністрації Ю. Ворко: «Це буде дуже потужний монстр з надзвичайно широким колом повноважень, тому представникам бізнесу варто об'єднуватися в громадські організації і створити свій антикорупційний орган, щоб активніше захищати свої інтереси».

Концепцію податкової реформи, винесену на громадське обговорення, аналізували і учасники круглого столу «Податкова реформа: які переваги для бізнесу?», який відбувся 15 серпня 2014 р. у рамках Медіа-центру реформ в Українському кризовому медіа-центрі.

Експерти, які брали в ньому участь, відзначили необхідність перегляду існуючих пільг. В. Котенко, керівник податково-юридичної практики E & Y, вважає, «що пільги – це узаконені внутрішні офшори. Це не тільки величезне навантаження на державний бюджет, пільги є неетичними з точки зору моралі». Його думку поділяє і координатор групи «Податковий кодекс» ДП «Нова Країна» Т. Козак, який навів дані про кількість пільговиків в Україні (вона сягає 25–30 млн осіб).

Учасники круглого столу, надаючи свої рекомендації представникам уряду, зазначили ряд питань, які не охоплені запропонованою Концепцією, однак можуть бути ефективними складовими реформи. Це, зокрема, питання обмеження обігу готівки, широкого впровадження методів контролю за розрахунковими операціями і посилення відповідальності, оскільки, як зазначив В. Котенко: «Податки в Україні не платяться не тільки тому, що вони занадто великі, а й тому, що їх дешевше не платити».

Соціально відповідальний бізнес уже давно готовий платити податки. Однак в Україні, на відміну не тільки від розвинутих країн, а й від більшої частини решти світу, більшість опитаних підприємців й керівники підприємств вважають, що впроваджувати податкову реформу потрібно одночасно з радикальною дерегуляцією бізнесу, скороченням бюрократії мінімум втричі з одночасним збільшенням зарплат держуправлінцям, запуском для них потужної загальнонаціональної програми навчання сучасним навичкам і інструментам менеджменту і впровадженням у держапараті кращих світових практик і систем операційного управління і адміністрування процесів. Крім того, експерти також звертають увагу на необхідність враховувати нестабільність гривні та ризики нинішньої ситуації в Україні.

Реформування податкової системи України, у рамках її інтеграції в європейський простір, очевидно, повинне відбуватися з урахуванням тенденцій розвитку систем оподаткування в країнах-сусідах та країнах-членах Європейського Союзу. Адже відповідні інтеграційні тенденції формуються під впливом міжнародної податкової конкуренції, європейської податкової гармонізації і координації національної податкової політики.

У розвинутих зарубіжних країнах еволюція системи сплати податків і зборів пов'язана з перенесенням акцентів з жорсткого податкового примусу до самооподаткування, проведення масово-роз'яснювальної роботи та налагодження партнерських відносин із платниками, лібералізації процесів подання-прийняття звітності та проведення перевірок.

Більшості країн сьогодні властиве помірне оподаткування. І це є результатом проведення такої податкової політики, пріоритетом якої є створення стабільного економічного зростання, сприятливого податкового клімату для розвитку господарської діяльності та ефективного вирішення соціальних проблем у державі.

Тому деякі вітчизняні та іноземні фахівці для визначення шляхів реформування української податкової сфери радять звернути увагу на досвід інших країн у цьому питанні.

Колишній міністр економіки Грузії, а нині – член експертної ради при Міністерстві економіки України К. Бендукідзе наголосив, що не можна провести ідеальну реформу: «Завжди будуть помилки, але потрібно діяти. Є два види реформ: швидкі та довгострокові. На самому початку Грузія скасувала більше половини невеликих податків. Ефект був отриманий вже наступного року. У 2004 р. податки склали 13 % по відношенню до ВВП, в 2005 р. – 21 %, в наступні роки цей коефіцієнт зростав на 1 % щорічно. Зараз співвідношення одержуваних податків до ВВП становить 27 %».

Він підкреслив, що в Україні немає часу на ідеальні реформи. Грузинський фахівець пропонує спростити й зменшити податкову систему якнайшвидше, а потім відшліфувати її, коли буде час, при цьому скориставшись грузинським досвідом.

За його словами, якщо проводити реальну реформу, а не імітувати її, податкові надходження спершу неминуче зменшаться, але невдовзі збільшаться за рахунок зростання економіки.

Податкова реформа у Грузії стала одним з головних чинників стрімкого економічного зростання, залучення іноземних інвестицій і потенціалу такого піднесення на майбутнє. У рейтингу Світового банку Doing business 2010 грузини мали 11-те місце, Україна – 142-ге зі 180.

Грузинські економісти визнають, що податкова система в країні фактично не працювала: податків по суті ніхто не платив, адже існувала величезна корупційна годівниця державних органів. Нормальною була практика, коли наприкінці року податкові інспектори здійснювали «набіги» на приватні компанії з метою зібрати хоча б якісь податки, мінімальний відсоток отриманого йшов до державної казни, решта – у кишеню чиновникам чи їхньому начальству. Так само заробляла собі на життя поліція, митниця, численні регуляторні органи.

З приходом до влади М. Саакашвілі почалися численні кадрові чистки: з 18 міністерств лишилося 13 (мінус 35 % персоналу), з 52 державних служб – 34 (мінус 50 %).

З понад 20 податків, які існували до 2005 р., залишилося сім: податок на доходи, ПДВ, соціальний податок, податок на прибуток підприємств, акцизи, і два місцевих (майновий податок, податок на гральний бізнес). Саме з цих двох останніх податків і живе місцева влада. Адже на додачу до стандартних ставок кожен регіон виставляє окремі фіксовані суми, які підприємцві потрібно викласти, аби організувати казино чи інший азартний бізнес. Приміром, в Тбілісі це 5 млн дол. на рік. Якщо порівняти за розмірами ВВП з Україною і вивести співвідношення, то це все одно, щоб в Україні бізнесмена попросили внести 110 млн дол.

Після реформи були ліквідовані ліцензійні і реєстраційні збори, державні мита, консульські, тендерні, виконавчі збори, збір з відстрочки обов'язкової військової служби, за користування природними ресурсами, за очистку житлової території, збір із дозволу на будівництво і перевезення тощо.

В Україні, до слова, вони – як і багато місцевих податків і зборів – займають мізерну частину прибутків держбюджету.

Імпортних мит в Грузії немає – це наслідок одностороннього рішення, яке покликане максимально відкрити ринок для закордонних товарів, а відтак – створити умови для гідної конкуренції місцевій продукції. Квотування на ввезення імпортової продукції теж нема.

Крім того, у рамках реформування було скорочено кількість різноманітних ліцензій і дозволів, необхідних для початку бізнесу (з майже 1000 до 144), і запроваджено принципи «єдиного вікна» та «мовчазної згоди», коли відсутність відповіді чиновника на запит про початок роботи дає право починати діяльність. До цього йшли поетапно: спочатку, у 2006 р., спектр мит звели до трьох можливих – 12 % (для товарів, які виробляються в Грузії), 5 % і 0 %.

Уже тоді в безмитному режимі дозволялося ввозити сировину і обладнання. У 2008 р. митні тарифи скасовано. До слова, умови оподаткування грузинських та імпортованих товарів, акцизи і ПДВ – однакові, жодного протекціонізму.

На безмитному режимі втрати Грузії, за деякими оцінками, склали близько 15 млн дол. щороку. Однак щорічне подвоєння обсягів прямих іноземних інвестицій у країну, починаючи з 2005 р. до початку війни з Росією та світової економічної кризи, сторицею перекрыло цю нестачу й недобір від ліквідації решти податків і зборів. Це дає змогу не перейматися від'ємним торговельним сальдо, яке сягає близько 3 млрд дол.

На відміну від України, де податкова система – це тягар, від якого тікає увесь бізнес, у Грузії це – реальний спосіб залучення іноземних інвестицій.

Прозорість і передбачуваність змін (або незмінні ставки, або зниження) – це найкращий інвестиційний клімат для зарубіжних грошей. Більше того, немає проблем з відшкодуванням ПДВ експортерам, які – як в Україні, так і в Грузії – є рушієм економічного зростання.

Для поліпшення економічної ситуації в країні було прийнято Акт економічної свободи – зміни до Конституції, відповідно до якого ухвалити рішення про

збільшення податкового навантаження за наявними податками чи запровадження нових, можливо виключно на загальнонаціональному референдумі. Тобто грузинська влада фактично погоджується з тим, що податки не будуть підняті ніколи або для цього треба буде провести неймовірну агітаційну кампанію.

Для порівняння, українська Конституція суворо виключає податки зі сфери «регулювання» референдумом. Відтак маємо непередбачувані маніпуляції з боку уряду, коли йому потрібно назбирати грошей з виплатою податків наперед, затримкою відшкодування, встановленням пільг окремим категоріям платників за непрозорою схемою.

Крім того, в Акті економічної свободи передбачена свобода руху капіталу, заборона на збільшення кількості ліцензій і дозволів, на створення нових регуляторних органів.

До слова, і до цього регуляторна політика в цій країні не відрізнялась жорсткістю: Тбілісі приєднався до системи технічних стандартів Організації економічної співпраці і розвитку, чим відкрив доступ на свій ринок усім товарам, що відповідають сертифікаційним вимогам Європи, а також запровадив замість обов'язкового добровільне ліцензування і сертифікацію. Це стимулює не відкупатися від контролера, який прийде із перевіркою наявності потрібного сертифіката (в Україні, приміром, часто такі документи мають застарілі параметри, тобто посвідчують зовсім не ті якості товару, які насправді треба перевірити), а самостійно ініціювати перевірку і підтвердження відповідності європейським стандартам. Адже якщо на ринок виходить виробник із уже сертифікованим товаром, то мати відповідне посвідчення (і реальне підтвердження якості) – це вимога ринку, а не держави.

Використання досвіду реформування податкової системи інших країн (зокрема і європейських) могло б допомогти у розв'язанні проблем цієї сфери. Але перш ніж використовувати досвід певної країни, слід проаналізувати його і з'ясувати, який буде найбільш ефективним для нас. Також, вагоме значення мають різні міжнародні організації, зокрема МВФ, група Світового банку. Вони надають консультації по проведенню різноманітних реформ, в тому числі проведенні податкової реформи. Але, інколи їх рекомендації не відповідають інтересам держави.

Отже, метою податкової реформи в Україні має бути створення податкової системи, сприятливої для економічного зростання. Основними завданнями її повинні бути: формування нового інституційного середовища оподаткування, що, у свою чергу, забезпечить сприятливе для реалізації принципу рівності всіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, формування відповідального ставлення платників до виконання своїх податкових зобов'язань; підвищення фіскальної ефективності податків за рахунок розширення податкової бази, покращання адміністрування, зменшення масштабів ухилення від сплати податків; підвищення регуляторного потенціалу податкової системи на основі запровадження інноваційно-інвестиційних

преференцій з податку на прибуток підприємств. Вихідним пунктом реалізації зазначених напрямів реформування податкової системи є створення цілісного та стабільного податкового законодавства. Необхідно зазначити, що в результаті здійснення податкової реформи в Україні та, як наслідок, вирішення складних податкових колізій має бути створена податкова система з базовими положеннями, за якої Податковий кодекс України буде єдиним нормативним документом, що регулюватиме відносини з приводу сплати податків.

Оскільки відповідно до ст. 1 Конституції Україна є соціальною правовою державою, то її податкова система має відповідати вимогам соціальної держави, передусім щодо рівня фінансування суспільних благ. Податкова система, сформована внаслідок податкової реформи, має забезпечувати акумуляцію фінансових ресурсів, достатніх для виконання конституційно закріплених функцій держави.

Також головним завданням податкової політики залишається реалізація на практиці зарубіжного досвіду, що сприятиме якнайшвидшому переходу до нової системи оподаткування. Вона повинна бути сталою та дієвою, ґрунтуватися на всебічному поєднанні найкращих передових методів і запозичених позитивних елементів податкових систем іноземних країн, що дасть імпульс для зміцнення соціального складника системи оподаткування в Україні (*Матеріал підготовлено за інформацією таких джерел:* <http://www.minjust.gov.ua/11350>; <http://ndi-fp.asta.edu.ua/thesis/52/>; http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247518722; http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=401273&cat_id=53608; <http://rakhiv-adm.org.ua/vyneseno-na-obhovorennya-hromadskosti-ta-biznesu-kontseptsiyu-reformuvannya-podatkovoji-systemy-ukrajiny/>; <http://ukr.segodnya.ua/economics/business/nalogovaya-reforma-v-ukraine-vse-predlozheniya-yacenyuka-542352.html>; http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247504310&cat_id=246711250; <http://goodwaytrans.com.ua/news/uriadom-opriliudneno-kontseptsiiu-reformuvannia-podatkovoyi-sistemi-ukrayini>; <http://chp.com.ua/all-news/item/30299-schodo-stvorennya-sluzhbi-finansovih-rozsliduvan>; <http://www.socportal.info/news/mindohodiv-podatkovu-reformu-provedut-razom-z-biznesom>; <http://ap-center.com/2014/07/chomu-podatкова-reforma-ce-pogano-tochka-zoru-oleni-makeyevoi/>; <http://uspp.ua/vidpracyuvannya-ekonomichnix-reform-potrebue-uchasti-dilovoï-spilnoti.html>; <http://tsn.ua/groshi/v-ukrayini-hochut-utrichi-skorotiti-kilkist-podatkov-358959.html>; <http://www.epravda.com.ua/publications/2014/08/12/482189/>; <http://glavpost.com.ua/node/26859>; <http://economy.bazaza.net/207139/>; <http://ua-ekonomist.com/7993-yak-bznes-spriynnyav-podatkov-novacyi-yacenyuka.html>; http://pravdatyt.com/news/277/Ekonom_ka_sto_t_a_platej_zrosli_9899/; <http://www.tourdnepr.com/content/view/9986/9912/>; <http://ua-ekonomist.com/7619-podatкова-reforma-mozhe-lishe-nashkoditi-ekonomc.html>; <http://uainfo.org/blogosphere/politika/355286-.html>;

<http://gazeta.zn.ua/macrolevel/nalogi-kotorye-ne-ubivayut-.html>;
<http://minrd.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/mrdosvid/>;
<http://www.law-property.in.ua/articles/featured-articles/325-2014-06-26-15-36-18.html>; <http://euoua.com/reformy/tax/2758-nalogovaya-reforma-v-gruzii-urok-dlya-pravitelstva-ukrainy>;
http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/52938/Urok_dla_Jacenuka_Podatkova_reforma_u_Gruziji;
http://www.ier.com.ua/ua/publications/consultancy_work/archive_2001/?pid=1769).

О. Пестрецова, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Волонтерський рух в Україні: становлення і регуляція

В Україні, у світлі подій на Сході – безпрецедентний сплеск волонтерської діяльності. Українській армії сьогодні допомагають як спеціальні волонтерські організації, так і окремі громадяни. Надається також допомога біженцям з регіонів, охоплених військовими діями. Не припиняється волонтерська діяльність різних гуманітарних напрямів – допомога хворим, дітям-сиротам, літнім людям. Сьогодні сотні, а можливо й тисячі волонтерів по всій країні щодня збирають на свої картки благодійні пожертви для підтримки армії, біженців, поранених, людей, що з різних причин потребують допомоги.

Ці процеси актуалізували питання законодавчого забезпечення волонтерської діяльності, оскільки активісти, що сьогодні організують таку допомогу залишаються фактично поза правовим полем. Відповідно до діючого Закону України «Про волонтерську діяльність» наразі волонтером може бути лише та людина, яка досягла 18 років і уклала спеціальний договір на здійснення волонтерської діяльності з волонтерською організацією. При цьому організація має отримати відповідну «ліцензію» на волонтерську діяльність від Міністерства соціальної політики України. Тобто потрібен договір і посвідчення волонтера, або членство у волонтерській організації. Будь-які власні ініціативи законодавством заборонені.

На сьогодні у вітчизняному законодавстві існують деякі положення щодо волонтерства, які, певним чином суперечать міжнародній практиці, адже в жодній країні світу не має практики видачі ліцензій на волонтерство, оскільки волонтерство, як складова благодійності, є справою добровільною. Проте треба враховувати і той факт, що в міжнародній практиці набагато менше прикладів, коли фізичні особи-волонтери масово займаються збором коштів. У більшості

випадків волонтерство знаходить свій прояв у безоплатній роботі та наданні послуг нужденним з різних причин (старість, безпритульність, інвалідність, стихійні лиха, соціальні катаклізми). А збір благодійних внесків, найчастіше, здійснюють саме фонди і подібні організації.

В Україні сьогодні благодійні фонди змушені платити податок за те, що надають благодійну допомогу, волонтери ж сплачують за те, що вони її збирають. За збереження чинного законодавства волонтери, що збирають гроші на закупівлю спорядження для армії, ризикують зіткнутися з проблемами із фіскальними службами. Адже формально зібрані кошти – їх дохід, і за законом їм потрібно заплатити ПДФО (податок з доходів фізичних осіб) – 15 % у разі отримання суми до 500 тис. грн на рік, 20 % – від 500 тис. до 1 млн, 25 % – понад мільйон. В Україні вже є волонтери, що зібрали для армії і Нацгвардії суми, що перевищують півмільйона гривень. Чим вище людська довіра до волонтера та його діяльності, що виражається у грошовому еквіваленті, тим вищий і очікуваний податок.

У березні 2014 р. всі українці почали масово перераховувати благодійні СМС-пожертви на номер 565 на підтримку армії. За останнім звітом Міністерства оборони України завдяки СМС громадяни перерахували 32,325 млн грн на матеріальне-технічне забезпечення армії (решта 100 млн надійшли безпосередньо на рахунки цього відомства). Водночас подібних проектів щодо організації допомоги пораненим чи біженцям немає, що пояснюється тим, що збори на армію були офіційно звільнені від сплати податків у «ручному режимі» листами Кабінету Міністрів України. В усіх інших випадках, від кожної гривні, перерахованої як СМС-пожертва, 45 % сплачуються мобільними операторами як три різні податки: 20 % ПДВ, 7,5 % збір до Пенсійного фонду України та 18 % податок на прибуток. Очевидно, що в такій ситуації мобільні оператори не готові надавати ці послуги, оскільки виникає певна колізія, що суперечить формату «благодійності».

Коментуючи ситуацію, начальник відділу зв'язків із громадськістю «МТС Україна» В. Рубан зазначила, що послуги мобільного зв'язку, зокрема СМС, є найпростішим та найдоступнішим засобом для перерахування коштів на благодійність. «Формування традиції взаємодопомоги у європейському суспільстві реалізоване в тому числі завдяки використанню мобільного зв'язку у сфері благодійності. Для формування такої традиції в Україні потрібне широке залучення суспільства до масштабних благодійних проектів. Важливо створити, з одного боку, умову, тобто звільнити благодійні СМС від оподаткування, а з іншого, розробити та запровадити ефективний та прозорий інструмент контролю та звітності щодо використання зібраних коштів», – сказала В. Рубан.

На сьогодні можна констатувати усвідомлення суспільством проблеми унормування благодійної та волонтерської діяльності і спроби її розв'язати. По-перше, у Мережі досить активно обговорюються правові колізії, пов'язані з волонтерською роботою за чинним законодавством з усіма його обмеженнями. Так, в Інтернеті волонтери надають один одному поради, як уникнути ПДФО:

юристи пропонують скласти договори про волонтерську діяльність із волонтерською організацією або отримувати довіреності від одержувача допомоги. Однак ці способи передбачають значні витрати часу і грошей.

Юрист Д. Назарець рекомендує працювати з публічним (розміщеним в соцмережі, наприклад) безоплатним договором комісії. При цьому вести звітність за видатками (збирати чеки, накладні, банківські виписки по рахунку) все одно бажано. Інший варіант поведінки радить експерт з оподаткування, керуючий партнер аудиторської компанії PSP Audit Д. Сушко. «Формально по «букві» закону благодійні внески потрібно збирати офіційно через благодійну організацію або декларувати, як фізичній особі, зі сплатою податку з доходів фізичних осіб. Але наша практика дійсно відрізняється від того що пропонує закон, – зазначив він. – Якщо фізична особа НЕ декларує свої доходи за результатами року у податковій декларації, то податковій для того, щоб поставити фізособі несплату податку, спочатку необхідно володіти повною мірою достовірною інформацією про розмір таких незадекларованих доходів». Як ми розуміємо, достовірну інформацію можна отримати виходячи з офіційних документів, однак в Україні це складно. «Отримані грошові кошти в готівковій формі взагалі складно ідентифікувати, а наприклад, дорогі придбання за такі кошти не можуть бути підставою для визнання незадекларованого доходу, оскільки це непрямі методи, які у нас поки на законодавчому рівні не закріплені», – говорить Д. Сушко. Згадайте, кілька років тому не отримала розвитку практика з викликом на розмову до податкової осіб, які придбали автомобілі або нерухомість, маючи при цьому багаторічний дохід, що значно поступається вартості покупки. Отже, якщо збирати благодійні внески готівкою, то податківці навряд чи зможуть їх викрити у чомусь (а самі волонтери в цьому випадку не зобов'язані вносити ці кошти в податкову декларацію).

Щодо збору пожертвувань на платіжну карту, джерело їх походження може видати тільки графа «призначення платежу», якщо люди принципово хочуть вказати від кого і на що призначаються кошти. «Якщо видно, що це благодійні внески, то такі доходи можуть змусити задекларувати та сплатити з них податки, – підкреслює експерт. – Коли немає інформації про призначення платежу та платника (або ПІБ платника і одержувача вказані однакові), то можна пояснити такі транзакції внесенням своїх коштів з метою поповнення карти». Також експерт заспокоює волонтерів тим, що «якщо не буде прямої зацікавленості з боку податкової та письмового запиту в банк, то питання про такі доходи може і не виникнути».

Водночас зрозуміло, що без унормування правової бази волонтерська діяльність в Україні перебуватиме у «сірій зоні», що створює цілу низку ризиків як для держбюджету, так і для конкретних активістів і створює загрозу дискредитації волонтерської діяльності загалом. Актуалізація питання у суспільстві є підставою для того, щоб в результаті широкого обговорення розв'язати правові колізії, створені прогалинами у законодавстві.

Зокрема, існують законодавчі ініціативи щодо запровадження СМС-благодійності в Україні. Крім того, восени 2013 р.у великою групою громадських організацій на чолі із Всеукраїнським центром «Волонтер», Українським форумом благодійників, ГО «Альтернатива В» був розроблений та зареєстрований проект Закону України № 3549-1 «Про внесення змін до деяких законів України (щодо волонтерської діяльності)», спрямований на дерегуляцію волонтерства з боку держави. Профільний парламентський комітет з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму рекомендував Верховній Раді України за результатами розгляду в першому читанні прийняти проект закону за основу.

Низкою громадських експертів у співпраці з юристами компаній E&Y та народними депутатами України був розроблений та зареєстрований проект Закону змін до Податкового кодексу України № 4173а, спрямований на реформування податків у сфері благодійності. Проте ВР не підтримала документ, оскільки нововведення дали змогу б ухилятися від сплати податків. Народний депутат від УДАРу І. Геращенко написала на своїй сторінці у Facebook, що прийняття законопроекту в такому вигляді створює «можливості для виведення грошей з-під оподаткування, у тому числі й через фонди».

Питання врегулювання волонтерської діяльності на державному рівні знайшло своє відображення в створенні Координаційного центру волонтерських організацій. «Ця Координаційна рада буде активно співпрацювати з Адміністрацією Президента і вирішувати такі проблеми, які необхідно швидко і своєчасно вирішувати», – сказав перший заступник глави Адміністрації Президента Г. Зубко. Він також зазначив, що в АП буде створено «гарячу лінію» з координації дій з волонтерським рухом.

Крім того, волонтери можуть увійти в склади комісій Міноборони з питань державних закупівель і в комісії з питань закупівель і поставок при областях.

Отже, в Україні держава й суспільство ще перебувають на шляху вироблення механізмів ефективної взаємодії у сфері організації волонтерської діяльності, оскільки це явище тільки сьогодні набуло значного поширення. І тут важливим є адекватне розуміння як державою, того що бюрократичні обмеження можуть негативно вплинути на розвиток цього важливого напрямку соціального розвитку, так і безпосередньо окремими волонтерами, які не мають юридичного статусу, що збирання значних коштів не може бути абсолютно неконтрольованим.

Вимушені переселенці зі Сходу України: проблеми і шляхи їх вирішення

У зв'язку з анексією Криму Росією та військовими діями на Сході України Українська держава зіткнулася з новою для себе проблемою – проблемою переселенців, або, як їх ще часто називають, біженців. При цьому Женевська конвенція про статус біженців (1951 р.) чітко говорить, що біженцем є той, хто змушений залишити межі своєї країни через обґрунтовані побоювання за своє життя та безпеку.

Біженці з анексованого Криму в цьому контексті – це справді біженці, оскільки вони формально полишили іншу країну (Росію). А от біженці всередині унітарної країни – явище нове. У кращому випадку – це переселенці, які вимушено міняють регіон проживання на кращий і комфортніший для себе. У гіршому випадку вони – втікачі, які знімають із себе відповідальність і претендують на статус жертви.

У психологічному плані будь-який біженець є соціально дезадаптованим. Він не має елементарних життєвих навичок у новому середовищі, роботи, а іноді базових побутових умов.

Існує також проблема нормативної категоризації. Якщо людина просто переїхала до іншого міста і є самодостатньою, чи можна вважати її біженцем? Вочевидь, її соціальний статус інший, ніж у тих, хто не може обійтися без допомоги держави або волонтерів. Відсутність же «обкатаних» механізмів для прийому мігрантів створює проблеми для регіонів, які їх приймають.

Точну кількість тих, хто був змушений залишити свої домівки, назвати складно. Якщо переселенців, які звертаються за допомогою, ще можна порахувати, то про те, скільки людей виїхали самостійно, можна тільки здогадуватися. В агентстві ООН у справах біженців заявляють про майже 416 тис. українців зі східних регіонів, які полишили домівки внаслідок бойових дій. Про це пише DW з посиланням на AFP.

Як повідомляється, близько 198 тис. українців, які вимушені були виїхати зі своїх міст, рушили до Росії, більш ніж 14 тис. – до Польщі і ще майже 14 тис. – до Білорусі.

«Ми визнаємо, що кількість переселенців може бути більшою, позаяк немає централізованої системи реєстрації, а також, як ми знаємо, багато хто не реєструється», – пояснила речниця агентства А. Руммері.

Із майже 200 тис. українців, які поїхали із зони бойових дій до Росії, лише близько 78 тис. подали заяву на отримання статусу біженця, сказала вона.

Раніше, 5 серпня, в ООН говорили про 117 тис. тих, хто переселився з Донеччини й Луганщини в інші регіони України, і про 168 тис. переселенців у Росію.

Міжвідомчий координаційний центр, зі свого боку, поінформував, що згідно з оперативною інформацією, загальна кількість громадян України, які переселені з Автономної Республіки Крим та м. Севастополь до інших регіонів, становить 16 тис. 808 осіб, у тому числі 4 тис. 4677 дітей, 1 тис. 194 інваліда та особи похилого віку. З району проведення АТО до інших регіонів переселено 102 тис. 699 осіб, у тому числі 35 тис. 207 дітей, 14 тис. 740 інвалідів та осіб похилого віку. За добу – 3 тис. 321 особа, у тому числі 1 тис. 196 дітей, 456 інвалідів та осіб похилого віку.

Усього тимчасово розміщено 119 тис. 507 осіб, у тому числі 39 тис. 884 дитини, 15 тис. 934 інваліда та осіб похилого віку. За добу – 3 тис. 84 осіб, у тому числі 1 тис. 123 дітей, 458 інвалідів та осіб похилого віку.

Найбільш складна ситуація щодо розміщення громадян, організації їх життєзабезпечення в м. Київ (прийнято 21 тис. 292 особи), Дніпропетровській (14 тис. 236 осіб), Запорізькій (14 тис. 364 особи), Харківській області (13 тис. 775 осіб), Одеській (7 тис. 973 особи), Полтавській (6 тис. 680 осіб), Київській (5 тис. 460 осіб) та Львівській (4 тис. 578 осіб) областях. Найменша кількість розселених у Тернопільській (858 осіб), Волинській (869 осіб), Рівненській (1007 осіб) та Закарпатській (1141 осіб) областях.

У зв'язку з напливом біженців у Київській міській держадміністрації (КМДА) порадили переселенцям із зони силового конфлікту на Сході України звернути увагу, крім столиці, на інші регіони України. Таку заяву зробив перший заступник голови КМДА І. Ніконов. «Люди повинні розуміти, що Київ не безрозмірний», – сказав він. За його словами, у місті створено штаб з розселення людей, який займається, зокрема, працевлаштуванням. Водночас, зазначає І. Ніконов, частина переселенців працювати не хоче. «Такі ж штаби створені по всій Україні, які допомагають інтегруватися в соціум. Зовсім не обов'язково їхати в Київ – є такі ж центри в Чернігові, Черкасах», – підкреслив перший заступник голови КМДА.

Водночас із появою переселенців з Донбасу з'явилися й організації, що допомагають людям залишати зону бойових дій. Активісти луганського Євромайдану, які самі змушені були виїхати в Київ, створили громадянську ініціативу «Схід-SOS»; спільноти допомоги біженцям з Криму «Будинок друзів» і «Крим SOS» розширили свою діяльність на Донецьку та Луганську області. Волонтери Євромайдану з різних регіонів Донбасу організували групу допомоги переселенцям «Донбас SOS». «Волонтерська сотня» Майдану, яка займалася вивезенням поранених у лютому, вирішила теж допомагати жителям Донбасу переїжджати. Майже в кожному великому українському місті є подібні організації. В основному всі вони існують на волонтерській основі, на «гарячих» лініях цілодобово чергують оператори, приймають заявки від біженців й охочих допомогти – житлом, роботою, одягом, медикаментами. Волонтери працюють

цілодобово, і багато жителів Донбасу вже перебралися в безпечне місце з їхньою допомогою, проте кількість біженців не зменшується.

Із проблем, які наразі гостро стоять перед волонтерами, це насамперед житлове питання. Поки людина не визначиться, де вона житиме, вона не зможе почати пошук роботи, отримувати соціальну допомогу, яка часто «прив'язана» до місця проживання. Для сімей з дітьми відсутність постійного місця проживання також означає неможливість віддати дитину до школи або дитячий садок, а це гальмує соціальну адаптацію дитини, яка й так пережила шок раптового переїзду. Особливо складно в цій ситуації вагітним жінкам, яким потрібно спостереження лікаря, пологовий будинок, на який вони можуть розраховувати, і хоча б мінімальні комфортні умови.

На сьогодні житлове питання загострюється з огляду на наближення навчального року, адже частину біженців було розселено по студентських гуртожитках, і тепер вони мають переїжджати повторно. Як інформують ЗМІ, сьогодні 20 тис. людей живуть у гуртожитках вишів і санаторіях. Гуртожитки треба звільнити до навчального року – до 1 вересня. Табори й бази відпочинку на березі Азовського моря просто не опалюються. Тепло спробують налагодити, де це можливо, і цей процес уже розпочався. Решта біженців мають переїхати. За інформацією рятувальників, наявні 4 тис. вільних об'єктів, які можуть прийняти тих, хто цього потребуватиме. «На сьогодні у нас 34 тис. – резерв, а вимушених переселенців – близько 20 тис. Третій напрям вирішення цієї проблеми – це дійсно, якщо залишиться якась частина людей, перемістити в ті регіони, де у нас є вільні місця», – розповідає заступник голови ДСНС В. Стоєцький.

З іншого боку, для визначення місця перебування інколи вирішальним чинником може стати наявність або відсутність роботи за спеціальністю. Так, за інформацією видання Gazeta.ua, у Києві на столичній набережній у наметах живуть біженці з Криму, які, за їхніми словами, не змогли отримати статус біженців і за відсутності роботи не можуть орендувати нормальне житло. Отже, четвертий місяць вони мешкають у наметі на Дніпровській набережній у Києві.

Про те, що деякі переселенці із зони проведення антитерористичної операції не хочуть працювати, що ускладнює їхню адаптацію в нових умовах, заявляють чиновники Київської, Дніпропетровської облдержадміністрацій, Запорізького штабу з питань переселенців. Про те, що багато жителів Донбасу відмовляються від пропонуванних робочих місць, розповідають і в західних областях України. Для розв'язання проблеми працевлаштування біженців в Україні майже в кожній області країни працюють центри допомоги переселенцям. Переселенці часто турбуються, що без документів (трудової книжки, ідентифікаційного номера або диплома) роботу їм не знайти, проте волонтери і чиновники запевняють, що працевлаштуватися все одно допоможуть. Координацією допомоги переселенцям займаються безпосередньо й мігранти, які вже зуміли «зміцнити» свої позиції на новому місці.

Волонтерська організація «Центр зайнятості вільних людей» робить у своїй роботі ставку саме на соціальну адаптацію переселенців і їхнє працевлаштування. Центр почав свою роботу ще під час Майдану, щоб працевлаштувати тих, хто втратив роботу через свою громадянську позицію. Тепер займається працевлаштуванням переселенців, співпрацюючи з декількома сотнями компаній-роботодавців. За словами волонтерів, найбільше пропозицій надходить для будівельників, продавців, операторів кол-центрів і програмістів. Бажаючих знайти роботу можуть не тільки проконсультувати з приводу вільних вакансій, а й допоможуть скласти резюме та підготуватися до співбесіди (<http://www.dengi-info.com/news/188774-pereselency-ne-znachit-nahlebniki.html>).

Держава також не залишає переселенців один на один з бідю та всіляко намагається допомогти. Так, за словами міністра соціальної політики Л. Денісової, для переселенців уже діє спрощена система працевлаштування: для того щоб встати на облік у державних центрах зайнятості, достатньо пред'явити якесь посвідчення особистості. Незважаючи на те що база центрів нараховує понад 50 тис. вакансії, в основному це – робочі професії: водії, будівельники, токарі, слюсарі тощо. Кваліфікованим претендентам знайти роботу за фахом через Державний центр зайнятості проблематично. Або ж доводиться змиритися з існуючим станом справ і погоджуватися на хоч якусь роботу «на перших порах». Для цього, до речі, пропонуються курси перепідготовки. Крім центрів зайнятості, житло й роботу можна шукати на спеціально створеному для переселенців урядовому порталі.

«Запрацював урядовий сайт для переселенців. Там всі контактні телефони й інша важлива інформація», – написала на своїй сторінці у Facebook нардеп й уповноважена Президента з мирного врегулювання конфлікту в Донецькій і Луганській областях І. Геращенко.

На сайті розмістили рубрики з пошуку житла для переселенців, контактні адреси та телефони, витяги із законодавства, поточні новини. Також указали контактні телефони координаційних штабів для біженців у кожному регіоні. На сайті вказано, що за його роботу відповідає Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

5 серпня відбулося засідання міжвідомчого оперативного штабу з питань тимчасово переміщених осіб, яке відбулося у форматі відеоконференції з регіональними штабами та віце-прем'єр-міністром України, міністром регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства В. Гройсманом. На ньому було наголошено на тому, щоб забезпечити належними умовами проживання тимчасово переміщених осіб в осінньо-зимовий період. «Коли прийде зимовий період в умовах військової агресії, кожна людина має бути обігрітою. Тут мова про особисту відповідальність кожного керівника області. Питання принципове, знаходиться на особистому контролі Президента і Прем'єр-міністра України, і наше завдання не як чиновників, а як людей – забезпечити

належні умови перебування тимчасово переміщених осіб у цей період», – наголосив він.

Також за результатами перевірки умов проживання в регіонах переселенців зі Сходу України та Криму віце-прем'єр-міністр доручив сформувати виїзну комісію в Суми, де зафіксовано найбільшій відсоток тимчасово виділених для переселенців житлових об'єктів, що не відповідають необхідним нормам через відсутність холодної та гарячої води, опалення, каналізаційних систем тощо.

Проте житло й робота – не єдині проблеми переселенців. Багато хто виїжджає із зони бойових дій у поспіху, не встигнувши зібрати необхідні речі, предмети гігієни, теплий одяг. Опинившись в іншому місті з мінімальним бюджетом, не можуть дозволити собі покупки – у багатьох грошей вистачає тільки на харчування. Також багато хто відчуває труднощі з харчуванням – щодня ходити в кафе мало хто може собі дозволити, а коли людина живе в чужій оселі, готувати не завжди виходить. Особливо складно людям, яким потрібна дієта через проблеми зі здоров'ям. Багато біженців бояться настання осінніх холодів – їдучи, вони не брали із собою теплої одягу. З початком навчального року дітям-переселенцям необхідно буде йти до школи, продовжувати навчання. Зокрема, лише до київських шкіл цього року піде 1,5 тис. дітей-переселенців.

Водночас варто вказати й на бюрократичні перепони. Зокрема, на Кіровоградщині на початку літа головною проблемою для області під час розселення біженців стало саме це, а не відсутність житла. Про це зазначали заступник голови Кіровоградської ОДА з гуманітарних питань В. Атаманчук і керівники структурних підрозділів облдержадміністрації.

За словами О. Догарова, директора обласного департаменту соціального захисту населення, перелік об'єктів для розселення формувався ще коли порушувалося питання розселення сімей військовослужбовців – після окупації Криму. Оскільки жодна сім'я військовиків не прибула на Кіровоградщину, невикористаними залишилися й кошти, передбачені з державного бюджету для міського на ці потреби, – 701 тис. грн.

Разом з тим витратити ці гроші на створення умов перебування переселенців зі Сходу України одразу було неможливо, оскільки попередньо вони були виділені саме для кримчан. Розв'язати цю проблему можна було лише змінивши формулювання рішення Кіровоградської обласної ради й отримавши більшість голосів депутатів.

«Швидка та ефективна адаптація вимушених переселенців зі Сходу України в інших регіонах залежить не лише від гостинності українців, а й вимагає змін у законодавстві. Адже її гальмують надзвичайно затягнуті бюрократичні процедури», – підкреслив директор програм з європейської інтеграції Міжнародного центру перспективних досліджень, який бере участь у роботі Програми розвитку ООН в Україні, В. Притула.

Про це йшлося під час зустрічі представника Програми розвитку ООН в Україні із заступником голови Львівської облдержадміністрації В. Харчуком 4

липня. «Ми надаємо тимчасове житло, але реєструвати у себе переселенців ніхто із львів'ян не хоче. Зрештою, це юридичне питання й потребує детального вивчення», – зазначила заступник директора департаменту соціального захисту населення облдержадміністрації О. Яковець.

Також вона повідомила, що в департаменті вже напрацьовано механізм вирішення питання щодо тимчасової реєстрації місця проживання переселенців зі східних і південних областей України, однак така процедура потребує юридичної підстави та регулювання.

На зустрічі йшлося про те, що одним з варіантів вирішення проблеми може бути внесення переселенців у базу Центру обліку бездомних громадян, їм буде видаватися довідка про тимчасову реєстрацію зі статусом внутрішньо переміщеної особи. Важливо, що при цьому в паспорті таких громадян не буде жодних відміток. Тимчасова реєстрація буде надаватися на півроку з можливим продовженням терміну.

Водночас наголошувалося, що необхідно провести засідання регіонального штабу із координації роботи з переселеннями щодо документообігу переселенців у Львівській області, аби врахувати думку всіх представників.

Також під час зустрічі зазначалося, що вже спостерігається внутрішня міграція переселенців у середині області: «Термін, на який мешканці Львівщини поселяли у себе переселенців з Криму та Сходу, у багатьох випадках закінчився, і тепер нам необхідно шукати для них нове житло», – зазначила О. Яковець.

За інформацією департаменту соціального захисту, матеріальне забезпечення, оздоровлення, лікування та виплата соціальної допомоги переселенцям надається в повному обсязі. Однак усе ще залишається проблема із працевлаштуванням. «Більшість переселенців – це люди працездатного віку. Частково цю проблему можна було б вирішити, якби була можливість внутрішньо переміщених осіб поселяти в містах області», – зауважила О. Яковець.

Також уже надійшли кошти ООН для виплати разової адресної допомоги внутрішньо переміщеним громадянам. Ідеться про перший транш розміром 1 млн грн. Таку допомогу отримують багатодітні сім'ї, діти-інваліди, одинокі матері, студенти, які не отримують стипендії.

«Важливо розуміти, що питання переселенців (їхньої реєстрації, поселення, ведення бізнесу) є вкрай важливим для України сьогодні, особливо для деяких її регіонів. Тому скоординована робота органів державної влади, місцевого самоврядування, міжнародних організацій, у першу чергу ООН та ОБСЄ, та громадськості зможе вирішити першочергові нагальні потреби, а також утворити дієві механізми для вирішення подібних питань у майбутньому», – резюмував зустріч В. Притула.

Одразу дві прес-конференції, присвячені проблемам переселенців зі Сходу України, відбулися в Одесі. «За нашими підрахунками, на забезпечення переселенців, які прибули в Одеську область, потрібно понад 3 млн грн на місяць», – говорить президент Всеукраїнського громадського об'єднання

«Європейська асоціація прав інвалідів», член Координаційної ради у справах інвалідів при Одеській обласній державній адміністрації О. Дрюма. Ідеться про повне забезпечення інвалідів і членів їхніх сімей, а також простих переселенців одягом, взуттям, засобами гігієни, побутовими предметами.

Чиновники ж Одеської обласної адміністрації заспокоюють, що медпрепарати незабаром надійдуть, людей годуватимуть, а гроші, які заборгувала держава, придуть на рахунки санаторіїв і баз відпочинку. За словами начальника управління комунікацій з громадськістю Одеської державної адміністрації І. П'янкової, ОДА уклала договір із власниками оздоровниць, однак, коли держава переведе гроші за послуги, не відомо. Цьому знову-таки заважають складні бюрократичні процедури.

Досить гострою залишається проблема взаєморозуміння біженців із місцевим населенням регіонів, де вони знаходять прилисток. Досить показово у цьому контексті є заява, розповсюджена Закарпатською патріотично-виховною організацією «Кротон»: «...Останнім часом дедалі більше новин надходить про те, що біженці в Закарпатті поведуться відверто агресивно щодо нашого місцевого населення. Преса повідомляла про побиття біженцями ужгородського художника. Журналісти також повідомляють про вимоги, які ставлять біженці до нашої влади, вимагаючи привілеїв. При цьому, за даними прес-служби Закарпатської ОДА, лише 24 біженці стали на облік у центр зайнятості, тобто шукають роботу.

У той час, коли наші закарпатські хлопці гинуть на чужій війні на Сході України, здорові чоловіки зі Сходу байдикують у Закарпатті і поведуться нахабно.

... Ми сподіваємося, що нинішнє переселення в Закарпаття людей зі Сходу України не матиме для нас суттєвого погіршення в соціально-суспільних стосунках. Однак хочемо застерегти переселенців, що закарпатці не будуть терпіти хамства до себе. Ми горді люди і вимагаємо поважного до себе ставлення. Звертаємося до переселенців: приструніть свою ментальність і поважайте людей, які прийняли вас і намагаються допомогти.

Закликаємо також нашу владу більш прискіпливо вивчати інформацію про людей, які оселяються в Закарпатті через бойові дії на Сході України, а також з'ясувати, чи дійсно регіон, із якого прибувають біженці, є в зоні проведення АТО. Ми – закарпатці і гордимся цим!»

При цьому додамо, що голова Львівської обласної ради П. Колодій звернувся до начальника обласної міліції Львівщини Д. Загарії та т. в. о. військового комісара Львівського обласного військового комісаріату О. Тищенка з проханням забезпечити прибуття до районних військкоматів для взяття на військовий облік жителів східних областей. Про це інформує прес-служба Львівської обласної ради.

Причиною для такого звернення, зокрема, стали протестні акції мешканців Самбірського та Старосамбірського районів Львівської області. У повідомленні зазначено, що 24 липня місцеві жителі заблокували Самбірський об'єднаний міський військовий комісаріат, обурені «скупченням на курортних територіях

переселенців з окупованих територій чоловічої статі призовного віку». У листі зазначено, що призовники та військовозобов'язані після прибуття до нового місця проживання повинні протягом семи днів стати на військовий облік.

До того ж при міському управлінні міліції Львова планували створити спеціальний штаб, метою діяльності якого стала б перевірка біженців-чоловіків, які масово прибувають до Львова із зони проведення АТО. Про це заявив начальник міської міліції С. Зюбаненко. Перевірятимуть біженців, використовуючи міліцейську базу даних. Іншими словами, переселенцям, які не скоювали в минулому правопорушень, нічого не загрожує. «Буде створений координаційний штаб, щоб моніторити, хто приїжджає та з якою метою. Якщо приїжджають дужі чоловіки, які можуть боронити свою землю – до них виникатиме більше запитань. Адже там воюють, а вони їдуть як біженці. Власне, сьогодні надійшла така команда», – коментував ситуацію в середині липня радіо «Львівська хвиля» начальник міської міліції С. Зюбаненко.

У свою чергу Дрогобицька міська рада вже вирішила не приймати й не надавати допомоги здоровим чоловікам зі Сходу України. За словами мера Дрогобича Р. Курчика, місто надаватиме притулок лише жінкам, дітям, старим і хворим людям з цього регіону. «Здорові ж чоловіки зі Сходу України, будьте добрі, захищайте кордони нашої держави. Наші хлопці їдуть туди, віддають своє здоров'я та життя. Цього ми чекаємо й від вас», – заявив Р. Курчик, який вважає, що захищати країну повинні всі.

Така ініціатива була підтримана мешканцями міста та патріотично налаштованою громадськістю. «...Я запитую: від кого біжите? Від своєї відповідальності за діяння своєї Партії регіонів? Від тих, кого ви своїм стадним голосуванням утримували біля корита? ...Безумовно, це трагедія, і не кожному дано зрозуміти всю її глибину. Однак у цьому й полягає проблема з донбаськими утікачами. Вони залишають ворогові свою домівку і втікають, замість того аби захищати її з усіх сил.

Це – ганебно! Ворог прийшов до твоєї оселі, а ти, замість того аби з ним боротися, втікаєш стрімголов – і ще при цьому вимагаєш, аби твої сусіди за тисячу кілометрів мчали на допомогу і замість тебе ризикували життям, виганяючи твого кривдника. Ну, ви мене вибачте...

І тому я рішуче підтримую рішення мерії галицького міста Дрогобич, яка відмовилася приймати здорових чоловіків із Донбасу. Наполягаю на тому, аби всі міста Західної України прийняли аналогічне рішення. Жінок і дітей – без сумніву, приймаємо і забезпечуємо всім необхідним. А от донбаські мужики нехай записуються у Нацгвардію чи зголошуються добровольцями – і в зону АТО.

Хай виганяють зі своєї землі усіляку нечисть, аби повернути своїх дружин та діточок додому, на очищену територію. Настав час чітко сказати всім мужчинам Донбасу: це несправедливо, коли чоловіки з усієї країни воюють за Донбас, замість вас, а не разом із вами», – наголосив відомий український журналіст і блогер О. Дроздов.

Ініціативу мобілізації чоловіків-переселенців зі Сходу України активно підтримала Запорізька область. Там уже розпочали мобілізацію чоловіків, які є вимушеними переселенцями з Донецької та Луганської областей. Про це йдеться в повідомленні прес-служби облдержадміністрації. Згідно з інформацією, в області нині проживає понад 5 тис. переселенців з Донбасу, з них близько 1 тис. чоловіків призовного віку. «Ми починаємо закликати їх на службу, щоб надати можливість також захистити свій край...», – повідомив губернатор Запоріжжя В. Баранов. Нагадаємо, В. Баранов просив воєнкома поставити на військовий облік чоловіків-переселенців, які проживають в області. Запорізька область зареєструвала 5,3 тис. переселенців з Донецької та Луганської областей, за даними на 22 липня.

В Івано-Франківську сформували новий добровольчий батальйон, більше половина вояків у якому – переселенці зі Сходу України та Криму. Як інформує 5 канал, найближчими днями батальйон вирушить у зону АТО.

Тема знайшла законодавче продовження: у Верховній Раді зареєстровано проект постанови про першочергове здійснення часткової мобілізації на звільнених територіях Донецької та Луганської областей під час періоду проведення там антитерористичної операції. Автори законопроекту депутати-«свободівці» М. Головка та Ю. Сиротюк.

У пояснювальній записці до законопроекту звертається увага на те, що у звільнених від незаконних збройних терористичних угруповань Донецькій і Луганській областях мобілізація практично не проводиться. Аналогічно уникають мобілізації військовозобов'язані мешканці Донецької та Луганської областей, які залишили територію Донецької та Луганської областей і перебувають на тимчасовому місці проживання в інших регіонах України.

Зазначена вище обставина призводить до виникнення невдоволення в населення західних і центральних регіонів України, з яких призвана за мобілізацією найбільша кількість військовозобов'язаних осіб. Задля уникнення подальших конфліктів і непорозумінь між мешканцями різних регіонів України й пропонується прийняти запропонований до розгляду проект постанови Верховної Ради України.

Метою прийняття зазначеного проекту є першочергове здійснення часткової мобілізації військовозобов'язаних осіб зі звільнених під час проведення антитерористичної операції на Донбасі територій, а також військовозобов'язаних осіб, які залишили територію Донецької та Луганської областей і перебувають на тимчасовому місці проживання в інших регіонах України.

Проектом постанови передбачено внести подання міністрові оборони України про першочергове здійснення часткової мобілізації військовозобов'язаних осіб зі звільнених під час проведення антитерористичної операції на Донбасі територій, а також військовозобов'язаних осіб, які залишили територію Донецької та Луганської областей і перебувають на тимчасовому місці проживання в інших регіонах України. Також постановою доручається Штабу антитерористичної операції підготувати офіційну інформацію про перелік звільнених від незаконних

збройних терористичних формувань населених пунктів Донецької та Луганської областей і подати їх Голові Верховної Ради України для інформування народних депутатів України.

Особливий підхід щодо розв'язання проблем, пов'язаних з переселенцями, запропонувала Черкащина: «...Ми завели чорний список, куди вносимо людей, які двічі відмовилися від нашої пропозиції. Таким переселенцям житло ми більше не пропонуємо», – розповідає директор Черкаського міського центру соціальної служби сім'ї, дітей та молоді.

При цьому слід звернути увагу на те, що голова Черкаської обласної державної адміністрації вважає за необхідне депортувати переселенців за неналежну поведінку. Про це УНН повідомляє з посиланням на прес-службу ОДА. За його словами, проблеми з переселенцями в області виникали й раніше. «У нас була нарада з правоохоронцями на цю тему, і було узгоджено рішення депортувати з території Черкаської області переселенців, за якими буде виявлено прояви неналежної поведінки або дій», – прокоментував ситуацію Ю. Ткаченко.

У цьому контексті варто зауважити, що думки громадськості щодо переселенців розділилися. Частина громадян вважає, що співвітчизникам потрібно всіяко допомагати й забезпечити їм гідний рівень життя. Інші дотримуються думки, що переселенці – «бомба уповільненої дії», яка несе в собі нестабільність у регіоні та становить небезпеку. Адже саме місцеві жителі регіону, де проходить АТО, блокували солдатів ЗСУ на початкових етапах операції, у той час коли терористи готували захоплення будівель та атаки.

Дехто з оглядачів вказує на те, що з метою соціальної адаптації переселенців зі Сходу, їхньої інтеграції в громадське середовище варто було б організувати комунікацію активістів з біженцями: проводити зустрічі, круглі столи, створити «гарячу» лінію для зв'язку з волонтерами. «З одного боку, це буде корисно для переселенців, які не будуть полишені сам на сам зі своїми проблемами, а з іншого – місцева громада буде в курсі подій, що відбуваються у середовищі переселенців. У такий спосіб простіше виявляти асоціальних і “політично відморожених” мігрантів. Звісно, з точки зору держави, вони – такі ж громадяни, як і всі інші. Але місцева громада має повне право на те, аби захистити себе від небажаних впливів», – зауважує П. Антонів.

Крім того, важливим аспектом такої комунікації є коригування спотвореного російськими ЗМІ уявлення мешканців Донбасу про решту України як «оплот фашизму-нацизму», формування в них уявлення про себе не просто як про «мешканців Донбасу», а як про українців, ставлення до України як до своєї Батьківщини, виховання патріотизму, з чим вимушені переселенці повертатимуться до своїх домівок. У зв'язку з цим показовий випадок, коли біженці зі Слов'янська зробили своїми кумами волонтерів, які врятували їх від війни та прихистили в Запоріжжі. Про це йдеться в сюжеті ТСН.

З метою сприяння соціальної адаптації переселенців окремої уваги потребує подолання мовного бар'єра. У зв'язку з цим у Києві, наприклад, відкрили

безкоштовні експрес-курси з вивчення української мови для біженців із Криму та східних областей України. На курсах навчають відмінювати дієслова, вірно звертатися до співрозмовника, знайомлять з українським правописом і розповідають, як вірно оформлювати документи, повідомляє «Еспресо.TV» з посиланням на «Сьогодні.ua».

Не останню роль у консолідації суспільства відіграє адекватне медійне висвітлення факту прибуття біженців. Негативні стереотипи, що їх тиражують деякі ЗМІ, далеко не завжди відповідають дійсності й сприяють лише облудному очорненню вразливої категорії населення. Отже, потрібна альтернативна інформація. Зокрема, ілюстративним у цьому контексті є висвітлення ТСН ініціативи переселенців зі Сходу в Києві провести прибирання Труханового острова. Як ідеться в сюжеті ТСН, біженці кажуть, це найменше чим можуть віддячити людям і місту, у яких знайшли притулок, тікаючи від війни та переслідувань.

Таким чином, з метою налагодження громадського діалогу та поборення взаємної ворожнечі й недовіри, консолідації суспільства публікації в місцевій пресі (інтерв'ю, репортажі тощо) про біженців є більше ніж необхідними.

Також треба мати на увазі, що переселенці – не завжди тягар для громади. Серед них чимало фахівців, ініціативних і конкурентоспроможних людей, які можуть інтегруватися в місцеву спільноту й приносити користь. Свого часу напливом мігрантів успішно скористалися США, увімкнувши «зелене світло» для цінних кадрів. Отже, на біженців з Донбасу можна подивитися і як на людський капітал. У будь-якому випадку це – громадяни України, налагодження діалогу з якими потребує збереження цілісності Української держави (*Матеріал підготовлено за інформацією таких джерел:*

[http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?](http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247537534&cat_id=244277212)

[art_id=247537534&cat_id=244277212;](http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247537534&cat_id=244277212)

[http://nashe.orbita.co.il/blogs/worldnews/46520;](http://nashe.orbita.co.il/blogs/worldnews/46520)

[http://expres.ua/news/2014/08/16/112037-bizhenci-zalyshayutsya-vulyci-studentiv. – 2014. – 16.08;](http://expres.ua/news/2014/08/16/112037-bizhenci-zalyshayutsya-vulyci-studentiv.-2014.-16.08) [http://tsn.ua/politika/dlya-bizhenciv-iz-krimu-ta-donbasu-zapustili-specialniy-uryadoviy-sayt-358098.html;](http://tsn.ua/politika/dlya-bizhenciv-iz-krimu-ta-donbasu-zapustili-specialniy-uryadoviy-sayt-358098.html)

[http://gre4ka.info/suspilstvo/10959-kirovohradshchyna-zhytlo-dlia-bizhentsiv-ie-a-mekhanizmu-nadannia-im-dopomohy-nemaie;](http://gre4ka.info/suspilstvo/10959-kirovohradshchyna-zhytlo-dlia-bizhentsiv-ie-a-mekhanizmu-nadannia-im-dopomohy-nemaie) [http://icps.com.ua/key_issues/politics_and_reforms/ckoordinovana-robotav-ladi-mizhnarodnikh-orhanizatsij-ta-hromadckociti-zmozhe-virishiti-pershocherhovi-potrebi-perecelentsiv-zi-ckhodu.html;](http://icps.com.ua/key_issues/politics_and_reforms/ckoordinovana-robotav-ladi-mizhnarodnikh-orhanizatsij-ta-hromadckociti-zmozhe-virishiti-pershocherhovi-potrebi-perecelentsiv-zi-ckhodu.html)

[http://odessa-life.od.ua/article/4956-kak-zhivetsya-v-odesse-pereselencam-s-vostoka-ukrainy;](http://odessa-life.od.ua/article/4956-kak-zhivetsya-v-odesse-pereselencam-s-vostoka-ukrainy)

[http://zaxid.net/news/showNews.do?](http://zaxid.net/news/showNews.do?lvivska_militsiya_pereviryatime_minule_bizhentsivcholovikiv&objectId=1315200)

[lvivska_militsiya_pereviryatime_minule_bizhentsivcholovikiv&objectId=1315200;](http://zaxid.net/news/showNews.do?lvivska_militsiya_pereviryatime_minule_bizhentsivcholovikiv&objectId=1315200)

[http://dnevnik.bigmir.net/article/1178832;](http://dnevnik.bigmir.net/article/1178832) [http://www.pravda.com.ua/rus/news/2014/07/27/7033127;](http://www.pravda.com.ua/rus/news/2014/07/27/7033127)

[http://expres.ua/digest/2014/08/13/111782-bizhenci-donbasu-krymu-povertayutsya-zonu-ato-vzhe-batalyon-nacgvardiyyi;](http://expres.ua/digest/2014/08/13/111782-bizhenci-donbasu-krymu-povertayutsya-zonu-ato-vzhe-batalyon-nacgvardiyyi)

[http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52015;](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52015)

<http://provce.ck.ua/na-cherkaschyni-bizhentsyam-zi-shodu-ne-podobajetsya-zhytlo-foto-video>; <http://www.unn.com.ua/ru/news/1370172-na-cherkaschini-deportuyut-pereselentsiv-za-nenalezhnu-povedinku>; http://antikor.com.ua/articles/9821-bihentsi_z_donbasu_u_cherkasah_rossija_uhe_blizko_ona_vam_chuby_povystrigaet; <http://poglyad.te.ua/protystoyannya-kyjiv/bizhentsi-z-donbasu-nyuansy-mihratsiji>; <http://tsn.ua/ukrayina/bizhenci-zi-slov-yanska-porodichalisya-z-volonterami-yaki-vryatuvali-yih-vid-viyni-360056.html>).

У ЦЕНТРИ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

Правові аспекти нормалізації життя на територіях, звільнених у ході АТО

Президент України П. Порошенко підписав закон об осуществлении правосудия в связи с проведением АТО.

Закон предусматривает механизм определения судов для рассмотрения судебных дел и осуществления досудебного расследования уголовных правонарушений, если это невозможно в районе проведения АТО.

Закон направлен на обеспечение доступа граждан в суд.

«Согласно документу, определение судов для рассмотрения таких дел возлагается на председателей высших специализированных судов, а на Государственную судебную администрацию возлагается составление перечня местных и апелляционных судов, которые находятся в районе проведения АТО и в которых невозможно осуществлять правосудие, и направление соответствующих представлений главам высших специализированных судов для принятия указанных решений», – говорится в сообщении пресс-службы главы государства.

Согласно закону, в случае невозможности осуществления досудебного расследования, подследственность уголовных правонарушений, совершенных в районе проведения АТО, будет определяться Генеральным прокурором Украины (*Korrespondent.net* (<http://korrespondent.net/ukraine/politics/3407193-poroshenko-podpysal-zakon-ob-osuschestvlenyu-pravosudya-v-sviazu-s-ato>). – 2014. – 18.08).

Народні депутати групи «За мир та стабільність» зареєстрували в парламенті постанову щодо основних напрямів збалансованого розвитку та відновлення інфраструктури населених пунктів Луганської та Донецької областей, повідомляє УНН.

Зокрема, у постанові зазначено, що у зв'язку із значним руйнуванням об'єктів транспортної та соціальної інфраструктури населених пунктів Луганської та Донецької областей, а також різким зниженням обсягів економічної діяльності на

цих територіях під час воєнних дій, з метою стабілізації та відновлення умов для нормальної життєдіяльності постраждалих населених пунктів Луганської та Донецької областей Верховна Рада України має схвалити Основні напрями збалансованого розвитку та відновлення інфраструктури населених пунктів Луганської та Донецької областей на 2014–2017 рр.

«Воєнній дії на території Луганської та Донецької областей завдали цьому регіону значних економічних, соціальних, екологічних збитків. Пошкоджена інфраструктура, зруйновані житлові будинки, загроза життю та здоров'ю громадян змусили сотні тисяч громадян України покинути свої домівки та фактично стати біженцями у себе на батьківщині. Мешканці постраждалих регіонів потребують забезпечення першочергових потреб у медичній допомозі, отриманні належних їм видів соціальної допомоги, а також створенні можливостей для відновлення своєї трудової діяльності та умов для проживання. За підрахунками експертів, щотижня бізнес втрачає на території Луганської та Донецької областей близько 3,2 млрд грн, а на відновлення інфраструктури Луганської та Донецької областей необхідно витратити понад 9 млрд грн», – зазначив один з авторів законопроекту В. Чуб.

За словами народних депутатів, вирішення зазначених проблем і створення умов для соціально-економічного розвитку та відновлення інфраструктури населених пунктів Сходу України потребує комплексного та системного підходу на загальнодержавному рівні. «У постанові, крім необхідності відновлення соціальних об'єктів та будинків, пропонується заборонити звільняти працівників – мешканців постраждалих населених пунктів Луганської та Донецької областей за прогули або тривалу відсутність на робочому місці, а усіх звільнених на цих підставах поновити на роботі. Крім того, запропоновано ввести мораторій на банкрутство комунальних підприємств водо- та тепло забезпечення, а також звільнити підприємства від сплати податків і зборів на термін, необхідний для відновлення виробничого процесу, а мешканців постраждалих населених пунктів Донецької і Луганської областей – від сплати штрафів і пені за прострочення оплати комунальних платежів», – сказав автор законопроекту С. Гончаров.

Народні депутати групи «За мир та стабільність» також зазначили, що група наполягатиме на ухваленні цієї постанови на наступному сесійному тижні, який розпочнеться 2 вересня поточного року (*УНН* (<http://www.unn.com.ua/uk/news/1376352-u-vr-zareyestruvali-postanovu-schodo-vidnovlennya-infrastrukturi-skhodu-ukrayini>). – 2014. – 20.08).

ОБСЄ: Україні не вистачає правової бази для розв'язання проблем переселенців

Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ по Україні дослідила ситуацію з переселенцями в Україні.

У звіті, опублікованому на сайті ОБСЄ, ідеться про те, що Україні не вистачає правової бази для розв'язання проблем внутрішньо переміщених осіб.

У даний час, як зазначається у звіті, відсутні правові механізми, які дозволяли б державі фінансувати проживання переселенців зі східних районів.

Представники місії опитали 400 переміщених осіб. Більшість із них повідомили, що залишили своїх домівки через загрозу насильства.

Допомогу переселенцям надають переважно органи місцевої влади та громадяни, кажуть в ОБСЄ. *(BBC Україна (http://www.bbc.co.uk/ukrainian/news_in_brief/2014/08/140814_dk_internally_displaced_persons.shtml?ocid=socialflow_twitter). – 2014. – 14.09).*

Для преодоления последствий войны в восточных регионах в экологической сфере украинское правительство должно предпринять ряд комплексных мер. Об этом во время заседания круглого стола заявила глава Национального экологического совета Украины Т. Тимочко, пишет *ГолосUA*.

По ее словам, прежде всего, для преодоления последствий нужно разработать программу восстановления нарушенных экосистем и объектов природно-заповедного комплекса с привлечением представителей министерств, местных органов власти и других организаций, в том числе общественных.

Также следует провести экологический мониторинг состояния промышленных объектов и природоохранных территорий с оценкой нанесенного вреда.

Т. Тимочко уверена, что для определения пригодности и использования источников водоснабжения нужно провести санитарно-гигиенический анализ, особенно в населенных пунктах, отдаленных от областных центров.

Эксперт подчеркнула, что нужно обеспечить безопасное для окружающей среды разминирование всех объектов и ликвидировать боеприпасы согласно законодательству.

Кроме того, требуется провести геолого-экологический анализ угольных шахт для определения их безопасности, а также разработать меры по возобновлению природной геологической среды *(Провокация (http://provokacia.net/uncategory/14_07_29_ekspert_nazval_meryi_dlya_vosstanovleniya_donbassa_posle_ato). – 2014. – 29.07).*

«Тиждень»: Скільки потрібно грошей, щоб відродити Донецчину й Луганщину, яким тягарем необхідна сума ляже на бюджет, хто крім уряду цей проект фінансуватиме? І взагалі, чи здатен теперішній Кабмін забезпечити прозорість використання коштів, призначених для реконструкції Донецчини й Луганщини?

На початку липня Прем'єр-міністр повідомив, що збитки, завдані бойовими

діями інфраструктурі двох областей, становлять 8,1 млрд грн. І додав, що оскільки АТО триває, то сума зростатиме. Спочатку ці кошти планували закласти в бюджет, пожертвувавши, зокрема, і збільшенням соціальних виплат. Але депутати відмовилися підтримати відповідні зміни до кошторису з огляду на перспективу дострокових парламентських виборів, тож урядові довелось іти на компроміс. У результаті проект змін до бюджету, який винесуть на голосування 31 липня, міститиме іншу суму – 3,3 млрд грн на відновлення Донбасу.

На яких елементах інфраструктури зекономлять, поки що незрозуміло. Та й чи треба це робити? Ще 2 липня уповноважений Президента з урегулювання ситуації на Сході України І. Геращенко заявила, що існує домовленість із західними партнерами про виділення ними 1,5 млрд євро на інфраструктурні об'єкти, створення нових робочих місць та відбудову житла у східних регіонах України. Ця сума (майже 25 млрд грн) бачиться досить солідною і дасть змогу реалізувати на Донбасі чимало ефективних проектів. Але згаданими коштами уряд обмежуватися не збирається. А. Яценюк закликав олігархів узяти участь у відновленні Донеччини й Луганщини, а крім того, анонсував, що у вересні відбудеться донорська конференція для інвесторів з Євросоюзу, метою якої буде залучити суми на відродження регіону та створення там нових робочих місць.

Натомість деякі питання досі залишаються без відповіді. По-перше, хто відбудуватиме регіон? Якщо довірити це урядові, то навіть 3,3 млрд грн – завеликі гроші. Виходячи з досвіду минулого, у владі обов'язково знайдеться хтось охочий заробити на чужому горі й відмити собі частину суми. Візьмімо бодай Укравтодор. За даними голови Держагентства автодоріг України, орієнтовна вартість відновлення мостів, шляхопроводів та проїзної частини автотрас загального користування на Донбасі становить майже 1,9 млрд грн. Знаючи про масштаб корупції в Укравтодорі та неефективність його діяльності, яку ми на власному досвіді відчуваємо чи не щодня, хто при здоровому глузді довірить цій організації такі великі кошти в настільки скрутний для країни момент? І взагалі, чи здатен теперішній Кабмін забезпечити прозорість використання коштів, призначених для реконструкції Донеччини й Луганщини?

Теоретично можна було б довірити відбудову регіону олігархам, принаймні якщо ті зроблять свій внесок у його фінансування. Не виключено, вони додадуть цьому процесові ефективності (якщо матимуть бажання). Однак дехто з них прямо причетний до війни. Тож чи захоче він усувати руйнування, до яких спричинився сам? А водночас чи не вимагатимуть магнати в обмін на свою фінансову та організаційну участь якихось привілеїв чи повернення давніх сфер впливу, зокрема під час розподілу бюджету? Відповідь на ці запитання неоднозначна, тож скидається на те, що українське суспільство не може собі дозволити віддати відбудову Донбасу на відкуп олігархам, позаяк ніхто не гарантує, що вони на цьому не забажають заробити політичні чи економічні дивіденди.

Схоже, що найефективніший спосіб відбудувати Донеччину й Луганщину знайшли наші західні партнери. Навчені гірким досвідом багаторічного

розкрадання українськими чиновниками проектних грошей, вони виділяють їх невеликими порціями під конкретні цілі. Наприклад, Німеччина пообіцяла надати 2,5 млн євро на відновлення інфраструктури Слов'янська та Краматорська. Кошти, звичайно, мізерні, їх може вистачити лише для однієї з комунікаційних мереж одного з міст. Але, можливо, після їх успішного освоєння надійде новий транш допомоги. Американці взяли приклад із німців, пообіцявши Україні вустами віце-президента США Джо Байдена 7 млн дол. на відновлення Донбасу. Залишається сподіватися, що це не остання допомога від розвинутих країн на відновлення Донеччини й Луганщини.

По-друге, чи треба взагалі відновлювати пошкоджені та зруйновані об'єкти і в яких масштабах? Чи, може, легше збудувати низку елементів інфраструктури з нуля? Наприклад, відновлення Слов'янської ТЕС ПАТ «Донбасенерго» оцінили у 400 млн грн. Це 23% теперішньої ринкової вартості компанії (ринкова капіталізація плюс чистий борг), тоді як потужності з виробництва електроенергії на цій станції становлять 31% усіх наявних у Донбасенерго. Значить відбудова Слов'янської ТЕС економічно вигідна (її вартість – 38 дол./кВт, що в десятки разів менше, ніж спорудження нової теплоелектростанції). Водночас потужності цієї ТЕС зношені на 80–90 %, вони відстали від світових стандартів за рівнем екологічності тощо, а країна має надлишок електроенергії на балансі. Чи може уряд за цих обставин витратити гроші на відновлення такої станції? Її власник, мабуть, так. Принаймні він вільний ухвалювати рішення на власний розсуд, а от виділення бюджетних коштів із такою метою дискусійне. Ці дилеми не поодинокі.

По-третє, хто допоможе відновитися малому й середньому бізнесу? З огляду на масштаби капіталів донецького походження МСБ й раніше мав труднощі в роботі на Донбасі. Тепер через війну багато підприємців скаржаться, що їм довелося згорнути бізнес у регіоні й перебратися в інші області України. Дехто при цьому зазнав чималих утрат. Хто їм поверне їхній капітал, а головне – ринок, на якому вони працювали й заробляли прибуток. Адже для відновлення роботи потрібні люди та їхні доходи, а як одних, так і других на Донбасі через війну відчутно поменшало.

Та хоч би які були дефіцит коштів і організаційні труднощі під час відбудови краю, найважливіше – це гуманітарна складова проблеми. Міфи про те, що ці області годують усю Україну, а також їхня нехарактерна для країни індустріалізованість, яка перетворює людей на рабів, прив'язаних до місця роботи, й «господарів життя», викували з багатьох мешканців регіону «жителів Донбасу», озлоблених, зверхніх, таких, що поважають лише силу й повністю уповають на «царя». Оце передумова руїни Донеччини й Луганщини, закладена задовго до початку війни в регіоні. А теперішні бойові дії можуть лише загострити ситуацію.

Без зміни теперішньої парадигми соціально-економічної системи Донбасу регіон і надалі проявлятиме свою окремішність, а Україна отримає ще не одного Януковича, породженого Донбасом. Тож уряд повинен докласти всіх зусиль, щоб реабілітувати мешканців краю, інтегрувати їх у той гуманітарний простір, у якому

розвиватиметься держава. Для цього потрібно передусім усвідомити проблему, а відтак почати відновлювати Донбас з огляду не на наявність грошей, а на стратегічний план, який далекоглядно включав би гуманітарну складову. Але чи здатен уряд сформулювати завдання таким чином? А отже, чи сьогоднішні проблеми на Донбасі останні в історії незалежної України? Запитання риторичні (*Тиждень* (<http://tyzhden.ua/Economics/115799>). – 2014. – 4.08).

Правові колізії, викликані окупацією Криму

Без права отчуждения. Что происходит с рынком недвижимости в Крыму

С марта жильё в Крыму подорожало в 1,5 раза. Но легально продать квартиру или участок нельзя: на полуострове не действует система регистрации сделок.

...«Не продешевить бы» – именно это чаще всего можно услышать от потенциальных продавцов недвижимости из Крыма. Они наперебой рассказывают о покупателях из РФ, которые готовы скупать дешёвое жильё на курортном полуострове. В ожидании обеспеченных россиян местные жители начали повышать цены на жильё ещё в феврале.

Но сделок по новым ценам практически нет: украинские органы регистрации свернули работу на полуострове, а российские к ней пока не приступили.

«Пока большинство сделок – это дарение либо купля-продажа между близкими родственниками или соседями», – рассказывает Р. Кравец, старший партнёр адвокатской компании «Кравец и партнёры». Две трети объектов сняты с реализации – в ожидании, что прояснится ситуация с оформлением. А те, что продаются, как правило, уходят по ценам гораздо ниже заявленных – дисконт хотя бы частично покрывает риск по таким договорам. «Любые сделки, заключённые во время объявленного Россией переходного периода, могут оказаться недействительными», – объясняет директор Крымского экспертного центра А. Стародубов, предупреждая, что уже завтра они могут быть оспорены в российских судах.

Правовые коллизии – находка для последователей Остапа Бендера. «Так как **Украина и Россия не обмениваются данными реестров недвижимости**, покупатель может приобрести квартиру, находящуюся в залоге, а продавец с лёгкостью может продать жильё дважды – по украинскому и по российскому законодательству», – предупреждает управляющий партнёр правовой группы «Доминион» А. Пинчук.

Сделки с землёй в Крыму официально тоже не регистрируются из-за отсутствия единой системы формирования кадастровых паспортов и регистрации участков. Однако, по словам директора департамента рейтингования и методологии агентства «IBI-Rating» Р. Алавердова, дома с земельными участками

самые предприимчивые крымчане умудряются продавать «под честное слово»: по распискам, договорам о намерениях или залоге.

«В некоторых населённых пунктах украинскими местными советами приняты переходные положения о регистрации прав на землю, есть лица, оказывающие соответствующие услуги, – рассказывает советник ЮФ «Василь Кисиль и партнёры» Н. Доценко-Белоус. – Однако вероятность оспаривания таких сделок, заключённых без регистрации земельных участков в Росреестре, очень высока».

По словам Н. Доценко-Белоус, рынок будет разблокирован не ранее сентября-октября: после выборов в законодательное собрание полуострова, которое должно ратифицировать закон о кадастровом учёте в новом федеральном округе.

Взгляд с континента

...По оценкам крымских риелторов, **жильём в Крыму владеют несколько тысяч жителей континентальной Украины.** Они опасаются потерять недвижимость на полуострове, но продавать её не спешат.

По мнению Р. Алавердова, реальных рисков потери квартир или домов в Крыму для жителей материковой Украины пока нет. А крымским риелторам сама постановка вопроса об опасностях, подстерегающих украинских граждан, кажется некорректной. «Разве кто-либо отменял право частной собственности? Ведь когда граждане РФ покупали недвижимость в Украине, никто не говорил об их рисках» – возмущается эксперт-оценщик севастопольского АН «Мультидом» С. Анблаггов.

Тем не менее расслабляться не стоит. А. Пинчук советует обезопасить себя от неприятных инцидентов и переоформить права на крымскую недвижимость согласно положениям российского законодательства, как только Россия окончательно урегулирует вопрос с регистрацией. Невозможность подтверждения права собственности в электронных реестрах РФ провоцирует мошенников. Среди других рисков А. Пинчук также называет возможную перспективу освобождения 200-метровой прибрежной зоны: по украинскому законодательству застройка запрещена в 100-метровой полосе; в российском эта полоса вдвое больше.

Ещё более категоричен старший юрист практики недвижимости АО Arzinger С. Герасименко. «Эйфория вокруг “крымнаш” и связанные с ним ожидания ценового бума на полуострове уже прошли, – говорит он. – Объёмы полулегальных сделок с предварительными договорами и задатками будут уменьшаться».

В марте украинский **Минюст заблокировал на полуострове доступ к Госреестру, где регистрируют сделки с недвижимостью.** Владельцы не могли подтвердить права собственности, покупатели – убедиться в чистоте объекта и проверить его историю. Сделку можно было бы заключить в Херсоне или Запорожье – летом крымчан начали обслуживать в этих городах. Но это не устраивало потенциальных покупателей из РФ.

Альтернативный путь – продажа недвижимости по законам РФ. Для этого нужно оформить кадастровый паспорт в Федеральной службе госрегистрации, кадастра и картографии (Росреестре). И только после этого подписать договор

купли-продажи и подать его на регистрацию в тот же Росреестр. Но летом эта организация прекратила приём документов.

Как сообщили в самопровозглашённом правительстве полуострова, из-за того, что в Крыму «будет создана собственная структура регистрации – Госкомрегистр, который должен начать приём документов в августе». Крымские риелторы считают, что более реалистичный срок начала работы крымского регистратора – начало 2015 г.

Но, по словам старшего юриста практики недвижимости АО Arzinger С. Герасименко, **по закону о временно оккупированных территориях, любая сделка купли-продажи, идущая вразрез с украинским законодательством, считается ничтожной.** То есть для украинского государства собственником жилья и далее будет оставаться его продавец.

Потенциальные покупатели крымской недвижимости оказались в патовой ситуации: заключение сделки по украинским законам не признаётся властями РФ. А регистрация купли-продажи по российским ставит под вопрос будущее недвижимости после возврата Крыма Украине **(Фокус (<http://focus.ua/money/311918/>). – 2014. – 6.08).**

Украина и Крым: признать нельзя, торговать невозможно

Вокруг позиции Украины по Крыму разворачивается интересная юридическая коллизия. Госвласть де юре считает полуостров временно оккупированной территорией, но Киев в Крым пенсии не переводит и налогов с него не собирает.

Де факто полуостров находится в составе соседней РФ. Именно российские власти выплачивают пенсии и бюджетное содержание, регулируют все вопросы жизнеобеспечения Крыма и решают насущные проблемы его развития.

Деятельность украинских органов государственной власти, а также банковско-финансовой системы на полуострове прекращена. Теперь все украинские банки и прочие юридические лица из материковой Украины имеют в Крыму статус резидентов иностранного государства.

Правовые коллизии, сопровождающие процессы смены режима государственной принадлежности на полуострове, сопровождаются разногласиями по статусу полуострова, которое существует даже в недрах исполнительной власти.

Недавно Верховная Рада приняла Закон о создании свободной экономической зоны (СЭЗ) Крыма. Она вводится в пределах двух административно-территориальных единиц Украины: АРК и Севастополя. На территории СЭЗ Крыма действует особый правовой режим экономической деятельности физических и юридических лиц, особый порядок применения норм регуляторного, налогового и таможенного законодательства Украины, а также особый режим внутренней и внешней миграции физлиц. В пределах свободной экономической

зоны Крыма создается свободная таможенная зона. СЭЗ Крыма вводится на 10 полных календарных лет начиная с даты вступления в силу данного закона.

Эксперты считают, что такой закон фактически признает исключение полуострова из состава Украины, и призывают президента Порошенко не подписывать его. По словам председателя правления «Майдана иностранных дел» Б. Яременко, подписание этого закона де-юре и де-факто выведет полуостров за пределы территории Украины и «легализует» местные органы власти. При этом юридические и физические лица, находящиеся в Крыму, получают статус нерезидентов страны. И даже если Крым вернется в украинскую юрисдикцию, это положение останется.

Кроме того, отметил Б. Яременко, закон вводит понятие экспорта и импорта между Крымом и материковой Украиной, а также называет эти торговые операции внешнеэкономическими договорами. Помимо этого начинает действовать таможенный, пограничный и иные виды контроля, которые не могут существовать между двумя субъектами одного государства, а больше подходят для госграницы.

Закон также отделяет крымчан от других граждан Украины. По словам председателя Центра гражданского просвещения «Альменда» О. Скрипник, согласно закону, всем крымчанам, зарегистрированным в Крыму, запрещено пользоваться услугами украинских банков и вообще любых коммерческих учреждений.

Эксперты считают, что появление такого неоднозначного с юридической точки зрения закона – дань требованиям крупного бизнеса. По словам председателя набсовета «Майдана иностранных дел» А. Клименко, закон о СЭЗ Крыма ориентирован на крупные украинские бизнес-структуры, которые после подписания документа получают возможность узаконить свою деятельность на территории Крыма. У лоббистов этого закона, добавил А. Клименко, в Крыму остались активы, которыми нужно пользоваться, но пока нет необходимого правового режима. Поэтому, добавил он, вместо этого закона стоит вносить необходимые изменения в базовый закон об оккупированных территориях, который уже принят.

Услышит ли П. Порошенко мнение экспертного сообщества? Это станет ясно в течение 15 дней, которые даются президенту на подписание закона, принятого Верховной Радой. А пока правоведы советуют отменить спорный с правовой точки зрения закон о СЭЗ, бизнес со свойственной ему прагматичностью не отрицает очевидные вещи, а наоборот, апеллирует к священному праву собственности, которое обязаны чтить хоть в Крыму, хоть в РФ.

18 августа председатель совета директоров агрохолдинга Ukrlandfarming PLC, в состав которого входят активы AVANGARDCO IPL, О. Бахматюк выступил с протестом против возможной экспроприации представителями РФ на территории Крыма крупнейшей на полуострове птицефабрики «Южная Холдинг», принадлежащей AVANGARDCO IPL. В тексте его официального заявления отмечается, что недавно российские СМИ со ссылкой на «министра сельского

хазяйства» Крима распространили інформацію о возможном «выкупе» «правительством» Крима птицефабрики «Южная Холдинг».

«Такие действия свидетельствуют о нежелании цивилизованно решать вопросы продовольственной безопасности полуострова, обеспечения рабочими местами и гарантировать право частной собственности для инвесторов», – подчеркнул главный акционер Ukrlandfarming PLC. По словам О. Бахматюка, заявления о возможности запуска законсервированного предприятия в течение месяца являются, по меньшей мере, безответственными и непрофессиональными и свидетельствуют о полном непонимании «министерством сельского хозяйства» Крима специфики аграрного производства.

Бахматюк от имени Ukrlandfarming PLC и AVANGARDCO IPL обратился к представителям правительства России на территории Крима с требованием пересмотреть свои намерения незаконно захватить частные активы и перейти к цивилизованным формам диалога о дальнейшей возможности работы птицефабрики на полуострове. Интересно, что бизнесмен обещает отстаивать свои имущественные права в случае принудительного отчуждения птицефабрики не только в местных судах, но и в судебных инстанциях Великобритании, поскольку акции компании котируются на Лондонской фондовой бирже, а ее инвесторами являются более 100 фондов во всем мире.

Налицо правовая коллизия, которая требует или признания очевидного или, наоборот, жертв со стороны крупного бизнеса во имя идеи государственной целостности (*ИА УНИАН (<http://economics.unian.net/finance/952521-poroshenko-prizyvayut-vetirovat-zakon-o-svobodnoy-ekonomicheskoy-zone-v-kryimu.html>). – 2014. – 18.08*).

ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

О. Єфімов, адвокат, канд. юрид. наук

Судовий розгляд цивільної справи

Судовий розгляд справи – це окрема стадія цивільного процесу Суд, підготувавши на попередній стадії (провадження у справі до судового розгляду) підґрунтя для розгляду та вирішення справи, розпочинає стадію, яка втілює у собі правосуддя. Саме на цій стадії воно й вчиняється: суд встановлює об'єктивну істину (тобто розбирається у спорі) та застосовує матеріальне право (вирішує спір). Тож зміст стадії судового розгляду – розгляд справи по суті.

Зміст цієї, як і будь-якої іншої стадії цивільного процесу, побачити можна

лише у разі його прояву у певній формі. Процесуальною формою стадії судового розгляду, тобто розгляду справи по суті, є судове засідання. Саме у ньому і вчиняються усі процесуальні дії, спрямовані на вчинення правосуддя. При цьому, оскільки правосуддя полягає у встановленні об'єктивної істини та застосуванні матеріального права, а стадія судового розгляду складається з чотирьох частин (підстадій), встановлення об'єктивної істини відбувається під час підготовчої частини, розгляду справи по суті та в судових дебатах. Тобто три підстадії присвячені об'єктивній істині. А от застосування матеріального права відбувається на четвертій підстадії в нарадчій кімнаті, де суд постановляє судове рішення, і в залі судового засідання, де суд його проголошує. Тобто лише одна підстадія присвячена застосуванню матеріального права – вирішенню спору, три попередні мають за мету встановлення об'єктивної істини.

Кожна підстадія виконує свою, призначену для неї місію:

1. Підготовча підстадія має за мету визначити наявність умов для розгляду справи по суті у даному судовому засіданні. На цій підстадії з'ясовуються питання щодо суб'єктного складу процесу: склад суду та його можливість розглядати справу, явка сторін, свідків, представників та інших учасників процесу, наявність доказів, достатніх для встановлення об'єктивної істини.

2. Розгляд справи по суті – це та підстадія, на якій встановлюються обставини, досліджуються докази та інші матеріали справи. Іншими словами, на цій стадії суд складає в одну картину об'єктивної істини усі факти, обставини, події, що містяться у матеріалах справи у формі тих чи інших доказів.

3. Судові дебати. Ця підстадія призначена для усіх учасників процесу, яким надається право інтерпретувати об'єктивну істину таким чином, якою вони її собі уявляють, для того, щоб саме так її побачив суд. Якщо їм це вдасться, то вони можуть бути впевненими у тому, що суд, правильно встановивши об'єктивну істину, не помилиться у застосуванні матеріального права до встановлених обставин. Наприклад, встановивши, що відповідач дійсно винен боржникові 100 грн., суд скоріше за все стягне цю заборгованість з відповідача, аніж відмовить у задоволенні позову.

4. Постановлення рішення чи ухвали. На цій підстадії суд сам собі відповідає на запитання, влаштовані у вигляді логічного ланцюга:

- a. Чи дійсно було так, як говорять позивач та відповідач?
- b. Чи існують якісь обставини, які можуть завадити вирішити спір (наприклад, чи не збігла позовна давність)?
- c. Що ж насправді відбулося між сторонами? У які правовідносини вступили позивач і відповідач?
- d. Якою нормою закону ці відносини регулюються?
- e. На чию користь має бути ухвалене рішення?
- f. Як поділити між сторонами судові витрати?
- g. Це рішення повинно виконуватися негайно, чи може почекати апеляційну процедуру?

h. Якщо був накладений арешт на рахунок відповідача, то його слід залишити чи скасувати?

Мабуть усі чули про таємницю нарадчої кімнати, але навряд чи усі зможуть пояснити суть цього виразу. А суть його у тому, що в нарадчій кімнаті крім судів, ніхто не може знаходитися, судді не мають право туди заходити з матеріалами інших справ, вони не можуть нікому нічого розповідати про те, що відбувалося в нарадчій кімнаті, їх навіть прокурор з цього приводу не може допитати.

Ускладнення в цивільному процесі. Що це таке?

Зрозуміло, що усе досить не часто відбувається так, як заплановано чи так, як мало би бути і тим більше не так, як би нам цього хотілося. І те, що заважає звичайному ходу вчинення правосуддя, називається «процесуальною» мовою ускладненнями в цивільному процесі. Так, якщо суд не може розпочати розгляд справи через неявку когось з учасників процесу, то він відкладає справу. А якщо процес йде, але виникає потреба витребування додаткових доказів, виклику нових свідків, суд оголошує перерву. Це як подорож на автомобілі: якщо колесо пошкоджено перед виїздом у далеку подорож, то подорож відкладається. Якщо ж колесо пошкоджено вже в дорозі, то тут доведеться вже переривати подорож, а не відкладати. Якщо колесо буде пошкоджено настільки, що використовувати його надалі вже неможливо, а на найближчій СТО колесо можна лише замовити, то подорож доведеться призупинити до того часу, поки на СТО не завезуть потрібні колеса. Так само і в процесі:

- якщо його не можна розпочати, його відкладають;
- якщо не можна продовжувати розпочатий вже процес – його переривають, тобто оголошують перерву;
- якщо невідомо, наскільки довго затягнеться перерва через якусь обставину, то в цьому разі суд зупиняє провадження.

Іншими видами ускладнень є такі обставини, які унеможливають розгляд справи, або ж взагалі ведуть до того, що такий спір не може бути вирішений в принципі, або ж він не може бути вирішений через існування певних перешкод, усунення яких дає можливість його судового вирішення в майбутньому. Якщо спір не може бути вирішений взагалі, йдеться про закриття провадження у справі. Так справа має бути закрита, якщо її вирішення не є підвідомчим судам (наприклад, сторони погодили її вирішення третейським судом), якщо цей спір вже вирішено в іншому судовому провадженні і інший суд вже ухвалив рішення щодо цього спору; якщо позивач відмовився від позову; якщо сторони уклали мирову угоду та інші випадки усунення та припинення існування самого спору.

Якщо ж позивач не дотримався певних встановлених законом умов, наявність яких створює можливість реалізації ним права на судовий захист, і можливість дотримання цих умов ще існує, вона ще не втрачена, то суд не закриває справу, а

залишає заяву позивача без розгляду. Таке залишення заяви без розгляду відбувається за наявності таких перешкод, як подання її недієздатною, наприклад, неповнолітньою. Усунути таку перешкоду можна або дочекавшись повноліття, або ж шляхом залучення законного представника. Суд залишає заяву без розгляду також у випадках, коли не сплачено судовий збір, не додана довіреність представника позивача, який подає позов, якщо позивач не з'явився в суд на судові засідання, та в інших випадках.

Фіксація судового процесу

Для того, щоб можна було відновити судовий процес у пам'яті учасника процесу, або відтворити його для того, хто його учасником не був (наприклад, для апеляційного чи касаційного суду), увесь судовий процес має бути зафіксований.

Сам процес підлягає фіксуванню шляхом запису його на аудіо-носії інформації (фіксування судового засідання технічними засобами), або ж на паперових носіях (ведення журналу судового засідання). Якщо певна процесуальна дія відбувається за межами зали судових засідань, тобто здійснюється окрема процесуальна дія, то вона фіксується шляхом складання протоколу про окрему процесуальну дію. Усі носії інформації (компакт-диск, журнал, протокол) зберігаються у папці разом з матеріалами справи.

Заочне провадження

З метою впливу на недисциплінованого та недобросовісного відповідача, який уникає судових засідань, сподіваючись на те, що без нього суд рішення не ухвалить, а якщо й ухвалить, то у відповідача з'явиться можливість оскаржити його через те, що справа була розглянута без нього, закон надає суду право розглянути справу та врегулювати спір заочно, тобто без відповідача, присутнього у залі судового засідання. Єдина вимога для такого заочного вирішення справи полягає у тому, що відсутній відповідач повинен бути попереджений належним чином про дату і місце судового засідання. Звичайно ж, таке попередження відповідача належним чином має бути підтверджено відповідними доказами вручення відповідачеві повістки.

Іншими умовами, необхідними для того, щоб суд міг розглянути справу та вирішити спір заочно, є неповідомлення відповідачем про причини неявки чи визнання судом зазначених відповідачем причин неявки неповажними; наявність у справі доказів, достатніх для того, щоб справа була розглянута; відсутність заперечень з боку позивача проти заочного розгляду справи.

І. Шевчук, юрист

Коментар до Листа МВС Департаменту ДАІ

«Щодо надання роз'яснення можливості перевірки працівником ДАІ подорожнього листа та притягнення водія транспортного засобу до адміністративної відповідальності за відсутність такого листа» № 4/3-4759 від

18.04.2013 р.

Нормативна база: Кодекс України від 07.12.1984 р. №8073-Х «Про адміністративні правопорушення»; Закон «Про міліцію» від 20.12.1990 р. №565-ХІІ; Закон «Про дорожній рух» від 30.06.1993 №3353-ХІІ

У третьому абзаці даного Листа було надано роз'яснення, що згідно з положеннями п. 21 ст. 11 Закону «Про міліцію», працівникам міліції для виконання покладених на них обов'язків надається право перевіряти у водіїв посвідчення водія та реєстраційний документ на транспортний засіб і відповідність вантажів, що перевозяться товарно-транспортним документам, наявність поліса обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката «Зелена картка»), а у випадках, передбачених законодавством, ліцензійної картки на транспортний засіб.

Відповідно до п. 11 Правил, основним документом на перевезення вантажів є товарно-транспортна накладна (далі – ТТН). Таким чином, даним Листом роз'яснюється, що у працівників Державної автомобільної інспекції (далі – ДАІ) є можливість перевіряти у водіїв наявність ТТН, хоча, ані п. 2.1. Правил дорожнього руху, ані ст. 16 Закону «Про дорожній рух» не зобов'язують водія транспортного засобу мати при собі, а на вимогу працівника міліції передавати для перевірки ТТН.

Автори Листа не деталізують особливості повноважень працівників ДАІ щодо перевірки ТТН, однак вони існують і внаслідок чого й виникає колізія. Відповідно до Листа МВС № 10802 встановлено, що перевірка відповідності вантажу наявним документам здійснюється у випадках проведення загальнодержавних операцій, метою яких є захист національних інтересів держави. Законодавство не деталізує поняття загальнодержавних операцій ДАІ та не визначає порядок їх проведення, а отже, важко визначити, коли саме у працівників ДАІ з'являються повноваження щодо перевірки ТТН, однак п. 7.3. Інструкції вказує, що відповідність вантажів, що перевозяться, товарно-транспортним та іншим документам перевіряється в разі проведення спільних з іншими службами ОВС заходів. Таким чином, є логічним, що у таких операціях має бути задіяно, як мінімум, два органи внутрішніх справ.

Не залежно від того, що інспектори ДАІ у деяких випадках мають повноваження перевіряти ТТН, водії не зобов'язані мати їх при собі, а працівники ДАІ, у разі відсутності у водія ТТН, не можуть застосовувати санкції за ст. 126 КУпАП, оскільки такий документ як ТТН у диспозиції даної норми не передбачений, це означає, що водії мають пред'являти ТТН лише у разі їх наявності.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ АВТОМОБІЛЬНОЇ ІНСПЕКЦІЇ
ЛИСТ
від 18.04.2013 р. N 4/3-4759

Департаментом Державтоінспекції МВС у межах компетенції розглянуто Ваше звернення [...] щодо необхідності надання роз'яснення можливості перевірки працівником ДАІ подорожнього листа та притягнення водія транспортного засобу до адміністративної відповідальності за відсутність такого листа.

Повідомляємо, що згідно положень частини другої статті 16 Закону України "Про дорожній рух" водій транспортного засобу зобов'язаний мати при собі та на вимогу працівників міліції пред'явити для перевірки посвідчення водія, реєстраційний документ на транспортний засіб, а у випадках, передбачених законодавством, страховий поліс (сертифікат) про укладання договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та ліцензійну картку на автомобільний транспортний засіб у разі надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів.

Аналогічні вимоги до водія транспортного засобу визначені положеннями пункту 2.1 Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року N 1306.

У свою чергу, згідно положень пункту 21 статті 11 Закону України "Про міліцію" працівникам міліції для виконання покладених на них обов'язків надається право перевіряти у водіїв посвідчення водія та реєстраційний документ на транспортний засіб і відповідність вантажів, що перевозяться, товарно-транспортним документам, наявність поліса обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката "Зелена картка"), а у випадках, передбачених законодавством, ліцензійної картки на транспортний засіб.

Заступник начальника Департаменту В. В. Резніков

ЕКОНОМІЧНИЙ БЛОК

Економічні прогнози та ризики

Информационно-аналитический центр [FOREX CLUB](#) в Украине.
Консультирует М. Сальникова, эксперт центра

Активность в мировой промышленности снизилась

Глобальный индекс деловой активности PMI в июле снизился до отметки 52,5 пунктов против 52,6 пунктов в июне. Данный показатель рассчитывается инвестиционным банком JP Morgan для 32 стран и отражает конъюнктуру в мировой обрабатывающей промышленности.

Нисходящая тенденция в мировой промышленности с февраля текущего года является отражением инфляционного давления и разрастанием конфликта между Россией, еврозоной и США вокруг Украины. Так, индекс отражающий количество новых заказов, вновь снизился к отметке 54 против 54,2 в июне. Входящие цены возросли: соответствующий индекс в июле увеличился до 54,8 % против 54,2 % в июне. Наибольшее инфляционное давление было зафиксировано в Северной Америке, большей части Азии, Италии и России. В отличие от них,

умеренный рост цен был в еврозоне, Великобритании и Китае. Германия и Дания были единственными, кто сократил производственные затраты.

В августе снижение активности в мировой промышленности может сохраниться в результате неутраченного конфликта между Россией и Украиной, а также давления в виде санкций по отношению к России со стороны США и еврозоны. Весомыми для общего показателя PMI будут данные из еврозоны и они, скорее всего, будут оказывать негативное влияние. Российские показатели, после введенных санкций, также отрицательно скажутся на общем показателе.

Инфляция в августе может составить не более 1 %

Темпы роста инфляции в августе могут сохраниться в пределах 1 %. Одним из факторов давления выступит возобновившаяся девальвация гривни, что может спровоцировать бизнес повышать цены на товары, в том числе, увеличивая долю девальвационных рисков.

В первую очередь, по словам эксперта, это коснется сектора продуктов питания. Повышение цен негативно отразится на оборотах розничной торговли за счет снижения покупательской способности. Примечательно, что среднемесячная номинальная заработная плата за семь месяцев текущего года повысились всего на 3,15 %, что не сопоставимо с 12 % инфляции и девальвацией гривни на 48,6 %.

Цены на одежду и обувь вряд ли будут расти, так как не исключено, что кроме сезонных распродаж магазины могут удерживать цены низкими в связи с сокращением количества торговых точек. Такие настроения могут быть вызваны замедлением прироста оборотов розничной торговли с начала года до +0,8 % (по данным за июнь), что уменьшает рентабельность данного вида бизнеса. Кроме того, в августе может замедлиться рост цен на услуги ресторанов и отелей, а также отдых и культуру.

Одним из факторов повышения инфляции в августе выступит девальвация гривни, что может спровоцировать бизнес повышать цены на товары, в том числе, увеличивая долю девальвационных рисков. Так, могут быть увеличены транспортные расходы, которые закладываются в ценообразование всех продуктов, а импортируемая продукция повысится в цене еще и на фоне курсовой динамики.

В июле инфляция составила 0,4 % на фоне снижения цен на продукты питания, одежду и обувь, что позволило нивелировать рост цен на услуги ЖКХ, алкогольные напитки и табак.

Объемы оборота розничной торговли продолжают падать

Темпы роста розничной торговли в июле в Украине замедлились до 0,8 %. При этом оборот организованной розничной торговли за январь – июнь 2014 г. упал на 2,1 % против аналогичного периода 2013 г. (без учета территории АР

Крым и г. Севастополь). Такая динамика является результатом замедления внутреннего потребления и потребительского спроса, что стало отражением низких темпов роста заработных плат.

Основным негативным фактором выступает военный конфликт на востоке страны и ухудшающиеся торговые отношения с Россией. Так, существенное падение торгового оборота наблюдается в Донецкой и Луганской областях: -2,5 % и -7,7 % соответственно.

Падение оборотов организованной розничной торговли ожидаемо, так как в условиях отсутствия экономического роста, высокого инфляционного давления и замедления темпов роста заработных плат покупательская способность будет снижаться. Дополнительное давление оказывает падение кредитной активности банков.

В то же время до конца 2014 г. торговая активность, по мнению эксперта, может продолжить снижение в связи с опасениями населения относительно разрастания военного конфликта на Востоке страны, торговой войны с Россией и традиционного осеннего ускорения инфляции, что может стать поводом экономии и сбережения средств. По итогам года падение оборотов розничной торговли может достичь 6 %.

Обзор валютного рынка

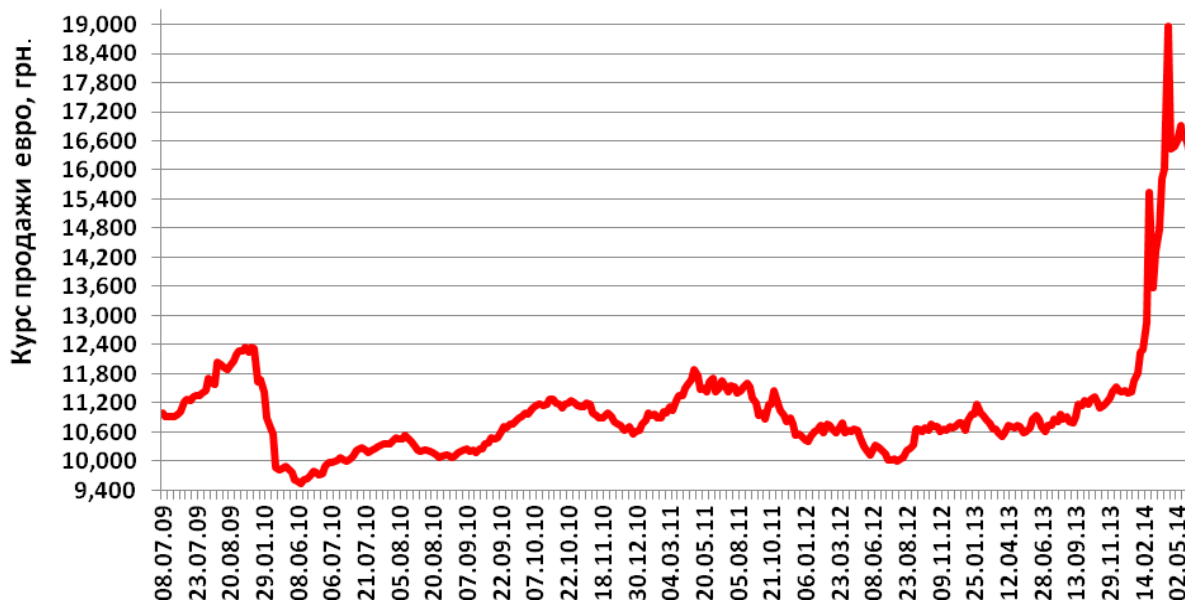
Обзор валютного рынка в Украине за июль 2014 года

Евро

Стоимость евро на международном рынке за июль понизилась на 2,23 % до уровня 1,3386. Основное влияние на удешевление валюты, как отмечают аналитики FOREX CLUB в Украине, оказывало разрастание конфликта между Украиной и Россией, а также введение санкций против России, что снижало инвестиционную привлекательность рискованных активов и сделало более привлекательным доллар США.

Курс продажи безналичного евро в Украине за прошедший месяц повысился на 3,02 % до уровня 16,617 грн, наличного – на 1,15 % до 16,709 грн.

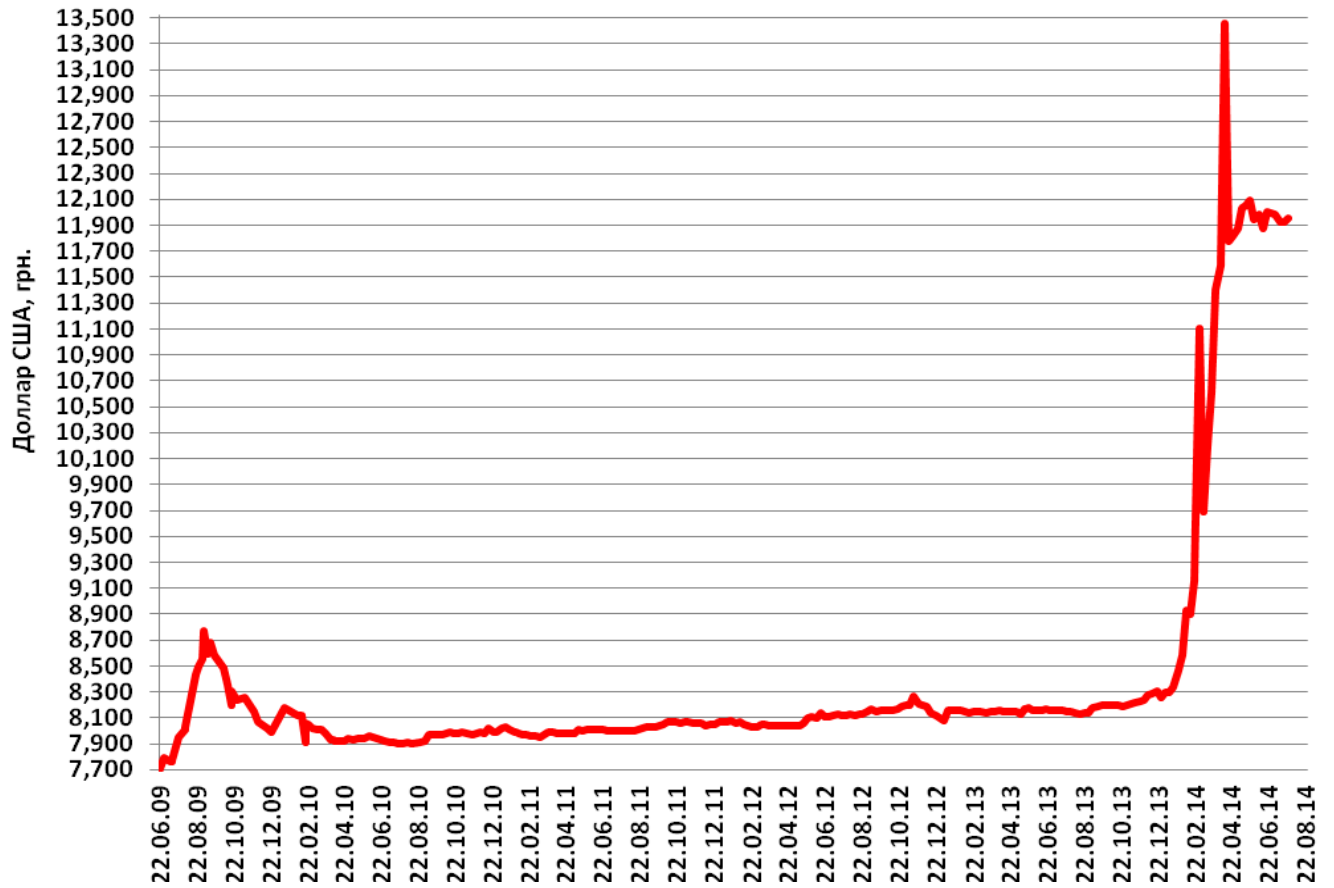
Средний курс продажи наличного евро в Украине

Доллар США

Курс продажи безналичного доллара США в Украине за июль возрос на 4,64 % до уровня 12,4 грн., наличного – на 2,81 % до 12,32 грн. Средний дневной объем торгов американской валютой за этот период составил 271,5 млн дол., что на 1,23 % больше, чем в июне.

Средний курс продажи наличного доллара США в Украине

Средний размер спреда по наличным операциям с долларом США за июль повысился на 0,33 % до уровня 3,22 %, что свидетельствует о наличии опасений относительно стабильности валютного рынка и повышении девальвационных настроений населения.

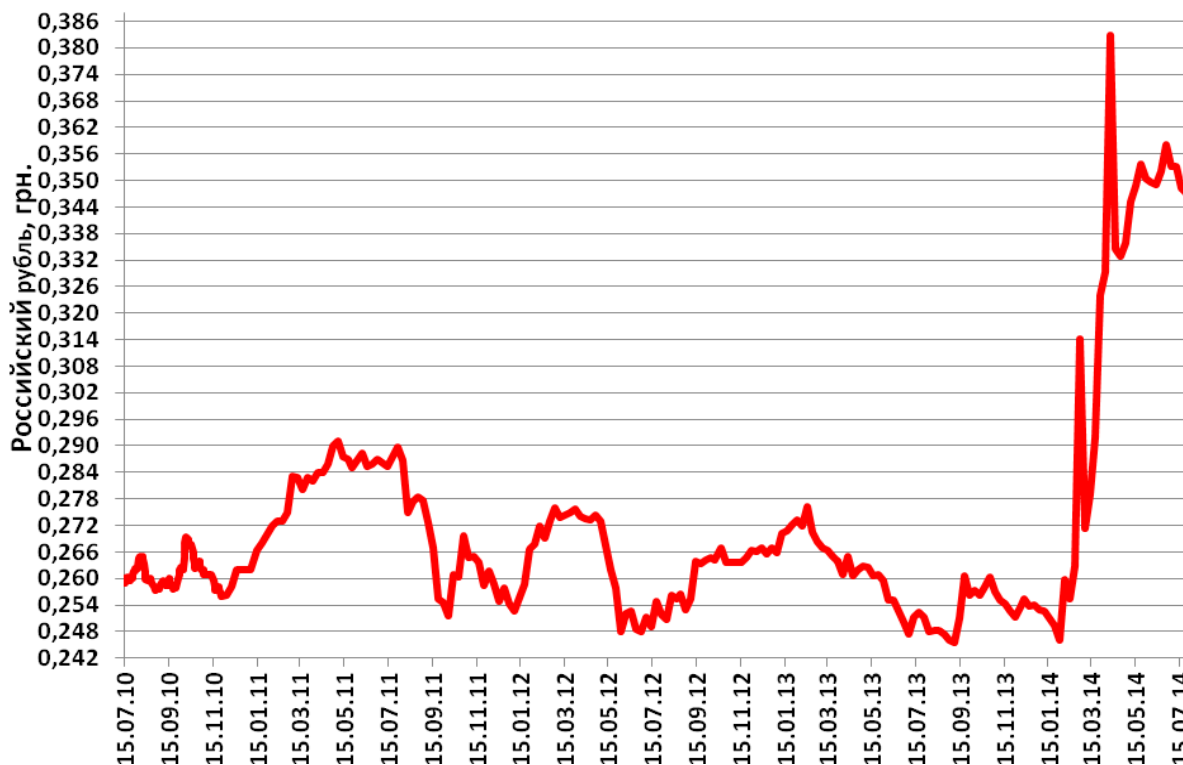
Средний спред по наличным операциям с долларом США

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля в Украине в июле снизился на 1,48 % до уровня 0,346 грн, наличного – на 1,7 % до 0,352 грн. Такая динамика обусловлена падением российской валюты против доллара США на международном рынке.

Средний курс продажи наличного российского рубля в Украине

Прогноз валютного рынка на август 2014 года

Евро

Стоимость евро в августе в Украине будет зависеть как от внутренней динамики доллара США, так и от ситуации на международном рынке. Внешние факторы в виде макроэкономических публикаций из США и еврозоны могут лишь корректировать скорость укрепления или снижения евро.

Умеренное давление на евро на рынке Forex может оказывать политический фактор. Если конфликт между Россией и странами ЕС будет нарастать, выход инвесторов из евровалюты будет более быстрым. Также, учитывая территориальную близость еврозоны к Украине, настроения инвесторов на покупку евро будут ослабевать.

В то же время поддержку евро может оказать рост дефицита торгового баланса или ухудшение данных по рынку недвижимости в США. По мнению аналитиков FOREX CLUB в Украине, диапазон колебания евро на международном рынке в августе может составить 1,3250 – 1,3550. Небольшой диапазон колебания также обусловлен сезоном отпусков, в период которого снижается уровень мировой деловой активности и ликвидность торгов на рынках. Средний курс продажи наличного евро, при стабильном курсе доллара, может колебаться в диапазоне 16,55 – 16,92 грн.

Доллар США

Динамика доллара США в Украине в августе будет определяться военно-политическими факторами. Как фактор риска дальнейшей девальвации выступает неутрачивающий военный конфликт на Востоке страны и введение Россией санкций против Украины, что не только оказывает сильное давление на национальную экономику на текущий момент, но и препятствует вероятности ее скорого восстановления.

Решение о введении 1,5 % военного налога будет позитивно влиять на стабильность бюджетной системы и оказывать поддержку гривне в среднесрочной перспективе. Вместе с тем, эти факторы вряд ли будут определяющими в августе. Экономический рост стран торговых–партнеров замедляется и они входят в рецессию. Происходит девальвация большинства валют против доллара США, особенно в развивающихся странах. На этом фоне ожидать усиления гривны не стоит. Скорее наоборот – складываются условия для продолжения умеренной ее девальвации. Средний курс продажи наличного доллара США в августе, по оценкам аналитиков FOREX CLUB в Украине, может составить 11,9–13,00 грн.

Российский рубль

Девальвация рубля в августе может продолжиться. Основным фактором давления на валюту выступает геополитическая напряженность между Украиной и Россией и постоянно обновляющийся список санкций. Нарастание негатива со стороны мировых лидеров против России ухудшает инвестиционный климат, и способствует снижению интереса участников финансовых рынков к российским активам, а значит, оттоку капитала из страны. Дополнительный негатив для валюты исходит со стороны рынка энергоресурсов, где подспорьем снижению выступит слабость цен на нефть марки Brent. Курс продажи наличного рубля в августе может находиться в диапазоне 0,34–0,357 грн.

Обзор валютного рынка в Украине за неделю с 11 по 15 августа

Евро

Стоимость евро на международном рынке по итогам прошлой недели снизилась на 0,07 % до отметки 1,3398. Во многом такую динамику, как отмечают аналитики FOREX CLUB в Украине, обусловили недостаточно сильные отчеты из США, которые в очередной раз снизили опасения скорого повышения ставок со стороны ФРС. В июле розничные продажи остались на неизменном уровне, в то время как ожидался рост на 0,2 %. Это стало самым слабым итогом с января текущего года. Кроме того, хуже ожиданий оказался и отчет по обращениям за

пособием по безработице (311 000 против прогноза 307 000). До самого низкого значения с ноября 2013 года снизился и индекс потребительского доверия от университета Мичигана (79,2 против прогноза роста к отметке 82,7).

Курс продажи безналичного евро за прошлую неделю в Украине повысился на 3,48 % до 17,6 грн., наличного – на 4,91 % до 18,03 грн.

Поддержку паре EUR/USD на международном рынке на текущей неделе может оказать релиз итогового протокола заседания Федерального комитета по операциям на открытом рынке ФРС США. Так, принимая во внимание последнюю американскую макроэкономическую статистику, вряд ли прозвучит информация относительно скорого изменения монетарной политики, что и будет поддерживать настроения покупателей евро. По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, евро на международном рынке на неделе может торговаться в диапазоне 1,3240–1,3450. Средний курс продажи наличного евро в этом случае, при стабильном курсе доллара, может составить 17,93–18,22 грн, безналичного – 17,2924–17,58 грн.

Доллар США

Курс продажи безналичного доллара в Украине по итогам прошлой недели повысился на 4,33 % до 13,25 грн, наличного – на 5,23 % до 13,36 грн. Средний дневной объем торгов долларами США за прошлую неделю увеличился на 16,17 % до 295,5 млн грн, что обусловлено выходом НБУ на межбанковский рынок с интервенцией.

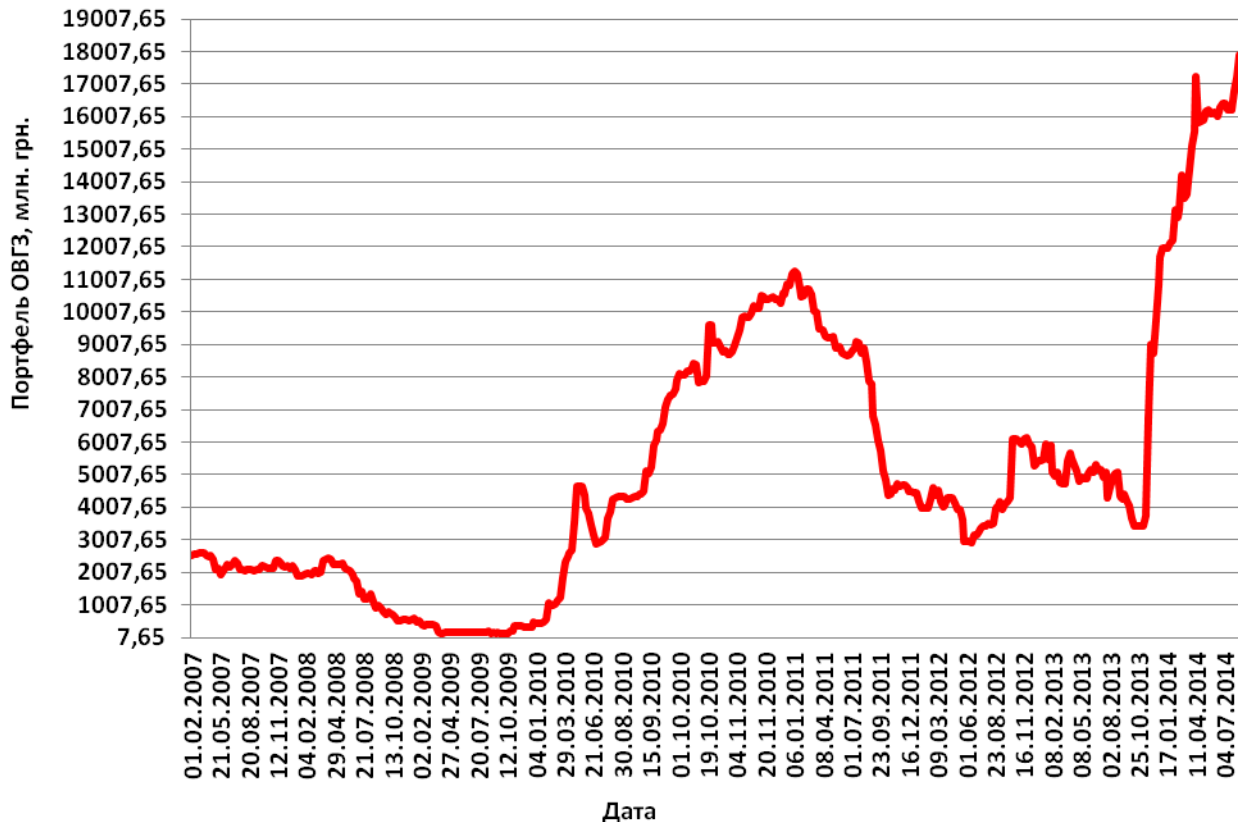
Средний спред по операциям с наличным долларом в Украине за прошлую неделю снизился на 1,74 % до 5,03 %, что стало результатом резких девальвационных скачков и повысило опасения населения относительно дальнейшей динамики гривни.

Средний спрэд по наличным операциям с долларом США

Объем ОВГЗ, которые принадлежат нерезидентам, за прошедшую неделю вырос на 4,08 % до 17,918 млрд грн. Такая динамика может быть обусловлена последними заявлениями главы НБУ о скором укреплении гривни.

Портфель ОВГЗ Украины, принадлежащий нерезидентам

На текущей неделе гривня может показать относительную стабильность против доллара США. Возможность введения НБУ административных мер по поддержанию курса гривни ослабит спекулятивный настрой участников валютного рынка. В отдельные моменты НБУ будет выходить на рынок с интервенциями для поддержки национальной валюты. По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, средний курс продажи наличного доллара на неделе может находиться в диапазоне 12,9–13,4 грн, безналичного доллара – 12,78–13,28 грн.

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля за прошлую неделю повысился на 3,8 % до 0,366 грн, наличного – на 5,1 % до 0,372 грн. Такая динамика рубля обусловлена резкой девальвацией гривни.

На текущей неделе стоимость российского рубля на валютном рынке Украины может умеренно снизиться. Слухи о том, что Европа намерена отменить санкции по отношению к России будут продолжать сдерживать рубль от падения против доллара США на мировых площадках.

Средний курс продажи наличного рубля в этот период может колебаться в диапазоне 0,368–0,375 грн, безналичного – 0,3613–0,3683 грн.

Информационно-аналитический центр FOREX CLUB в Украине

Моніторинг економічного законодавства

Підготовлено компанією
«ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати · аудитори · податкові консультанти»

Головні зміни

Прес-центр НБУ

Проаналізувавши динаміку макроекономічних та монетарних показників у січні – червні 2014 р., Правління Національного банку України відзначає

прискорення інфляції в Україні – приріст індексу споживчих цін у річному вимірі в червні 2014 р. збільшився до 12,0 % порівняно з 0,5 % у січні. Зазначене погравлення цінової динаміки було очікуваним з огляду на зниження обмінного курсу гривні, початок економічних реформ, пов'язаних з підвищенням адміністративно регульованих цін і тарифів, та триваюче напруження на Сході України.

Правління Національного банку України рішуче налаштоване забезпечити виконання законодавчо визначеного пріоритету діяльності НБУ щодо досягнення та підтримки цінової стабільності у середньостроковій перспективі. Ураховуючи зазначене вище, макроекономічний прогноз та поточні інфляційні ризики, наразі є необхідним вжиття додаткових заходів щодо збільшення внутрішньої вартості гривні через застосування процентних важелів впливу.

Вищенаведене разом з іншими стабілізаційними заходами Національного банку України та Уряду України, що підтримуються кредитними ресурсами міжнародної спільноти, сприятиме покращенню ресурсної бази банків, кон'юнктури грошово кредитного ринку України та очікувань його учасників. Це у свою чергу посилюватиме підґрунтя для відновлення економічного зростання та стабільного функціонування фінансової системи.

Ураховуючи викладене вище, відповідно до ст. 6 та 25 Закону України «Про Національний банк України», Положення про процентну політику Національного банку України, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 18.08.2004 р. № 389 (зі змінами), Правління Національного банку України прийняло постанову від 15.07. 2014 р. № 417 «Про регулювання грошово кредитного ринку», якою, зокрема, передбачено встановити з 17.07.2014 р. облікову ставку в розмірі 12,5 %. До цього розмір облікової ставки востаннє змінювався 15 квітня 2014 р., коли він був встановлений на рівні 9,5 % річних.

Наказ Міндоходів від 01.07.2014 р. № 368

Міндоходів затвердило нову Узагальнюючу податкову консультацію щодо окремих питань застосування норм податкового законодавства щодо трансфертного ціноутворення. Вона замінює собою попередню консультацію, затверджену наказом від 22.11.2013 р. № 699.

Необхідно відмітити те, що в новій консультації податківці змінили свою позицію з деяких питань. Так, при визначенні 50-мільйонного критерію контрольованих операцій більше не враховуються суми кредитів, депозитів, позик, поворотної фінансової допомоги, дивідендів, вартість інвестицій. У цілому ж консультація дає відповіді на 40 різних питань.

Закон України від 18.06.2014 р. № 4101а

Верховна Рада прийняла Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо пасивних доходів» (законопроект № 4101а).

Законом встановлена лінійна ставка оподаткування пасивних доходів фізичних осіб у вигляді відсотків – 15 %.

Норми щодо оподаткування роялті, інвестиційного прибутку та дивідендів повернуті до редакції ПКУ, діючої до 01.07.2014 р., згідно з якою такі доходи оподатковуються за ставками 15 (17 %) і 5 %, відповідно.

У частині оподаткування інших пасивних доходів від розміщення капіталу введена єдина ставка – 15 %.

Законом також уточнені норми ПКУ щодо порядку перерахунку податку на доходи фізичних осіб при достроковому розірванні договору вкладу (депозиту) та здійсненні у зв'язку з цим перерахунку доходу у вигляді відсотків.

Законом внесено зміни до Бюджетного кодексу України, згідно з якими податок з доходів у вигляді відсотків, нарахованих на поточні вкладні (депозитні) рахунки фізичних осіб, відкриті в банках або кредитних спілках, перераховуватиметься до держбюджету.

Податки і збори

Податок на додану вартість

Роз'яснення ДФС від 18.07.2014 р.

Державна фіскальна служба України оприлюднила роз'яснення, у якому щодо порядку заповнення заголовної частини податкової накладної при постачанні неплатнику ПДВ зазначила таке.

Якщо платник ПДВ постачає товари/послуги покупцеві, який не зареєстрований як платник податку, чи постачає на експорт, чи здійснює операції у рахунок оплати праці фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах із ним, то заповнити податкову накладну він має з урахуванням таких особливостей:

– у верхній лівій частині у полі «Усі примірники залишаються у продавця» оригіналу такої податкової накладної робиться відповідна помітка «Х» та зазначається відповідний тип причини, наприклад: «02» — постачання неплатнику податку, «03» — постачання товарів/послуг у рахунок оплати праці фізичним особам, які перебувають у трудових відносинах із платником податку, «11» — складена за щоденними підсумками операцій;

– у рядку «Особа (платник податку) — покупець» вказується «Неплатник податку»;

– рядки «Місцезнаходження (податкова адреса) покупця» та «Номер телефону» залишаються незаповненими;

– у рядку «Індивідуальний податковий номер покупця» відображається умовний ПІН «400000000000».

Наказ ДФС від 18.07.2014р. № 2

Згідно з цим наказом з 18.07.2014 р. Державна фіскальна служба України розпочала виконання функцій і повноважень Міністерства доходів і зборів України, покладених на неї постановою КМУ від 21.05.2014 р. № 236 «Про Державну фіскальну службу України».

З цієї дати видання документів з питань реалізації функцій та повноважень Міндоходів буде здійснюватися виключно за підписом посадових осіб ДФС у межах їхніх повноважень.

Роз'яснення ГУ Міндоходів у м. Києві від 17.07.2014 р.

ГУ Міндоходів у м. Києві вважає, що операції платників податку з постачання на митній території України медичних виробів, а також операції з їх ввезення на митну територію України, що здійснювалися 1 липня 2014 р., підлягають оподаткуванню ПДВ за ставкою 20 %.

Запитання – відповідь Міндоходів, розміщене на ЗІР

Міндоходів, відповідаючи на питання, зазначило, що при здійсненні операції з безоплатного постачання товарів/послуг, при придбанні яких суми ПДВ не включалися до складу податкового кредиту, платник ПДВ відповідно до підпункту «г» пункту 198.5 статті 198 ПКУ не визначає податкові зобов'язання з ПДВ, незалежно від того, якій особі (зареєстрованій чи не зареєстрованій платником ПДВ) здійснюється постачання таких товарів/послуг.

Лист МОЗ України від 10.07.2014 р. № 18.02 05/4040/19458

МОЗ України в цьому листі зазначило, зокрема, що документами, які підтверджують належність продукції до медичних виробів, операції з імпорту та постачання яких оподатковуються ПДВ за ставкою 7 %, є:

- свідоцтво про держреєстрацію медичного виробу або підтвердження про держреєстрацію;
- декларація про відповідність;
- заява про медичні вироби особливого призначення.

Враховуючи добровільність застосування зазначених в листі технічних регламентів, до 01.07.2015 р. обов'язковим документом, який підтверджує належність продукції до медичних виробів, є свідоцтво про державну реєстрацію медичного виробу або підтвердження про його державну реєстрацію; необов'язковими документами є декларація про відповідність та заява про медичні вироби особливого призначення.

Постанова КМУ від 01.07.2014 р. № 216

КМУ затвердив новий перелік медичних виробів, операції з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України яких підлягають обкладенню ПДВ за ставкою 7 %.

Належність продукції до медичних виробів буде підтверджуватись документом, який згідно із законодавством України дозволяє обіг медичного виробу. На думку МОЗ України, такий підхід нівелює корупційні фактори, оскільки митні органи не будуть визначати до якої саме групи УКТ ЗЕД відноситься медичний виріб при визначенні ставки податку.

Постановою передбачено, що новий перелік починає діяти з 1 липня 2014 р.

Лист Міндоходів від 26.05.2014 р. № 9358/6/99-99-19-03-02-15

Міндоходів у цьому листі нагадало, що коли путівка для санаторно-курортного лікування надається працівнику за рахунок коштів ФСС з ТВП, то в податковому обліку (ПДВ) підприємства-роботодавця операції з отримання такої путівки від Фонду та з її передачі працівнику не відображаються.

Якщо ж путівка придбана за рахунок коштів підприємства-роботодавця, то при придбанні такої путівки підприємство-роботодавець матиме право на податковий кредит з ПДВ, а при постачанні путівки співробітнику має нарахувати податкове зобов'язання, виходячи з договірної вартості путівки.

Лист Міндоходів від 15.05.2014 р. № 8629/6/99/99-03-02-15

Міндоходів у цьому листі роз'яснило, що електронний цифровий підпис, що накладається на податкову накладну при її реєстрації в ЄРПН, та підпис, що скріплює цю податкову накладну при її видачі покупцю, не можуть належати різним особам.

Наявність різних підписів на податковій накладній, яка видана покупцю та яка зареєстрована в ЄРПН, класифікується як одне з порушень вимог ст. 201 ПКУ щодо оформлення податкової накладної, а виявлення розбіжностей даних податкової накладної та ЄРПН є підставою для проведення контролюючими органами документальної позапланової виїзної перевірки продавця та у відповідних випадках покупця товарів/послуг.

Суми ПДВ, сплаченого (нарахованого) у зв'язку з придбанням товарів/послуг, підтвержені податковими накладними, оформленими з порушенням вимог ст. 201 ПКУ, до податкового кредиту не відносяться.

Податок на прибуток

Наказ Міндоходів від 01.07.2014 р. № 367

Міндоходів оприлюднило узагальнюючу податкову консультацію щодо податкового обліку поворотної фінансової допомоги, у якій роз'яснило:

- як одержувачу поворотної фінансової допомоги з річним базовим звітним періодом відображати її отримання та повернення в обліку з податку на прибуток;
- як одержувачу поворотної фінансової допомоги з квартальним базовим звітним періодом відображати її в обліку з податку на прибуток;

- як відобразити у податковому обліку отриману поворотну фінансову допомогу при переході позичальника на спрощену систему оподаткування;
- чи потрібно включати в дохід суму неповерненої поворотної фінансової допомоги, яка отримана під час перебування підприємства на спеціальному режимі оподаткування.

Наказ Міндоходів від 01.07.2014 р. № 366

Небачену лояльність до платників податків проявили контролери в Узагальнюючій податковій консультації щодо витрат на гарантійний ремонт (обслуговування) або гарантійні заміни товарів.

Так, після низки коливань з даного питання, податківці вирішили капітулювати і винесли вердикт: податкових витрат на гарантійний ремонт (обслуговування) або гарантійні заміни товарів, по яких оприлюднені зобов'язання продавця щодо їх гарантійного обслуговування, – бути. При чому статус покупця (фізична особа чи юрособа) ролі не відіграє.

При цьому продавець повинен дотриматися таких умов:

- належне ведення обліку покупців, що отримали таку заміну товарів або послуги з ремонту (обслуговування);
- підтвердження таких витрат належним чином оформленими первинними документами.

Податок на доходи фізичних осіб

ДПІ у Шевченківському р-ні ГУ Міндоходів у м. Києві від 04.07.2014 р.

ДПІ у Шевченківському районі ГУ Міндоходів у м. Києві зазначило, що сума списаної заборгованості, за якою минув строк позовної давності, відображається в податковому розрахунку за формою № 1ДФ під ознакою доходу «107».

Єдиний податок, спрощений та спеціальна система оподаткування

Роз'яснення Міндоходів від 01.07.2014 р.

Міндоходів роз'яснило, що фізичні особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність, можуть отримати довідку про доходи. Для цього зазначені особи повинні подати відповідний запит до органу доходів і зборів за місцем своєї податкової адреси. Така довідка видається не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту. Довідка формується на підставі поданої податкової декларації такої фізичної особи.

Оскільки звітним періодом для фізичних осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність, є рік, то довідку про доходи таких суб'єктів господарювання орган доходів і зборів надає за період, що дорівнює звітному року.

Роз'яснення Міндоходів від 26.06.2014 р.

Міндоходів нагадало про існування п. 291.5 ПУ, відповідно до якої не можуть бути платниками єдиного податку фізичні особи-підприємці, які здійснюють:

- діяльність з організації, проведення азартних ігор;
- обмін іноземної валюти;
- виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу пально-мастильних матеріалів в ємностях до 20 л та діяльності фізичних осіб, пов'язаної з роздрібним продажем пива та столових вин);
- видобуток, виробництво, реалізацію дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, у тому числі органогенного утворення (крім виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння);
- видобуток, реалізацію корисних копалин, крім реалізації корисних копалин місцевого значення;
- діяльність у сфері фінансового посередництва, крім діяльності у сфері страхування, яка здійснюється страховими агентами, визначеними Законом України «Про страхування», сюрвейєрами, аварійними комісарами та аджастерами, визначеними розділом III Податкового кодексу України;
- діяльність з управління підприємствами;
- діяльність з надання послуг пошти (крім кур'єрської діяльності) та зв'язку (крім діяльності, що не підлягає ліцензуванню);
- діяльність з продажу предметів мистецтва та антикваріату, діяльність з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату;
- діяльність з організації, проведення гастрольних заходів;
- технічні випробування та дослідження (група 74.3 КВЕД ДК 009:2005), діяльність у сфері аудиту;
- фізичні особи-підприємці, які надають в оренду земельні ділянки, загальна площа яких перевищує 0,2 га, житлові приміщення та/або їх частини, загальна площа яких перевищує 100 кв. м, нежитлові приміщення (споруди, будівлі) та/або їх частини, загальна площа яких перевищує 300 кв. м;
- страхові (перестрахові) брокери;
- фізичні особи-нерезиденти;
- суб'єкти господарювання, які на день подання заяви про реєстрацію платником єдиного податку мають податковий борг, крім безнадійного податкового боргу, що виник внаслідок дії обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин).

Державана допомога, єдиний соціальний внесок

ГУ ПФУ в Чернівецькій області від 21.07.2014 р.

Головне управління Пенсійного фонду України в Чернівецькій області розглянуло питання щодо відображення у звіті по ЄСВ виплат, які компенсуються з бюджету в межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період.

Для наочного пояснення було наведено наступний приклад.

Особа працює на підприємстві. Із квітня особу призвали на мобілізацію. Середня заробітна плати особи складає 1480 грн. Сьогодні бухгалтер хоче повернути зайво нараховані суми ЄСВ за період мобілізації за квітень, травень.

У поточному звіті (наприклад, за червень 2014 р.) особу відображаємо трьома рядками.

У першому відображаємо поточний період із зазначенням кількості календарних днів перебування в трудових відносинах (вони не перериваються відповідно до Закону України від 27.03.2014 р. № 1169) та суму середньої заробітної плати в 17 реквізиті.

У другому та третьому рядках відображаємо особу з кодом типу нарахування 3 (зайво нараховані суми ЄСВ відповідно до Закону України від 20.05.2014 р. № 1275), починаючи з дня мобілізації.

Крім того, у таблиці 1 сума середньої заробітної плати за поточний період має бути включена до рядків 1 та 1.1. Сума зайво нарахованого ЄСВ за минулі періоди в рядку 7: заповнюємо рядки 7.1.1 та 7.1.2 із зазначенням змісту помилки.

Постанови ФСС із ТВП від 12.06.2014 р. № 1, № 2

Положення про забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації потерпілих унаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання доповнено нормою про те, що потерпілому компенсуються витрати на проїзд до місця надання соціальних послуг і назад. Особі, яка супроводжує потерпілого, фонд компенсує витрати на проїзд і житло згідно із законодавством про службові відрядження.

Вартість проїзду відшкодовується в таких розмірах:

- залізничним транспортом – за фактичними витратами, але не вище вартості проїзду в купейному вагоні, та на перевезення пасажирів денними швидкісними поїздами класу Інтерсіті+ не вище вартості квитка II класу;
- автобусом – за фактичними витратами.

Закон України від 03.06.2014 р. № 1295-VII

Внесено зміни до ст. 13 ЗУ «Про оздоровлення та відпочинок дітей» від 04.09.2008 р. № 375-VI щодо встановлення віку дітей, які перебувають у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку разом із батьками. Зокрема, змінами передбачено, що діти віком від 4 до 7 років мають перебувати у дитячих закладах

оздоровлення та відпочинку разом із батьками або іншими законними представниками. Раніше вік дітей був визначений у межах від 4 до 6 років.

Постанова ФСС із ТВП від 30.05.14 р. № 13

Внесено зміни до постанови Правління ФСС з ТВП «Про затвердження граничних норм витрат на харчування, лікування та культурне обслуговування дітей застрахованих осіб у дитячих закладах оздоровлення на 2014 рік» від 20.12.2013 р. № 60. Відповідно до змін, граничні норми витрат на харчування дітей становлять не більше 43 грн на один людино-день. Раніше гранична норма була на рівні 40 грн.

Постанова ФСС на ВБ від 29.05.2014 р. № 8

ФСС на ВБ продовжив дію своєї постанови «Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю» від 12.04.2014 р. № 327, дія якої закінчилась 01.07.2014 р. Наразі її дію продовжено до 31.08.2014 р.

Постанова ВСУ від 27.05.2014 р. № 21-163а14

На думку ВСУ банки зобов'язані перевіряти повноту сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування під час прийняття ними платіжних доручень на видачу заробітної плати. У протилежному випадку банк буде зобов'язаний сам відшкодувати недоплачену суму ПФУ.

Лист Мінсоцполітики від 14.02.2014 р. № 72/18/99-14

Мінсоцполітики відзначило, що відсутність зарплати, з якої сплачується ЄСВ та яка враховується при розрахунку допомоги з вагітності та пологів, не підстава для відмови застрахованій особі у наданні матзабезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Коли застрахована особа більшу частину розрахункового періоду не мала заробітку з поважних причин, а також перебувала у відпустці без збереження зарплати, передбаченої законодавством, то розрахунок допомоги з тимчасової непрацездатності слід провести виходячи із місячної тарифної ставки (посадового окладу), встановленої на момент настання страхового випадку.

Інші податки та податкові платежі

Лист Міндоходів від 18.06.2014 р. № 14287/7/99-99-15-04-01-17

У зв'язку зі зміною ставок збору за спеціальне використання води, у податковій декларації за перше півріччя 2014 року і наступні звітні (податкові) періоди Міндоходів рекомендує відображати дані двома окремими рядками, з відповідною приміткою:

– за перше півріччя 2014: за період «з 01.01.2014 по 31.03.2014 включно» – за ставками, що діяли до 01.04.2014 р., та за період «з 01.04.2014 по 30.06.2014 включно» – за новими ставками, які почали діяти з 01.04.2014 р.;

– за три квартали 2014: за період «з 01.01.2014 по 31.03.2014 включно» – за ставками, що діяли до 01.04.2014 р., та за період «з 01.04.2014 по 30.09.2014 включно» – за новими ставками, які почали діяти з 01.04.2014 р.;

– за 2014: за період «з 01.01.2014 по 31.03.2014 включно» – за ставками, що діяли до 01.04.2014 р., та за період «з 01.04.2014 по 31.12.2014 включно» – за новими ставками, які почали діяти з 01.04.2014 р.

Державне регулювання

Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг

Інформаційне повідомлення на веб-сайті Держпідприємництва

Держпідприємництво інформує, що 22.07.2014 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (реєстраційний номер 0937), яким обмежується втручання посадових осіб у підприємницьку діяльність.

Законом, зокрема, передбачається таке:

1) різним контролюючим органам заборонено проводити планові перевірки одного суб'єкта господарювання протягом календарного року;

2) забороняється проводити перевірки суб'єктів господарювання за анонімними та іншими необґрунтованими заявами, а також за зверненнями юридичних осіб, які досить часто використовуються для тиску на бізнес, усунення конкурентів;

3) забороняється вилучення у суб'єктів господарювання оригіналів їх фінансово-господарських, бухгалтерських та інших документів, а також комп'ютерів, їх частин.

Окрім цього, значно зменшується перелік відносин, на які не поширюється дія цього Закону, а саме: валютний контроль, митний контроль на кордоні, державний експортний контроль, контроль за дотриманням бюджетного законодавства, банківський нагляд, держконтроль за дотриманням законодавства щодо захисту економічної конкуренції, державний нагляд за дотриманням вимог ядерної безпеки, державний нагляд в галузі цивільної авіації, при проведенні оперативно-розшукової діяльності, дізнання, прокурорського нагляду, досудового слідства і правосуддя.

Повідомлення ДПІ у Печерському р-ні ГУ Міндоходів у м. Києві

ДПІ у Печерському районі повідомляє, що чинним законодавством не передбачено адміністративної відповідальності або застосування штрафних санкцій до фізичної особи, яка уклала договір про добровільну сплату єдиного

внеску, за неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності щодо єдиного внеску.

При цьому слід врахувати, що фізична особа, яка уклала договір про добровільну сплату єдиного внеску, але не подала звіт щодо сум нарахованого єдиного внеску, втрачає право на отримання допомоги при настанні страхового випадку, який визначений в укладеному договорі.

Запитання-відповідь Міндоходів, розміщене на ЗІР

Міндоходів вказує, що податкове/податкові повідомлення-рішення про суму/суми податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, та відповідні платіжні реквізити надсилаються (вручаються) платнику податку контролюючим органом за місцем його податкової адреси (місцем реєстрації) до 1 липня року, що настає за базовим податковим (звітним) періодом (роком) (пп. 265.7.2 п. 265.7 ст. 265 ПКУ). Відповідно, якщо сума грошового зобов'язання розраховується контролюючим органом, платник податків не несе відповідальності за своєчасність, достовірність і повноту нарахування такої суми.

Проте платник податків несе відповідальність за своєчасне та повне погашення нарахованого узгодженого грошового зобов'язання і має право оскаржити зазначену суму в порядку, встановленому ПКУ (п. 54.5 ст. 54 ПКУ).

Інформаційне повідомлення ГУ Міндоходів у м. Києві від 15.07.2014 р.

ГУ Міндоходів у м. Києві доводить до відома столичних платників, що на відміну від коштів кредитів або позик, які надавались платнику податків, а також коштів депозитів інших осіб, наданих платнику, депозитні вклади самого платника можуть бути використані як джерело погашення податкового боргу.

Відповідно до п. 87.1 ст. 87 ПКУ джерелами самостійної сплати грошових зобов'язань або погашення податкового боргу платника податків є будь-які власні кошти, у тому числі ті, що отримані від продажу товарів (робіт, послуг), майна, випуску цінних паперів, зокрема корпоративних прав, отримані як позика (кредит), та з інших джерел, з урахуванням особливостей, визначених цією статтею, а також суми надміру сплачених платежів до відповідних бюджетів.

Джерелами погашення податкового боргу платника податків є будь-яке майно такого платника податків з урахуванням обмежень, визначених Податковим кодексом України, а також іншими законодавчими актами, зокрема, згідно з п. 87.3 ст. 87 ПКУ не можуть бути використані як джерела погашення податкового боргу платника податків, зокрема:

– кошти кредитів або позик, наданих платнику податків кредитно-фінансовою установою, що обліковуються на позичкових рахунках, відкритих на користь такого платника податків, суми акредитивів, що виставлені на ім'я платника податків, але не відкриті, суми авансових платежів та попередньої оплати за контрактами підприємств суднобудівної промисловості, отримані від замовників морських, річкових суден та інших плаваючих засобів, які

зараховуються на окремі рахунки цих підприємств, відкриті відповідно до статті 1 Закону України «Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості в Україні»;

– кошти інших осіб, надані платнику податків у вклад (депозит) або довірче управління, а також власні кошти юридичної особи, що використовуються для виплат заборгованості з основної заробітної плати за фактично відпрацьований час фізичним особам, які перебувають у трудових відносинах з такою юридичною особою.

Таким чином, Податковим кодексом України не передбачено обмежень щодо використання контролюючим органом депозитних вкладів (коштів) платника податків, як джерела погашення податкового боргу.

Інформаційне повідомлення ГУ Міндоходів у Львівській області від 11.07.2014 р.

ГУ Міндоходів у Львівській області створило пам'ятку платнику податків при спілкуванні з перевіряючим Міндоходів. Для того щоб вільно та в рівних умовах спілкуватись з представником контролюючого органу, платник податків перш за все повинен чітко знати свої права та обов'язки.

Зокрема, у випадку перевірки контролюючими органами платнику податків пропонується у першу чергу наступне:

1. Перш за все, пересвідчитись чи дійсно перед Вами працівники органів доходів і зборів, вимагайте показати службові посвідчення, чітко назвати свої посади, прізвище, ім'я та по-батькові, причину та підстави прибуття на місце здійснення підприємницької діяльності;

2. Вимагайте у перевіряючих заповнити Журнал перевірок;

3. Детально ознайомитися та зняти копії направлення на проведення такої перевірки, в якій зазначаються дата видачі, найменування контролюючого органу, реквізити наказу про проведення відповідної перевірки, найменування та реквізити суб'єкта (прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи – платника податку, який перевіряється) або об'єкта, перевірка якого проводиться, мета, вид (документальна планова/позапланова або фактична), підстави, дата початку та тривалість перевірки, посада та прізвище посадової (службової) особи, яка проводитиме перевірку. Направлення на перевірку у такому випадку є дійсним за наявності підпису керівника контролюючого органу або його заступника, що скріплений печаткою контролюючого органу. Також у перевіряючих повинна бути копія наказу про проведення перевірки;

4. Прізвища, які зазначені в направленні на проведення перевірки, повинні відповідати службовим посвідченням;

5. Непред'явлення або не надіслання у випадках, визначених цим Кодексом, платнику податків (його посадовим (службовим) особам або його уповноваженому представнику, особам, які фактично проводять розрахункові операції) цих документів, або пред'явлення зазначених документів, що оформлені

з порушенням вимог, встановлених цим пунктом, є підставою для недопущення посадових (службових) осіб контролюючого органу до проведення документальної виїзної або фактичної перевірки.

Інформаційне повідомлення на веб-сайті Держпідприємництва від 08.07.2014 р.

З 03.07.2014 р. діють оновлені правила паркування (Постанова Кабміну від 25.06.2014 р. № 207), згідно з якими водій може обрати, яким чином йому сплачувати послуги з користування паркмайданчиком:

- у безготівковій формі – шляхом придбання паркувального талона з визначеною тривалістю паркування, або за допомогою нової послуги «мобільне паркування» (цю послугу можна замовити у свого мобільного оператора. Потім необхідно буде покласти певну суму на паркувальний рахунок і розплатитися безготівковим способом);

- готівкою або з використанням платіжної картки – шляхом придбання паркувального талону (щось на зразок проїзного на метро) або через автоматичний в'їзний/виїзний термінал, який фіксує точний час перебування авто на стоянці.

При цьому Держпідприємництво звертає увагу, що сплата вартості послуг з користування паркмайданчиками не здійснюється у разі незабезпечення оператором належного функціонування засобів сплати.

Якщо ж паркмайданчик обладнано належним чином, але водій відмовляється платити – складається протокол про відповідне порушення:

- за несплату парковки – штраф від 8 до 12 н.м.д.г. (136–204 грн).

- за паркування на місцях, призначених для безоплатного паркування (наприклад, на місцях для інвалідів), особами, які не мають відповідних пільг, – штраф від 15 до 18 н.м.д.г. (255–306 грн).

Адміністративна відповідальність розповсюджується також на посадових осіб суб'єктів господарювання, що утримують парк майданчики:

- за порушення вимог з розміщення та функціонування таких майданчиків – 340–510 грн;

- за не обладнання майданчиків паркувальними автоматами, автоматичними в'їзними/виїзними терміналами або іншими засобами контролю за оплатою послуг паркування – 510–680 грн.

Ліквідація та банкрутство

Постанова ВГСУ від 15.07.2014 р. № 910/19325/13

ВГСУ, вирішуючи питання вірності віднесення грошових вимог кредитора, частина яких забезпечена заставою, зазначив наступне:

- забезпечені кредитори зобов'язані подати заяву з грошовими вимогами до боржника під час провадження у справі про банкрутство лише в частині вимог, що

є незабезпеченими, або за умови відмови від забезпечення;

- сума пені підлягає включенню до шостої черги задоволення вимог кредиторів незалежно від забезпеченості вимог, на підставі яких така пеня нарахована;

- грошові вимоги, які є забезпеченими заставою, підлягають внесенню до реєстру окремо;

- погашення вимог забезпечених кредиторів за рахунок майна банкрута, що є предметом забезпечення, здійснюється в позачерговому порядку; при визнанні розміру грошових вимог кредитора - заставодержателя, які забезпечені заставою та іпотекою, та включенні їх до реєстру вимог кредиторів окремо, судом повинна бути зазначена вартість заставного майна, яка визначається сторонами у відповідному договорі застави або іпотеки.

Лист Міндоходів від 07.07.2014 р. № 16051/7/99-99-18-02-01-17

Зазначеним листом Міндоходів нагадало основні зміни, які відбулися у процедурі припинення державної реєстрації фізичної особи-підприємця:

- державна реєстрація припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця проводиться державним реєстратором без довідок органу доходів і зборів про відсутність заборгованості зі сплати податків, зборів та про відсутність заборгованості із сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

- зняття з обліку фізичних осіб-підприємців в органах доходів і зборів здійснюється на підставі надходження від державного реєстратора повідомлення про проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця із зазначенням номера та дати внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру;

- фізичні особи – підприємці можуть бути зняті з обліку в органах доходів і зборів у разі встановлення факту відсутності заборгованості перед бюджетом щодо сплати платежів, контроль за справлянням яких здійснюють органи доходів і зборів;

- залишився незмінним порядок зняття з обліку юридичних осіб, їх відокремлених підрозділів та фізичних осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність.

Постанова ВСУ від 02.07.2014 р. № 6-76цс14

Верховний суд України у питанні виплати працівникам належних їм сум відповідно до КЗпП при порушенні справи про банкрутство підприємства-роботодавця вказав, що порушення цієї справи, наявність тривалого періоду здійснення виконавчих дій органами державної виконавчої служби, незначна частка заборгованості підприємства перед працівником у виплаті компенсації за невикористану відпустку порівняно із сумою середнього заробітку за весь час затримки розрахунку при звільненні по день фактичного розрахунку не може

свідчити про відсутність вини роботодавця в невиконанні працівником належних коштів і не є підставою для звільнення роботодавця від обов'язку сплатити зазначені кошти.

Постанова ВГСУ від 01.07.2014 р. № 922/2367/13

ВГСУ відмовив податківцям у задоволенні скарги на ухвалу суду апеляційної інстанції про припинення провадження за апеляційною скаргою податкового органу на тій підставі, що останній нічим не відрізняється від інших учасників провадження справи про банкрутство. Зазначене зобов'язує податковий орган заявитися кредитором у відповідній справі, без такого заявлення податківці не набувають статусу учасника у справі та, відповідно, не можуть оскаржувати судові рішення у межах відповідної справи про банкрутство.

Облік та звітність

ГУ Міндоходів у Сумській області

Податківці відповіли на запитання: «Що робити, якщо електронна форма Звіту про контрольованих операціях в програмному забезпеченні «Медок» і ОПЗ не відповідає формі, затвердженій наказом Міндоходів від 11.11.2013 р. № 669. Чи приймуть у такому випадку звіт?»

Відповідаючи на це питання, контролери відзначили, що формат електронних документів розробляється відповідно до наказу Міндоходів від 29.11.2013 р. № 729 «Про затвердження Формату (стандарту) електронного документа звітності суб'єктів господарювання та Опису довідників, що публікуються з Форматом (стандартом) електронного документа звітності суб'єктів господарювання (витяг)».

Тобто розробники програмного забезпечення для подання звітності користуються електронними формами і схемами, наданими саме Міндоходів. А відтак, самодіяльність з боку розробників програмного забезпечення практично виключена.

Тому, відповіли контролери, головною умовою є укладення договору між підприємством і податковими органами про визнання електронних документів. Якщо такий договір укладений, то звіт буде визнаний відповідно до його положень.

ЗЕД і митне регулювання, валюта та іноземні інвестиції

Прес-служба Міністерства соціальної політики

Кабінет Міністрів прийняв постанову, якою визначено механізм сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій.

Відповідні зміни внесено до постанови Уряду від 03.11.1998 р. № 1740.

Відповідно до законодавства при здійсненні операцій з купівлі іноземної валюти в безготівковій або готівковій формі справляється збір у розмірі 0,5 %, який направляється на покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду України. Відповідно до затвердженої постанови, сума збору нараховуватиметься і утримуватиметься банком одночасно з проведенням операції з купівлі валюти.

Не пізніше наступного операційного дня зазначена сума збору перераховуватиметься на рахунки Державного казначейства. від збору на обов'язкове пенсійне державне страхування з операцій з купівлі безготівкової та готівкової валюти надійшло 1,8 млрд грн, які зараховано до бюджету ПФУ. При цьому загалом до кінця року заплановано 9,1 млрд грн таких надходжень.

Постанова НБУ від 15.07.2014 р. № 423

Вимогу щодо обов'язкового продажу на міжбанківському валютному ринку надходжень з-за кордону в іноземній валюті на користь фізичних осіб скасовано. Крім цього, пом'якшені норми, які регулюють порядок виплати переказів в іноземній валюті, що надходять із-за кордону на користь фізичних осіб.

Разом з цим, встановлено норму, згідно з якою іноземна валюта, переказана з-за кордону на користь фізичної особи в сумі, що не перевищує в еквіваленті 150 000 грн в один операційний (робочий) день, може бути виплачена готівкою без відкриття рахунку. Якщо сума переказу перевищує в еквіваленті 150 000 грн в один операційний день, то такий переказ зараховується в повній сумі на поточний рахунок одержувача.

З метою удосконалення механізму здійснення операцій із продажу надходжень в іноземній валюті на користь юридичних осіб встановлюється норма про звільнення від обов'язкового продажу надходжень на кореспондентські рахунки банків-нерезидентів в іноземній валюті, відкриті в уповноважених банках, і надходжень за операціями з розміщення депозитів банками-нерезидентами на рахунках в уповноважених банках.

Наказ Міндоходів від 01.07.2014 р. № 365

Якщо придбання валюти пов'язане із здійсненням господарської діяльності, то витрати на сплату пенсійного збору за ставкою 0,5% включаються до складу інших операційних витрат підприємства. Виняток становить лише випадок, коли пенсійний збір сплачує сам банк, наприклад, при купівлі валюти для закордонних карткових операцій клієнта – в такому випадку він включається до витрат банку.

Галузі і сфери діяльності

ІТ та телекомунікації

Постанова НБУ від 19.06.2014 р. № 378

Цією постановою НБУ вніс зміни до Положення про електронні гроші в Україні.

Внесеними змінами до Положення передбачено, що банк має право надавати своїм клієнтам, у тому числі шляхом укладення з юридичними особами агентських договорів, такі фінансові послуги у сфері використання електронних грошей:

- 1) розповсюдження електронних грошей;
- 2) здійснення обмінних операцій з електронними грошима;
- 3) надання засобів поповнення електронними грошима електронних пристроїв;
- 4) приймання електронних грошей в обмін на готівкові/безготівкові кошти.

Крім того, уточнено, що користувачі – фізособи мають право використовувати електронні гроші для здійснення оплати товарів, а також переказувати електронні гроші іншим користувачам – фізичним особам. Користувачі – фізособи мають право переказувати електронні гроші іншим користувачам – фізичним особам з використанням наперед оплачених карток у сумі до 500 грн на день та не більше 4000 грн протягом одного місяця.

Користувачі – суб'єкти господарювання мають право отримувати електронні гроші виключно в обмін на безготівкові кошти. Користувачі – суб'єкти господарювання мають право використовувати електронні гроші лише для здійснення оплати товарів.

Транспортні та експедиторські послуги

Постанова КМУ від 25.06.2014 р. № 207

КМУ вніс зміни до Правил паркування транспортних засобів, відповідно до яких, зокрема, сплату вартості послуг з користування майданчиками для платного паркування також можна здійснювати за допомогою послуги «мобільне паркування».

Вводиться також поняття «карта передоплати», під яким розуміється засіб, який не належить до платіжних і призначений для фіксування в електронній формі обсягу заборгованості емітента такої картки перед користувачем за попередньо оплачені послуги з паркування.

Факт сплати вартості послуг з паркування підтверджується платіжним документом, за винятком випадків надання послуги «мобільне паркування», коли факт такої сплати підтверджується захищеною комп'ютеризованою системою.

Крім цього, передбачено, що:

- сплата вартості послуг з паркування не здійснюється у разі незабезпечення оператором належного функціонування засобів сплати вартості зазначених послуг;
- у разі несплати користувачем вартості послуг з паркування посадова особа виконавчого органу сільської, селищної, міської ради складає протокол про порушення та засвідчує за допомогою фотозйомки відсутність відповідного платіжного документа на лобовому склі транспортного засобу або відсутність факту сплати такої вартості в базі даних захищеної комп'ютеризованої системи.

Наказ Мінінфраструктури від 12.06.2014 р. № 249

Цим наказом Мінінфраструктури визнано таким, що втратив чинність, наказ, яким були затверджені типові форми документів для регулярних пасажирських перевезень у міжнародному сполученні, а саме, дорожній лист автобуса в міжнародному сполученні та квитково-касовий лист (для міжнародного сполучення).

Це зроблено в рамках процесу синхронізації з нормами Законів про автомобільний транспорт, про дорожній рух і про міліцію, з яких вже давно виключені згадки про дорожні листи.

Фінансові послуги

Роз'яснення Міндоходів від 17.07.2014 р.

Міндоходів ще раз нагадало, що використання інвалюти на території України як засобу платежу між резидентами можливе лише за наявності індивідуальної ліцензії Нацбанку.

Постанова НБУ від 15.07.2014 р. № 423

Постановою встановлено, що не підлягають продажу на міжбанку надходження в інвалюті:

- на коррахунки банків-нерезидентів в інвалюті в уповноважених банках;
- за операціями з розміщення депозитів банками-нерезидентами на рахунках в уповноважених банках.

Скасовано обов'язковий продаж на міжбанку надходжень з-за меж України в інвалюті на користь фізосіб (резидентів і нерезидентів) в сумі, яка дорівнює або перевищує в еквіваленті 150 тис. грн на місяць. Інвалюта, переказана з-за кордону на користь фізособи для виплати готівкою без відкриття рахунку, може бути виплачена в один операційний день у сумі, що не перевищує в еквіваленті 150 тис. грн.

Якщо сума переказу перевищує 150 тис. грн, банк такий переказ у повній сумі зараховує на поточний рахунок в інвалюті одержувача.

Закон України від 04.07.2014 р. № 1586

Нацбанку надається право встановлювати особливості банківського регулювання, надання банківських послуг у разі стрімкого погіршення ситуації на фінансовому ринку.

Мінімальний статутний капітал банків збільшено до 500 млн грн.

Виводяться з-під системи гарантування вкладів населення депозити в банківських металах, вклади, які використовуються вкладниками як засіб забезпечення виконання інших зобов'язань перед цим банком.

Фонд гарантування вкладів фізосіб щорічно і щоквартально з помісячним коригуванням проводить оцінку настання ризику суттєвого зменшення обсягу своїх коштів. За наявності ризику фонд подає Мінфіну заявку на отримання кредиту (внеску на безповоротній основі) за рахунок держбюджету. Кредит або вклад на безповоротній основі може бути наданий у вигляді коштів або ОВДП. На підставі держбюджету Мінфін протягом 14 робочих днів з дня отримання заявки забезпечує надання кредиту фонду (внеску на безповоротній основі).

Посилюється відповідальність за порушення керівниками банків або іншими особами, які відповідно до закону можуть бути об'єктом перевірки НБУ, банківського законодавства, актів НБУ або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів. За такі порушення накладається штраф 100–1000 неоподатковуваних мінімумів доходів.

Постанова КМУ від 02.07.2014 р. № 218

Юридичні та фізособи сплачують пенсійний збір при здійсненні операцій з купівлі іноземної валюти в безготівковій або готівковій формі.

При купівлі інвалюти в безготівковій формі банк нараховує (утримує) збір одночасно з виконанням заяв про покупку інвалюти від імені та за рахунок його клієнтів, а також за власними операціями.

Клієнт у заяві про купівлю інвалюти зазначає, що він доручає банку перерахувати з власного поточного рахунку в гривнях суму збору.

При купівлі інвалюти в готівковій формі банк (фінансова установа) нараховує і перераховує збір за рахунок:

- власних коштів - у разі купівлі інвалюти у фізосіб, а також з метою задоволення власних потреб і підкріплення каси;
- коштів клієнтів - при купівлі фізособою інвалюти в касі.

У квитанції про здійснення валютообмінних операцій сума сплаченого збору вказується тільки в разі купівлі фізособою-резидентом інвалюти в готівковій формі.

Рішення НКЦПФР від 24.06.2014 р. № 804

З метою захисту прав акціонерів емітент, який прийняв підготовче рішення, зобов'язаний викупити акції на пред'явника у акціонерів, які вимагають цього, якщо ці акціонери голосували проти прийняття загальними зборами такого

рішення і звернулися до товариства з письмовою вимогою про викуп.

Якщо статутний капітал АТ був сформований виключно акціями на пред'явника і до загальних зборів, наступних після зборів, на яких було прийнято підготовче рішення, було знерухожено і передано на зберігання в Центральний депозитарій менше 60 % всіх розміщених акцій на пред'явника без урахування викуплених, загальними зборами приймається рішення про продовження процедури підготовки проведення конвертації до наступних загальних зборів.

Якщо після конвертації у власності акціонерів залишаються сертифікати акцій на пред'явника (знерухожено менше 100 % акцій на пред'явника, що перебувають в обігу), емітент зобов'язаний на вимогу таких акціонерів здійснити обмін належних їм сертифікатів на іменні акції, у які конвертовані акції на пред'явника.

Об'єкти правовідносин

Земля

Запитання – відповідь, розміщені на ЗІР

Міндоходів роз'яснило, що земельний податок за земельні ділянки, що знаходяться у власності малолітніх та неповнолітніх дітей, нараховується на загальних підставах, і сплачується батьками, опікунами або самими власниками.

Запитання – відповідь, розміщені на ЗІР

Міндоходів роз'яснило, що якщо платник податку на поточний рік подав звітну декларацію з плати за землю, то при зміні протягом року функціонального використання землі, розміру орендної плати, настання інших факторів, що впливають на розмір податкового зобов'язання з плати за землю, чи виявленні помилок такий платник має надати уточнюючу декларацію за місцезнаходженням земельної ділянки з врахуванням показників останньої поданої декларації за рік, що уточнюється, протягом 20 календарних днів місяця, що настає за звітним (в якому відбулися зміни).

Запитання – відповідь Міндоходів, розміщене на ЗІР

Міндоходів роз'яснило, що при продажу (відчуженні) земельної ділянки, отриманої платником податку на прибуток – емітентом корпоративних прав в якості внеску до статутного фонду, платник податку включає до складу доходів позитивну різницю між сумою доходу, отриманого внаслідок такого продажу, та вартістю внесеної до статутного фонду земельної ділянки (з урахуванням індексації).

Постанова пленуму ВГСУ від 10.07.2014 р. № 6

Цією постановою пленум ВГСУ вніс зміни та доповнення до 16 своїх

постанов.

Зокрема, у постанові пленуму ВГСУ від 17.05.2011 р. № 6 «Про деякі питання практики розгляду справ у справах, що виникають із земельних відносин» закріплено положення, згідно із яким «якщо зі зміною граничного розміру орендної плати таку ж зміну до договору оренди в установленому законом порядку не внесено, то застосуванню підлягає відповідна умова договору».

Крім того, зазначену постанову від 17.05.2011 р. № 6 доповнено новим пунктом, відповідно до якого «якщо у договорі оренди землі сторони визначили, що орендар зобов'язаний самостійно щорічно індексувати розмір орендної плати відповідно до індексації нормативної грошової оцінки земель згідно з чинним законодавством, а він не виконав чи виконав неналежним чином свій обов'язок щодо розрахунку розміру орендної плати і це призвело до виникнення заборгованості, то така заборгованість підлягає стягненню з орендаря за позовом орендодавця».

Рішення Київради від 03.07.2014 р. № 23/23

Цим рішенням Київрада затвердила технічну документацію з нормативної грошової оцінки земель міста Києва у складі:

- схем економіко-планувального зонування міста Києва (додаток 1);
- нормативної грошової оцінки земель міста Києва (додаток 2);
- схем впливу локальних факторів, що характеризують місце розташування земельних ділянок у місті Києві (додаток 3);
- нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення в межах міста Києва (додаток 4).

Термін введення в дію цього рішення буде визначено Київрадою окремим рішенням після розгляду звіту про виконання бюджету міста Києва за підсумком 9 місяців 2014 р., але не пізніше 15.11.2014 р.

Висновки ВСУ від 01.07.2014 р.

Стосовно земельних відносин висновки ВСУ, викладені в постановах за перше півріччя 2014 р., ухвалених за результатами перегляду судових рішень, наступні:

- припинення орендарем господарської діяльності з безпосереднього цільового використання орендованої земельної ділянки та передача третім особам функцій з її обробітку й оплати орендної плати орендодавцю виходить за межі господарської діяльності, яку може здійснювати орендар без погодження з орендодавцем, і є підставою для розірвання договору оренди земельної ділянки;
- вирішуючи спір про визнання договору оренди землі недійсним у зв'язку з відсутністю в ньому передбаченої ч. 1 ст. 15 Закону України «Про оренду землі» істотної умови, застосуванню підлягає ст. 15 цього Закону в редакції, яка була чинною на момент укладення договору оренди, а не на момент його державної реєстрації;

– порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель є підставою для визнання недійсними рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування про надання (передачу) земельних ділянок громадянам та юридичним особам, відмови у реєстрації земельної ділянки або визнання реєстрації недійсною;

– при наданні в користування земельних ділянок навколо водних об'єктів повинні враховуватись положення щодо меж водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, розміри яких визначаються відповідно до законодавства, чинного на момент існування спірних відносин;

– у спорах, пов'язаних із правом власності на земельні ділянки, недійсними можуть визнаватись як зазначені рішення, угоди, на підставі яких видано відповідні державні акти, так і самі акти на право власності на земельні ділянки. Визнання недійсними тільки державних актів на право власності може мати місце у разі їх видання з порушенням вимог закону, у супереччя рішенням чи угодам. У цьому разі таке визнання є належним та самостійним способом поновлення порушених прав у судовому порядку;

– установивши факт відсутності на час прийняття селищною радою рішення про надання громадянину земельної ділянки затвердженої документації, яка б встановлювала межі селища, суд дійшов обґрунтованого висновку про перевищення селищною радою повноважень щодо розпорядження землями, які знаходяться за межами населеного пункту, та недійсність такого рішення селищної ради. Державний акт на право приватної власності на землю видається на підставі рішення органу місцевого самоврядування або органу виконавчої влади, тому вирішення питання про правомірність видачі державного акта безпосередньо залежить від законності рішення, на підставі якого такий акт виданий.

Інформаційний лист ВГСУ від 01.07.2014 р. № 01-06/841/2014

Вищий господарський суд України доповнив свій інформаційний лист від 15.03.2011 р. № 01-06/249 «Про постанови Верховного Суду України, прийняті за результатами перегляду судових рішень господарських судів».

У сфері земельних відносин вказаний інформаційний лист доповнено наступною правовою позицією ВСУ: «непроведення земельних торгів при передачі в оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що перебувають у комунальній власності, є порушенням органом місцевого самоврядування господарської компетенції під час укладення такого виду договорів».

Лист Державної реєстраційної служби від 23.06.2014 р. N 11942/05-15-14

У Листі, аналізуючи питання порядку проведення державної реєстрації права оренди земельної ділянки одночасно із проведенням державної реєстрації права власності держави чи територіальної громади, Державна реєстраційна служба

зазначила таке.

Оскільки рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про передачу земельної ділянки у користування вважається заявою про державну реєстрацію прав, а державна реєстрація права власності держави або територіальної громади на земельну ділянку проводиться одночасно з проведенням державної реєстрації права оренди на таку ділянку, уповноваженою особою власника земельної ділянки є користувач (орендар) такої ділянки.

Постанова ВСУ від 25.06.2014 р. у справі № 6-67цс14

ВСУ в постанові зазначив, що державний акт на право власності на землю видається на підставі рішення органу місцевого самоврядування, тому вирішення питання про правомірність видачі державного акта безпосередньо залежить від законності рішення органу, на підставі якого такий акт видано.

Відтак, встановивши факт відсутності на час прийняття селищною радою спірного рішення будь-якої містобудівної чи іншої передбаченої законом документації, яка б встановлювала межі смт Коцюбинське Київської області, суд дійшов обґрунтованого висновку про перевищення селищною радою повноважень щодо розпорядження землями, які знаходяться за межами населеного пункту. Тому є вірним висновок суду про недійсність такого рішення селищної ради та недійсність виданого на його підставі державного акта.

Наказ Держземагентства від 13.06.2014 р. № 181

Згідно з наказом уповноваженій особі Держсільгоспінспекції надано доступ до відомостей Держземкадастру в режимі читання.

Нерухомість

Постанова КМУ від 02.07.2014 р. № 226

Кабінет Міністрів встановив, що державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, внесення змін до записів Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, ведення реєстраційних та облікових справ, вчинення інших реєстраційних дій щодо нерухомого майна, яке розташоване в межах території Автономної Республіки Крим та м. Севастополь, здійснюють органи державної реєстрації прав Херсонської та Запорізької областей відповідно до законодавства України у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно.

Наказ Мін'юсту від 18.06.2014 р. № 966/5

Цим наказом затверджено такі Зміни до форм реєстраційних карток, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.10.2011 р. № 3178/5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19.10.2011 р. за № 1207/19945.

З 01.09.2014 р. набирають чинності зміни в частині надсилання смс-

повідомлення про результати розгляду державним реєстратором поданих юридичними та фізичними особами документів на державну реєстрацію прав.

Праця

Роз'яснення Держпраці від 17.06.2014 р.

Усі працівники, які були звільнені з роботи на підставі пункту 3 статті 36 КЗпП України у зв'язку з призовом на військову службу під час мобілізації, мають бути поновлені роботодавцем на роботі у зв'язку з набранням чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення оборонно-мобілізаційних питань під час проведення мобілізації» від 20.05.2014 р. № 1275-VII. Поновлення на роботі здійснюється шляхом скасування наказу про звільнення, внесення відповідного запису до трудової книжки (за її наявності на підприємстві, в установі, організації) та особової справи (особової картки) працівника. Про факт скасування наказу про звільнення роботодавець зобов'язаний повідомити працівника шляхом направлення йому за місцем реєстрації (фактичного проживання) листа із долученням копії наказу.

Починаючи з дати звільнення працівнику також має бути нарахована середня заробітна плата без нарахування податків та єдиного соціального внеску.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА ^{1*}

Блог на сайті інформаційно-юридического порталу «Status-Quo»

Об авторе: Невалённая Ирина, юрист

Украинский судебный процесс и членство Украины в ЕС

Украина стремительными темпами движется в направлении ЕС, желая показать, что есть полноценным государством на мировой арене. Что касается самого Европейского Союза, то там тоже довольно положительно относятся к намерениям нашей страны и всячески поощряют. Но сможем ли мы изменить установленные годами системы, чтобы стать полноценным и равнозначным участником?

Без лишней критики и предубеждений взглянем на нашу судебную систему и наш судебный процесс: человек и его права в Европе – самая высокая ценность, четко прописано во Всеобщей декларации прав человека. Это самая отличия, которое отличает нас из среды других государств, поскольку такой принцип, хотя и прописан в Конституции, но отражение в судебном процессе и судебной системе не нашел. Так, в Украине государство в лице всех государственных органов стоит выше гражданина, тем самым создавая «принцип императивности». Поэтому,

¹ * Збережено стиль і граматику оригіналу

скорее всего, чтобы стать на уровень европейских государств, Украине необходимо изменить взгляд на отношения граждан с государством.

Следует отметить, что в случае положительных тенденций в направлении ЕС, Украина будет обязана придерживаться рекомендаций, в том числе и в сфере реформирования судебной системы, а особенно – вопрос ответственности судей, пока нуждается в совершенствовании. Так, например, 27 сентября 2007 Европейская ассоциация судей приняла Резолюцию о ситуации в Украине в сфере дисциплинарной ответственности судей, где в первой статье провозгласила, что «ЕС выражает большую озабоченность ситуацией в Украине в сфере дисциплинарной ответственности судей». Есть влияние на украинских судей всегда был, и эта ситуация до сих пор не изменилась. Закон Украины «О судоустройстве и статусе судей» предусматривает, что заявление, следствием может нести дисциплинарную ответственность судьи, может подать будьяка лицо. Как в таком случае защититься судьи? Имеет ли он возможность беспристрастно проводить судебный процесс? Например, статья 111 Закона Франции «О статусе магистратуры» четко предусматривает, что ответственность магистрата (т.е. и судьи) может быть только в случае иска государства. Именно государства, а не будьякой лица. Готово правовое общество Украины пожертвовать свое влияние на судебный процесс и судебную систему ради еще большей защищенности судей?

Аналогичный вопрос возникает при анализе президентского законопроекта об усилении независимости судей – по новой инициативе судьи назначаться сразу бессрочно, а не первым сроком на 5 лет. Европейская практика склоняется в ту сторону, что судья, прежде чем назначать бессрочно, должен быть назначен на определенный определенный срок (о чем говорится в Заключении № 1 (2001) Консультативного совета европейских судей для Комитета Министров Совета Европы о стандартах независимости судебных органов и несменяемости судей в разделе под названием «Срок полномочий – период назначения»), а в условиях украинских реалий, пойдет ли это на пользу украинскому правосудию – увеличит ли это эффективность работы судей и их ответственность? Повлияет на судебный процесс? Логично рассматривать такие изменения только как, опять же, еще один уровень защиты судьи, а не сторон по делу. Поскольку именно на стороны влиять статус судьи, а соответственно и на ход судебного процесса. А если отечественный судебный процесс – это соревнование денежных портфелей, то поможет это преодолеть коррупцию, на которую нам постоянно указывает Европа?

Тем не менее, большого труда для судебного украинского процесса возникнуть не должно, поскольку и в европейских странах (за исключением Великобритании), и в Украине правовые системы подобные – нормативно-правовые. То есть никаких сложностей с переходом на другой вид правовой системы или внедрением нового вида законодательства в Украине не появится. Таким образом, мы сможем гораздо быстрее приспособить отечественный судебный процесс к европейскому.

«Европейский устав судьи», принятый Европейской ассоциацией судей в 1993 году, провозглашает принцип подчиненности судей только закону, а не одной политической партии или иной группе давления. Возникает вопрос, каким образом Украина усовершенствует этот принцип в себя и какие меры будут приняты для того, чтобы действительно его выполнять? Бытует мнение, что необходимо создать совершенно новый орган, который бы контролировал законность в действиях судей и тщательно проверял отсутствие любого внешнего воздействия на решение суде. Но эта проблема сталкивается со следующим – бюрократия и взяточничество, которые наше государство не может побороть вот уже более 20 лет (<http://www.s-quo.com/club/club.php/user/6744/blog/717/>).

Юридический блог компании Jurimex

Об авторе: Юлия Коваль, юрист

На сегодня в судебной практике создалась алогичная ситуация “узаконенного беззакония” в отношении предпринимателей, когда Верховный Суд принимает совершенно неправосудные решения, сознательно игнорируя предписания действующего законодательства. Дело в том, что уже почти четыре года налоговые органы, не имея права применять штрафные санкции на основаниях иных, нежели установленные законами Украины (статья 113 НКУ), штрафуют субъекты хозяйствования на основании и в размерах, определенных... указом президента Украины “О применении штрафных санкций за нарушение норм по регулированию обращения наличности”. А Верховный Суд Украины при этом, вместо того чтобы занять твердую и единственно правильную в этой ситуации позицию, покрывает произвол налоговиков и лень законодателя. Как же мы до этого докатились?..

Был в жизни нашей страны “интересный” период, когда законодательная база была недостаточно развита, а реалии правоприменения требовали от законодателя немедленной, решительной реакции на совершенные правонарушения. Как всегда, особенно болезненной сферой стало регулирование отношений в сфере экономики, что было обусловлено затяжным кризисом и необходимостью проведения широкомасштабных реформ в чрезвычайно сжатые сроки. Поэтому для оперативного реагирования сначала на уровне Конституции УССР (согласно пункту 7-4 ст. 114-5), а затем и в Конституционном Договоре об основных принципах организации и функционирования государственной власти и местного самоуправления в Украине №1к/95-ВР от 8 июня 1995 г. (в соответствии с частью второй ст. 25) было закреплено право президента Украины издавать указы по вопросам экономической реформы, не урегулированным действующим законодательством Украины, которые действуют до принятия соответствующих законов.

Пользуясь таким правом, 12 июня 1995 г. президент Украины издал указ “О применении штрафных санкций за нарушение норм по регулированию обращения наличности” №436/95, которым, в частности, урегулировал вопрос о видах нарушений норм по регулированию обращения наличности, а также размер штрафов, которые могут применяться за соответствующие нарушения.

Такие меры планировались как временные и были своего рода вынужденной неотложной реакцией на объективные события, происходившие в стране. Но, как известно, нет ничего более постоянного, чем временное! Очевидно, только этим и можно объяснить, что, несмотря на уже почти десятилетнее существование, указанный указ продолжает действовать и применяться, даже несмотря на то, что его применение налоговыми органами давно уже противоправно и противоречит действующему законодательству. Но обо всем по порядку...

6 июля 1995 г. Верховная Рада приняла Закон “О применении регистраторов расчетных операций в сфере торговли, общественного питания и услуг”, которым, среди прочего, определен исчерпывающий перечень нарушений, за которые предусмотрены финансовые санкции. Но, то ли умышленно, то ли случайно ответственности за эти правонарушения, штрафные санкции за которые уже были закреплены указом президента, новый Закон не учел.

Судебная практика мгновенно ощутила на себе реакцию от такой “забывчивости” законодателя (многочисленные иски, обжалования решений), ведь указ должен был действовать “до принятия соответствующих законов”! Но Верховный Суд с достоинством перенес этот первый удар путем размежевания предмета регулирования упомянутых нормативно-правовых актов.

28 июня 1996 г. была принята и вступила в силу Конституция Украины. С ее принятием утратил силу Конституционный Договор, которым устанавливался срок действия указов президента в сфере экономических реформ (“до принятия соответствующих законов”). Но указ сохранил свое действие на основании пункта первого Переходных положений Конституции, согласно которому: “Законы и другие нормативные акты, принятые до вступления в силу этой Конституции, являются действующими в части, которая не противоречит Конституции Украины”.

Получилась некая банальная, как для нашей страны, ситуация, когда обязанность принять соответствующий закон для Верховной Рады нигде не закреплена, штрафы и дальше взимаются на основании указа, бюджет наполняется, все всех устраивает... И все было бы ничего, если бы не одно “но”, которое законодатели случайно проглядели, а теперь упорно не желают исправлять.

Дело в том, что 1 января 2011 г. вступил в силу Налоговый кодекс Украины, в п. 113.3 ст. 113 которого четко было определено, что штрафные (финансовые) санкции (штрафы) за нарушения норм законов по вопросам налогообложения или другого законодательства, контроль за соблюдением которого возложен на контролирующие органы, применяются в порядке и в размерах, установленных

этим Кодексом и другими законами Украины.

Подчеркиваем, не “законодательством”, которое, действительно, включает указы президента, а именно законами Украины. Более того, применение за нарушения норм законов по вопросам налогообложения или другого законодательства, контроль за соблюдением которого возложен на контролирующие органы, штрафных (финансовых) санкций (штрафов), не предусмотренных этим Кодексом и другими законами Украины, не разрешается.

Возникает вопрос, на каком правовом основании сегодня налоговые органы применяют штрафные санкции, предусмотренные указом президента Украины №436/95 от 12 июня 1995 г. “О применении штрафных санкций за нарушение норм по регулированию обращения наличности”? Ведь указ президента Украины никоим образом нельзя отнести к законам Украины. Причем, подчеркиваем, что ни упомянутый Конституционный Договор, ни Конституция Украины не придают таким указам силы законов или любого другого особого статуса, а определение срока действия (“до принятия соответствующих законов”) никоим образом не влияет на юридическую силу этих нормативно-правовых актов.

Причем ст. 113 НК не единственная, где четко определяются границы применения штрафных санкций налоговиками. Это положение дублируется и красной нитью проходит через весь НК.

Так, п. 111.2. ст. 111 Налогового кодекса также предусматривает, что финансовая ответственность за нарушение законов по вопросам налогообложения и других законодательств устанавливается и применяется согласно этому Кодексу и другим законам.

Также согласно п. 109.2. ст. 109 НК, совершение налогоплательщиками, их должностными лицами и должностными лицами контролирующих органов нарушений законов по вопросам налогообложения и нарушений требований, установленных другим законодательством, контроль за соблюдением которого возложен на контролирующие органы, влечет за собой ответственность, предусмотренную этим Кодексом и другими законами Украины.

Более того, согласно подпункту 20.1.19. п. 20.1 ст. 20 НК, контролирующие органы имеют право применять к налогоплательщикам предусмотренные законом финансовые (штрафные) санкции (штрафы) за нарушение налогового или другого законодательства, контроль за соблюдением которого возложен на контролирующие органы. А так как, в соответствии с частью второй ст. 19 Конституции Украины, органы государственной власти и органы местного самоуправления, их должностные лица обязаны действовать только на основании, в пределах полномочий и способом, предусмотренным Конституцией и законами Украины, то из того, что осуществление контроля за соблюдением порядка проведения наличных расчетов за товары (услуги) принадлежит к полномочиям контролирующих органов, следует, что применение ими к налогоплательщикам штрафных санкций, установленных подзаконным нормативно-правовым актом, каковым является указ, противоречит упомянутой норме п. 113.3. НК Украины, а

значит, неправомерно.

В связи с этим неубедительна также аргументация административных судов, которые обращаются к положениям п. 116.1. НК: “В случае применения контролирующими органами к налогоплательщику штрафных (финансовых) санкций (штрафов) за нарушение законов по вопросам налогообложения и другого законодательства, контроль за соблюдением которого возложен на контролирующие органы, такому налогоплательщику присылаются (вручаются) налоговые сообщения-решения”. Действительно, на контролирующие органы возложена задача осуществления контроля в вопросах налогообложения и другого законодательства. Термин “законодательство”, как известно, охватывает не только Законы Украины, но и указы президента Украины в том числе. Но следует различать “контроль” и “применение штрафных санкций”. Так, нормы, регулирующие правила обращения наличности, могут содержаться в самых разных нормативно-правовых актах (в частности, основным нормативно-правовым актом, регулирующим порядок наличного оборота, является “Положение о ведении кассовых операций в национальной валюте в Украине”, утвержденное постановлением Нацбанка от 15.12.2004 г. №637), но вопрос ответственности в каждом случае должен быть урегулирован на законодательном уровне.

Только Законом должны устанавливаться санкции за нарушения норм в сфере обращения наличности еще и потому что, во-первых, одна из санкций, предусмотренных указом, — за неоприходование (неполное и/или несвоевременное оприходование) наличности — установлена в виде штрафа в пятикратном размере неоприходованной суммы, что является довольно жесткой мерой ответственности и использование ее на основании подзаконного акта недопустимо. Во-вторых, применение налоговыми органами именно указанной санкции является одним из наиболее распространенных последствий проведения проверок налогоплательщиков по вопросам соблюдения законодательства в сфере обращения наличности и, как следствие, возникновения налоговых споров по этим вопросам.

Как не крути, указ все равно не станет Законом. И именно на этот вопрос ВСУ еще не дал ответа и не даст, поскольку его не существует. Примечательно, что Верховный Суд использует сейчас такую аргументацию: “Отношения относительно ответственности субъектов хозяйствования за неоприходование (неполное и/или несвоевременное оприходование) в кассах наличности не урегулированы Законом Украины от 6 июля 1995 г. №265/95-ВР “О применении регистраторов расчетных операций в сфере торговли, общественного питания и услуг”, принятым позднее, чем издан указ президента Украины от 12 июня 1995 г. №436/95 “О применении штрафных санкций за нарушения норм по регулированию обращения наличности”. Кроме того, на время возникновения спорных правоотношений не были приняты и какие-либо другие законы, сфера действия которых охватывала бы такие отношения, поэтому вывод суда

кассационной инстанции о незаконности применения на основании абз. 3 ст. 1 указанного указа штрафных (финансовых) санкций является ошибочным”. Описанная позиция имеет свое отображение и окончательное закрепление в постановлениях Верховного Суда Украины, в частности, Постановлении от 10.09.2013 г. (дело №21-190a13), Постановлении от 02.04.2013. (дело №21-77a13) и других”.

Таким образом, по состоянию на сегодня существует четкая позиция ВСУ о том, что за неоприходование (неполное и/или несвоевременное оприходование) наличности должны применяться штрафные санкции, предусмотренные именно указом.

Но описанная практика решения дел касается споров, возникших из правоотношений, имевших место до принятия Налогового кодекса Украины, вступившего в силу с 1 января 2011 г.

Вместе с тем, такая позиция ошибочно продолжает применяться к отношениям, возникшим уже после вступления в силу Налогового кодекса. Так, в Постановлении от 20 мая 2014 г. (дело № 21-92a14) Верховный Суд Украины использует ту же аргументацию, что и ранее, не учитывая изменений законодательства, произошедших уже после принятия НКУ, отмечая следующее: “Верховный Суд Украины уже решал вопрос о правильном применении судом кассационной инстанции пункта 2.6 Положения и статьи 1 указа №436/95. В частности, в постановлениях этого суда от 2 апреля и 10 сентября 2013 г. (№№21-77a13, 21-190a13 соответственно) указано то, что поскольку на время нарушения субъектами хозяйствования правил оприходования наличности не действовали законы, которые бы регламентировали такие отношения, то применение за совершение таких нарушений финансовых санкций, установленных Указом №436/95, действующим на время возникновения спорных отношений, было правомерным”.

Остается только добавить, что в цитируемом постановлении речь идет о мае 2012 г., и потому применение указа в то время, когда уже действующий Налоговый кодекс прямо отмечает недопустимость установления штрафных санкций в подзаконных актах, абсолютно неправомерно.

Итак, смещая внимание не на те акценты, Верховный Суд просто игнорирует предписания Налогового кодекса Украины о недопустимости применения санкций иначе как на основании и в пределах, определенных на уровне законов.

Впрочем, больше всего возмущает тот факт, что описанная выше ситуация продолжается почти четыре года и, к сожалению, никаких изменений в ближайшее время не предвидится. Так можно ли говорить о каком-то правосознании населения, о какой-то правовой культуре, уважении к судебной ветви власти, если Верховный Суд Украины, высший судебный орган в системе судов общей юрисдикции, сегодня занял позицию, очень точно отраженную в известной украинской поговорке: “Закон как дышло: куда повернул — туда и вышло”?! Причем, “дышло” это повернуто сегодня явно не в пользу

налогоплательщика...

Грустно, что вся суть административной юстиции, которая по своей природе исторически была призвана стать надежным орудием в руках граждан, стать защитой в их непрерывной борьбе против произвола органов государственной власти и их должностных лиц, такими необдуманными решениями ВСУ сводится на нет, подрывает веру граждан в справедливость и непредвзятость судебной ветви власти и создает негативный прецедент, когда суды не устраняют те недостатки, которые в свое время (на стадии разработки законопроекта, обсуждения, в конце концов, принятия) допустили законодатели. И это в то время, когда ВСУ, наоборот, должен стать независимым арбитром, который своей решительной и взвешенной позицией будет стимулировать изменения в законодательстве, его развитие и усовершенствование, а не позорно покрывать его очевидные пробелы... (<http://jurblog.com.ua/2014/08/6277/>).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Мар'ян Заблоцький, фінансовий аналітик

Три питання до урядового законопроекту про зміни в Бюджетний кодекс

Непередбачуване податкове законодавство завжди було проблемою в Україні. Непрогнозованим воно було тому, що з громадськістю та бізнесом рідко хто консультується. Натомість обмежене коло чиновників міністерств пише його по команді зверху. Згодом зміни швидко проштотуються під тиском уряду Верховною Радою. Останнім часом процес змін у податкове законодавство перетворився у справжній хаос за закритими дверима у якому, схоже, почало плутатись обмежене та фізично виснажене коло його творців. До непередбачуваності тепер додається різнонаправленість змін до законодавства з боку різних ланок уряду. Як ви зможете побачити у статті, деколи уряд декларує одне, а вносить на розгляд Верховної Ради вже зовсім інше.

Перший антикризовий закон нового уряду, яким піднімались податки, був прийнятий 27 березня 2014 р. На вивчення цього документу на 134 сторінки депутатам та громадськості дали аж декілька годин. Сам закон до пізньої ночі виписувався та переписувався в урядових кабінетах.

Другий раз уряд пішов ще далі. Після погроз щодо відставки з боку Арсенія Яценюка, 31 липня Верховна Рада проголосувала за 73 сторінки змін до Податкового кодексу на закритому засіданні. Це перший випадок, коли громадськість не знала та й досі не знає хто і як голосував за зміни до дуже публічного і несекретного Податкового кодексу. Знову ж таки, оновлена редакція була внесена пізньої ночі, більшість депутатів не знала про всі норми, за які голосували.

В обох випадках поспіх призводив до технічних помилок, які мали та матимуть неминучі негативні наслідки. Перший раз найбільшою проблемою була

техніко-юридична помилка, яка призвела до зупинки імпорту ліків в Україну та різкого росту цін на них. В другому випадку найбільшою проблемою погрожує стати система ПДВ-рахунків.

Податківцям вдалося запихнути в другий антикризовий законопроект зміни, які дуже активно лобював попередній уряд. Так, починаючи з 2015 року українські підприємства будуть змушені перераховувати в спеціально створений "ПДВ-банк" мільярди гривень дефіцитних обігових коштів, а податковій надано право списувати на свій розсуд з цих коштів потрібні їй суми. Спрогнозувати якими проблемами ця система обійдеться для підприємств зовсім не важко, а саме надмірним списанням коштів та корупцією при їх поверненні. Потенційно система ПДВ-рахунків може бути корисною для України, але запропонована система потребує лібералізації.

І от, не пройшло і тижня, як уряд пропонує черговий, ще більш радикальний пакет змін до податкового та бюджетного законодавства, себто, так званий, третій антикризовий пакет.

Так, 08 серпня, без публічного обговорення, Кабмін вніс до Верховної Ради законопроект 4435а "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо бюджетної децентралізації). Судячи з документів до законопроекту, його підготовкою займався перший заступник Міністра фінансів А. Мярковський (поки Міністр О. Шлапак у відпустці). Майже одночасно урядом була опублікована Концепція реформування податкової системи України.

Невідомо, як це сталось, але ці два документи містять ряд протиріч, помилок, суперечливих та потенційно корупційних норм. Як в українській казці про лебедя, щуку та рака одні урядовці, схоже, тягнуть в одну сторону, другі – в протилежну, треті в геть іншу. У зв'язку з цим виникає багато питань, які хотілось би озвучити до майбутнього бліц-кригу щодо прийняття "третього антикризового" пакету законів, та, якщо пощастить, запобігти новим проблемам.

1. Які податки все ж пропонується залишити, які скасувати та які запровадити?

Зареєстрований урядом законопроект про зміни до Бюджетного кодексу та Концепція реформування податкової системи містять розбіжності щодо кількості податків. Наприклад, у пояснюючій записці до законопроекту міститься новий платіж – збір з роздрібного продажу підакцизних товарів у розмірі 2% від їхньої вартості. У самому тексті законопроекту згадується подібний за суттю, але інший за назвою додатковий акцизний податок на підакцизні товари.

При цьому в урядовій презентації другий слайд присвячений скороченню кількості податків з 22 до 9, а подібний податок в жодній формі не згадується взагалі. Презентація слідує логіці робочої групи при Міністерстві фінансів України, яка пропонувала відмовитись від збору за виноградарство та хмелярство, натомість пропорційно піднявши розмір акцизу. Як результат, у червні цього року уряд ухвалив Концепцію реформування податкової системи, яка передбачала скасування збору на виноградарство. І це правильно та логічно: бюджет нічого не

втрачає, натомість адміністрування податків стає простішим, та Україна піднімається в рейтингу легкості ведення бізнесу. У нашому випадку, кожен покупець у кіоску, магазині чи заправці буде змушений сплачувати додатковий податок на підакцизні товари.

Якось дивно, що майже в один і той же час уряд голосно називає, які податки та збори хоче скоротити, натомість без обговорення вносить законопроект щодо запровадження нового. Запровадження додаткових податків призведе не лише до економічних втрат бізнесу, який і так вже стогне від величезного фіскального навантаження, але і до зневіри інвесторів в діях уряду. Так, Європейська бізнес асоціація уже сказала, що всі податкові ініціативи уряду потребують доопрацювання. Європейська бізнес асоціація готує щорічний індекс інвестиційної привабливості України. Доволі ймовірно, що різка зміна курсу отримає своє відображення в падінні цього індексу та зменшенні інвестицій в нашу країну.

2. Корпоратизація Аграрного фонду таки відбудеться?

Цікавою та правильною ідеєю закону про зміни до Бюджетного кодексу є більша свобода бюджетних установ та місцевих бюджетів щодо відкриття рахунків у банку. Наразі дані суб'єкти змушені тримати кошти в Державній казначейській службі, яка через брак коштів часто не може вчасно обслужити платежі та накопичує значні борги перед місцевими бюджетами.

Але зовсім неправильною та потенційно корупційною є ідея переведення окремих бюджетних установ на комерційні засади та надання їм повної свободи дій через постанову Кабміну, як це пропонується в законопроекті. Так, приміром, давньою мрією попереднього уряду та ряду корупціонерів є перетворення Аграрного фонду у публічне акціонерне товариство та надання йому більшої свободи дій у розпорядженні мільярдів гривень бюджетних коштів. Згідно із запропонованими у бюджетному кодексі змін, МінАПК зможе відкрити Аграрному фонду рахунок в банку, а відповідна постанова Кабміну може надати фонду права по розпорядженню коштів на додачу до тих, що визначені законом.

Чим закінчується розміщення коштів на депозитах Аграрним фондом ми уже знаємо. Нещодавно було заарештовано заступника голови НБУ та вручено підозру керівнику Аграрного фонду у зв'язку із втратою 2 млрд. грн. новоствореним ПАТ "Аграрний фонд" через депозит у Брокбізнесбанку.

3. Яка сума податків залишатиметься на місцях, а особливо в Києві?

У презентації уряду та законопроекті пропонується зарахування більшої кількості загальнодержавних податків до місцевих бюджетів (зокрема 10% від податку на прибуток підприємств, фіксований сільськогосподарський податок та ін.). І це, на мою думку, правильно.

Але з іншого боку з місцевих бюджетів забирається значна частина їхніх теперішніх надходжень. Так, наразі 100% податків на доходи фізичних осіб (ПДФО) зараховується до місцевих бюджетів. Для Києва, як дискримінаційний виняток, цей показник складає всього 50%. У новому законопроекті уряд пропонує

знизити сумарну частку зарахування ПДФО до місцевих бюджетів до 75%, а окремо для Києва – до 20%.

На мою думку, не стільки кількість податків має значення, скільки загальний обсяг коштів, які пропонується залишати місцевим бюджетам. А згідно зі звітом Державної казначейської служби, в 2013 році ПДФО складав 71% податкових доходів місцевих бюджетів. При настільки радикальному зниженні частки ПДФО, що залишатиметься у місцевих бюджетах, виникає питання: чи сходиться математика щодо надання місцевим бюджетам більше коштів? Особливо питання актуальне для Києва, якому пропонують залишати лише одну п'яту ПДФО.

Підсумовуючи

Уряд спочатку каже, що скоротить кількість податків, зокрема збір на хмелярство, натомість запроваджує новий податок понад нього. З одного боку, уряд обіцяє, що буде лишати більше податків на місцях, а у дійсності суттєво зменшує їм суму ПДФЛ, з якого ті, переважно, живуть. З одного боку арештовують розкрадачів коштів з Аграрного фонду, а з іншого боку пропонується норма, яка може започаткувати для цього ж фонду корупційну схему. Розуміти логіку того, як в Україні зараз пишеться податкове законодавство, я перестав. Адже як пояснити дії з аварійного проштовхування змін до Бюджетного кодексу, не прийнявши спочатку відповідних змін до Податкового законодавства, без чіткого розуміння того які податки будуть взагалі згодом запроваджені і які будуть розміри надходжень? Вищезгаданий законопроект про зміни до Бюджетного кодексу стоїть у повістці Верховної ради на 12 серпня (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/zablodsky/53e936ab7e280/>).

Рубрика «Мнения» на сайте Delo.ua

Про автора: Александр Буртовой, партнер юридической фирмы "Антика"

Кабинет министров Украины принял решение о создании Государственной регуляторной службы, которая займется вопросами дерегуляции. Александр Буртовой, партнер юридической фирмы "Антика", анализирует последствия данного решения

Прежде чем давать оценку инициативам Кабмина по дерегуляции, следует вспомнить, что такое государство, каковы его функции, а также то, что следует понимать под термином "дерегуляция".

В теории права существует большое количество подходов к определению термина "государство", природы его возникновения и основных функций.

Если совсем просто, то государство — это особая форма организации общества со своей территорией, суверенитетом, институтами власти, аппаратом управления и законодательством. Государство выполняет функцию регулятора общественных отношений во всех сферах: политической, экономической, социальной, культурной и пр. Играя роль регулятора, государство через органы

государственной власти создает правила (законы, подзаконные акты), контролирует и обеспечивает их надлежащее применение и выполнение. При этом одной из основных задач государства является защита интересов участников правоотношений, в том числе и хозяйственных. Под дерегуляцией обычно понимается отмена или сокращение мер государственного регулирования в определенной сфере. Например, отмена мер, сдерживающих свободную конкуренцию, сокращение и упрощение процедур получения разрешительной документации и т.д.

Украина — это постсоветское государство, унаследовавшее все плюсы и минусы годами создававшейся системы. Следует отметить, что одной из отличительных черт советской модели регулирования общественных отношений была высокая степень централизации власти, т.е. максимальная концентрация функций управления и контроля над всеми сферами жизни как общества, так и отдельно взятой личности в едином центре принятия решения.

Специфика украинской модели регулирования заключается в том, что государство в гораздо в меньшей степени "вмешивается" в жизнь отдельно взятой личности, однако централизация управленческих процессов в последние годы стала максимально концентрированной, замкнутой на компетенцию высших органов управления. В хозяйственной сфере это проявилось в том, что узкий круг лиц принимает решения, касающиеся всех сфер бизнеса на всех уровнях, включая аспекты оформления разрешительной документации, выполнение контрольных функций и прочие процессы.

Несомненно, государство должно выступать регулятором хозяйственной деятельности для обеспечения баланса интересов предпринимателей, производителей и потребителей. Вопрос заключается только в способах и механизмах регулирования отношений. С одной стороны, отсутствие надлежащего контроля со стороны государства за выполнением норм действующего законодательства, а также определенных государственных стандартов и норм чревато как нарушением прав потребителей, так и угрозой для жизни и здоровья граждан такого государства. С другой стороны, чрезмерная зарегулированность отдельных сфер, "избыточная" компетенция государственных органов при отсутствии четких правил и при наличии громадных пробелов в регулировании ведет к неоправданным расходам бюджетных средств, злоупотреблению полномочиями, а также другим негативным последствиям для хозяйственных отношений.

От этого страдают в первую очередь граждане такого государства. Как результат процессов концентрации власти, на сегодняшний день субъекты хозяйственной деятельности сталкиваются с многочисленными "препятствиями" при создании и ведении бизнеса, коррупцией на всех уровнях управленческой вертикали и во всех институтах государственной власти. Следует отметить, что в последнее время дерегуляция является популярным термином, которым оперируют представители различных ветвей власти. Тем не менее, зачастую под

лозунгом дерегуляции предлагаются заведомо популистские мероприятия (например, передача функций контроля за качеством продукции и прочими общественным организациям, которые не имеют ни достаточного опыта, ни законодательных рычагов влияния на субъектов той или иной сферы хозяйственной деятельности), полумеры (обобщение и сокращение документации разрешительного характера без сокращения количества различных согласований, экспертиз и т.д., которые сопровождаются сокращением штатов государственных органов без сокращения отдельных функций таких органов), или сама дерегуляция подменяется децентрализацией, т.е. передачей частей властных полномочий местным администрациям и органам местного самоуправления.

Среди конкретных примеров таких инициатив по дерегуляции и децентрализации — проект Закона "О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно децентрализации полномочий в сфере архитектурно-строительного контроля и усовершенствования градостроительного законодательства" от 11.08.2014, направленный на упрощение процедур в строительной отрасли.

Этим законопроектом предлагается внести изменения в большое количество процедур в сфере строительства с целью их упрощения, включая получение документов на начало строительства и принятие в эксплуатацию объектов, сроки выдачи технических условий, подачу декларации о выполнении подготовительных и строительных работ, систему государственного надзора за принятием решений в сфере градостроительства и осуществлением архитектурно-строительного контроля, механизм обжалования заказчиком таких решений. Кроме того, законопроектом предлагается перераспределение функций по обеспечению вышеуказанных процедур и контроля за их исполнением между различными органами местной власти.

Законодательная инициатива, безусловно, по своей сути правильная. Однако необходимо учесть, что ее реализация должна быть обеспечена всеми необходимыми нормативными и подзаконными актами, подкреплена квалифицированными кадрами и соответствующим финансированием.

Еще одним примером может служить инициатива по сокращению количества органов исполнительной власти. Безусловно, это также очень своевременная и нужная инициатива, но без сокращения государственных регуляторных функций такая инициатива в перспективе может привести не только к ухудшению выполнения таких функций, но и к дублированию функций, увеличению количества госчиновников и, соответственно, затрат на их содержание (<http://delo.ua/opinions/dereguljacija-hozhajstvennoj-dejatelnosti-bлаго-ili-vred-244984/> © delo.ua).